

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XXVI заседание, срѣда, 20 ноемврий 1902 г.

(Отворено въ 3 ч. слѣдъ пладнѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. А. Франгя.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Шоповъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: М. Балтовъ, И. Василевъ, Д. Вълчевъ, К. Господиновъ, В. Димчевъ, Д-ръ К. Милановъ, К. Досевъ, Я. Забуновъ, К. Калчовъ, А. Каназирски, М. Каравасилевъ, В. Кобуровъ, Г. Константиновъ, П. Марковъ, М. Милевъ, С. Митовъ, Х. Бей Мустафа Бейовъ, Н. Мушановъ, С. Недевъ, И. Пъневски, В. Статковъ, М. Такевъ, Х. Тоневъ и М. Хюсеиновъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Отъ 188 народни прѣдставители отсѣдствуватъ 24. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Прѣди да се пристъпи къмъ дневния редъ, прѣдседателството има да направи нѣкои съобщения. На първо мѣсто ще прочета телеграмата на Негово Царско Височество, отговоръ на тази, която по разрѣшение на Народното Събрание прѣдседателството е отправило въ Евксиноградъ по случай покушението: (Чете.)

„Прѣдседателъ на Народното Събрание Драганъ Цанковъ.

„Сподѣлямъ хуманното възмущение на народното прѣдставителство, че при завчерашната многозначуща случка човѣкоубийствената замисль е могла да се породѣ въ крѣхката душа на единъ български младежъ, който съ отчаяна дързостъ изповѣдва своитѣ противообществени убѣждения. Тази необикновена срѣща съ бѣдния момъкъ, възпитаникъ на нашитѣ срѣдни училища, нещастна жертва на

тѣхнитѣ непрактични програмни наредби, не можѣ, освѣнъ да възбуди както у всѣки български гражданинъ искрено съжаление за тѣй безпощадно изхабяванитѣ жизнени младежки сили, безъ да се има за цѣль сформироването у младото поколѣние едно здраво обществено, гражданско мировъзрѣние. Дълбоко трогнатъ отъ горещитѣ съчувствия и сърадания, които ми поднасяте отъ името на народното прѣдставителство и прѣдседателството, азъ ви моли да приемете и изразите на всички народни избраници моята сърдечна благодарностъ.

Князьтъ.”

(Ръкоплесkanie отъ дѣсницата.)

Второ едно съобщение. Женското дружество „Майка“ кани народнитѣ прѣдставители да присѣдствуватъ на водосвета по случай празника на дружеството утрѣ.

Има постѣпило едно запитване отъ Балчишки народенъ прѣдставителъ г. Пасаровъ, което ще се прочете отъ г. секретаря.

Секретарь П. Шоповъ: (Чете.)

„До Господина Министъръ-Прѣдседателя.

Запитване

отъ Г. Пасаровъ, Балчишки народенъ прѣдставителъ.

Съ създаването на Българското Княжество, това послѣдното става притежателъ на фароветѣ построени върху нашия Черноморски брѣгъ.

Високата Порта на два пѣти, слѣдъ Освобождението, дава фароветѣ подъ експлоатация на компанията „Les Phares de l'Empire Ottoman“. Понеже Високата Порта нѣма право да разполага съ нашъ имотъ, моля, на основание чл. 107 отъ конститу-

цията, г. Министър-Прѣдседатели да отговори на слѣдующето:

1. Българското правителство взело ли е досега нѣкаккви мѣрки, за да вземе въ свое владѣние фароветѣ построени върху българска територия — Черноморски брѣгъ.

2. Мисли ли да направи постѣпки дѣто трѣбва, за да се прѣкрати сегашното положение, което нахърнява нашитѣ права на суверена държава?

Съ почитание: Г. Пасаровъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Ще се съобщи, съгласно правилника, на надлежното мѣсто и ще се отговори на врѣме.

Г-нъ Каранешевъ има думата.

А. Каранешевъ: Искамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Пѣтицата и Съобщенията. Моето питане къмъ уважаемия г. Министър на Пѣтицата и Съобщенията се състои въ слѣдующето. Дирекцията на желѣзницитѣ издава единъ сборникъ, въ който сборникъ се печататъ за втори пътъ, слѣдъ като бждатъ издадени отъ надлежното управление, всички разпореждания, като официаленъ отдѣлъ на списанието, въ което списание има и неофициаленъ отдѣлъ. Споредъ самото обявление на коридитѣ на списанието, се плаща за оригинални статии 20 ст. на редъ, за компилативни статии — 15 ст. и за прѣведени статии — по 10 ст. Питамъ сега г. министра, знае ли той, че това списание се разпраща на всички чиновници по това вѣдомство, които получаватъ заплата повече отъ 100 л. и задължително го получаватъ, като плащатъ по 6 л. абонаментъ?

Второ, неофициалниятъ отдѣлъ се поддържа отъ самитѣ чиновници, които сж патоварени да го редактиратъ съ статии, за които получаватъ възнаграждение съгласно обявлението на самото списание, и статитѣ, написани тамъ — азъ ще посоча нѣкои отъ тѣхъ — сж статии, които би могли да се изложатъ въ рапорти както до самия г. министър, тъй и до по-горнитѣ началници, за да служатъ на тѣхъ за изработване на нѣкои правилници и пр. по управлението на нашитѣ желѣзници. Още по-важно е това, че тия господа, които пишатъ списанието, отъ които единиятъ е пакъ инженерътъ Майнхардъ, за когото г. министърътъ каза, че билъ специалистъ и че билъ необходимъ за службата, но монитѣ свѣдѣния говорятъ противното, че той въ работнитѣ часове въ канцеларията пише тия статии. Казаниятъ Майнхардъ, който не знае български, прѣвеждалъ отъ други езици и нахвърлялъ безразборно материала, а послѣ го давалъ на своитѣ подвѣдомствени чиновници да го изглаждатъ и го дава да се печататъ; както въ тази книжка I, така и въ II, III и IV-та е напечаталъ 1.900 реда, за които е получилъ 360 л.; казвамъ, за работа изработена въ канцеларията прѣвъ работнитѣ му часове.

Ето защо моето питане, което направихъ, че той, като началникъ на вагоноразпоредителното бюро, не се интересува за подвижния материалъ —

вагони, които се товарятъ отъ Сарамбей и Вѣлово, а е гледалъ да печели отъ това, което печати, е вѣрно. Неговата статия, помѣстена въ книжка I-ва, ако г. министърътъ се интересува, ще види, че тази статия не е нищо друго, освѣнъ единъ добъръ рапортъ, който би могълъ да се изпрати до г. министра, за да се изработи единъ новъ правилникъ, за който той говори. Нѣщо повече: списанието се печати на разписки получени отъ абонаментитѣ, по всичко, което остане слѣдъ разпоскигѣ, тѣзи почтени господа, които сж заели неофициалния отдѣлъ само за свои статии и рѣдко даватъ мѣсто на специалисти инженери, които могатъ да напишатъ нѣщо по-свѣсно, а често отхвърлятъ статитѣ нмъ, останалата частъ отъ абонамента въ край на годината раздѣлятъ помежду си. Плюсъ това, казаниятъ Майнхардъ върши и друго — като кореспондентъ на чужди вѣстници, пише своитѣ статии въ работнитѣ си часове.

Питамъ г. министра, знае ли това и какво мисли да направи съ такива чиновници, които всичкото свое врѣме въ канцеларията употребяватъ за своя частна работа, или, ако не знае, ще ли обърне внимание отъ кого се пълни неофициалния отдѣлъ на списанието и съ какъвъ материалъ?

Министъръ Д. К. Поповъ: Своеврѣменно ще се занимава съ този въпросъ, който повдига г. Каранешевъ. Не ми е извѣстно още редътъ, по който се върши това нѣщо, и, естествено, въ 15 дена не мога да зная всичко, което става въ министерството.

Искахъ да отговори на вчерашното питане на г. Каранешева, което се отнася до комисията, която разглежда дѣлата по процеса повдигнатъ отъ в. „Прѣпорецъ“ ерѣцу нѣкои отъ чиновницитѣ въ повѣреното менѣ министерство. Не само нѣкакви сѣнки не сж се правили, особено отъ моя страна, на тази комисия, (А. Каранешевъ: Азъ не говорихъ за Васъ; ни най-малко съмнѣние нѣмамъ!) но азъ казахъ да се пропнуирова дѣлата и да се даватъ на комисаритѣ по мѣрѣ надобности, защото и на министерството сж потребни тия дѣла за справки. Много дѣла изведнажъ не мога да дамъ отъ министерството. Азъ казахъ на комисаритѣ всѣки пътъ да се отнасятъ писмено да искатъ тия дѣла и, въ случай че не имъ се дадатъ, молихъ ги да ми съобщатъ, за да взема нужнитѣ мѣрки. Оплаквания досега не съмъ получилъ.

Н. Поповъ: Азъ съмъ единъ отъ голѣмитѣ неприятели на тѣзи питання и доказателство на това е, че пръвѣ пътъ се явивамъ да отправа едно питане къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлнето, и желатъ бихъ да бжде то и послѣдно, защото, когато имамъ да питамъ нѣщо, понеже не съмъ вдигналъ консулитѣ си съ г. г. министритѣ, обръщамъ съмъ се къмъ тѣхъ и мнозина отъ тѣхъ сж ме удовлетворявали, безъ да има нужда да давамъ на монитѣ искания публично знание. По това питане, което прави днесъ, е прѣдизвикано отъ

слѣдующето обстоятелство. Миналата година, прѣз мѣсецъ юний, както всички знаете, падна силна градушка, която опустоши нѣколко околии. Между най-много опустошенитѣ бѣ и Ломската околия. Както казахъ и на вѣрмето, около 400 хиляди декара сѣидби бѣха унищожени въ тая околия. По ходатайството на Министерството на Финанситѣ, въ онова вѣрме, централното управление на земледѣлческитѣ каси распореди да се дадатъ на земледѣлцитѣ аванси по реда, като имъ взеха надлежитѣ записи. Всѣки се надѣваше, че аванситѣ, които имъ даватъ каситѣ, ще бждатъ изплатени отъ Министерството на Финанситѣ, споредъ закона прѣзъ м. октомврий или ноемврий 1901 г.; обаче, за голѣмо съжаление и изненада на земледѣлцитѣ, тая година Ломската земледѣлческа каса изпрати покани до всички, които сж взели заеми отъ касата, и ги покани да внесатъ тия заеми, иначе ще бждатъ екзекутирани. Понеже мнозина земледѣлци, избиратели отъ Ломската околия, ми се оплакаха, азъ дойдохъ лично, още на 16 октомврий т. г., срѣцнахъ се съ г. Министра на Търговията и Земледѣлието, разправихъ му тази неправда, състояща се въ туй, че Министерството на Финанситѣ чрезъ своитѣ органи е събирало данѣцитѣ и вѣрхнинитѣ по градобитнината за 1901 и 1902 г., обаче земледѣлцитѣ сж принудени да плащатъ лихвитѣ на тѣзи аванси и сега ги заплашватъ съ екзекуция; г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието, споредъ мене, видимо се възмути отъ тази неправда и направи распорѣждане, щото въ единъ мѣсецъ Финансовото Министерство да изплати този авансъ. И това, доколкото помня, стана въ пристѣствието на г. Министра на Финанситѣ, въ кабинета му. Ходихъ въ централното управление на каситѣ, ходихъ и въ бюрото за градобитнината и даде ми се обѣщание, че въ мѣсеченъ срокъ тѣзи аванси ще бждатъ изплатени; обаче този мѣсеченъ срокъ се измени и днесъ, по моитѣ свѣдѣния, не само слѣдъ мѣсецъ, но и слѣдъ два мѣсеца авансътъ нѣма да бжде изплатенъ. И възможно е много земледѣлци да бждатъ екзекутирани отъ земледѣлческата каса. Доколкото се простиратъ моитѣ свѣдѣния, тая бавностъ — нека я нарека прѣстѣпна бавностъ — е причинена отъ чиновницитѣ въ бюрото по градобитнината. (И. Воденчаровъ: Кой е началникъ на отдѣлението, Храновъ ли?) Не знамъ и не ме интересуватъ имената на чиновницитѣ; г. министърътъ трѣбва да го знае. По моитѣ свѣдѣния, тая бавностъ е причинена отъ чиновницитѣ въ бюрото и, за да се тури край на тази работа, азъ питамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието: заинтересувалъ ли се е той досега да изучи персонала по това бюро, по градобитнината, и да прѣцѣни способноститѣ на чиновницитѣ, на които държавата плаща, и въобще взелъ ли е или ще вземе ли нѣкакви мѣрки, за да се свърши тая работа, за изплащане на градобитнината по този край? Моитѣ свѣдѣния сж, че чиновницитѣ, писаритѣ въобще, въ това бюро сж некадърни за

работа и че смѣткитѣ за 1901 г. и досега още не сж готови и слѣдъ два мѣсеца нѣма да бждатъ готови. Вие виждате, г-да прѣдставители, колко е голѣма тази неправда и азъ понеже смѣтамъ, че вината пада всецѣло върху бюрото по градобитнината и отговорността пада върху г. министра за дѣятелността на тѣзи чиновници, затова азъ питамъ г. министра: заинтересувалъ ли се е да види тѣзи чиновници и въобще да прѣцѣни тая работа, която вършатъ двѣ години и нищо не сж направили?

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Съ съжаление трѣбва да призная прѣдъ васъ, че запитвачтъ г. Поповъ, Ломски народенъ прѣдставителъ, е правъ въ своето искане: дѣйствиелно въ значителна степенъ вината за закъсняване плащането на градобитнината лежи и върху самото бюро на градобитнината. Азъ трѣбва да призная това нѣщо, колкото и да е скръбно. Бюрото за градобитнината или, по-добрѣ, персоналътъ за градобитнината винаги се е гледалъ така леко. Въ бюрото за градобитнината сж се назначавали, по искането отъ различни страни, хора, които не сж били за тази работа. (И. Воденчаровъ: Изпдѣте ги!) И азъ като ревизирахъ персонала, принудихъ се, прѣди една-двѣ седмици, да установя единъ изпитъ за лицата, които служатъ въ бюрото за градобитнината; и ще остави за чиновници само тия лица, които на дѣлъ може да направятъ поне 100 репартиции; не направи ли 100 репартиции, нѣма да го държа, защото той не може да бжде чиновникъ въ бюрото, а пакъ има и такива, които и 30 не могатъ да направятъ.

Н. Поповъ: Азъ съмъ доволенъ отъ отговора на г. Министра на Търговията и Земледѣлието. Взимамъ актъ отъ неговото обяснение и си позволявамъ да му заявя, че слѣдъ двѣ недѣли пакъ ще го запитамъ и пакъ ще направя отъ моето питане общественъ въпросъ.

И. Воденчаровъ: И азъ ще Ви поддържамъ.

П. Ковачевъ: Г-нъ Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи ми дължи единъ отговоръ по питането за карловскитѣ общински свѣтници, които насила сж изпддени.

Министъръ А. Людскановъ: Мислѣхъ, че е запитване.

П. Ковачевъ: Не, питане е.

Министъръ А. Людскановъ: Утрѣ ще Ви отговоря.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има думата г. прѣдседателятъ на Народното Събрание, който има да съобща нѣщо на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Д. Цанковъ: Г-да народни прѣдставители! Степенографитѣ ми се оплакватъ, че не могатъ всѣки пътъ да чуятъ, да схванатъ гласа на ония прѣдставители, които говорятъ отъ мѣстата си. Работата е, че онѣзи, които сѫ на първитѣ столове, се чуватъ, но отъ тамъ, отъ онѣзи столове, (Показва къмъ дѣсницата.) и отзадъ не се чува. Затуй ще моля г. г. прѣдставителитѣ, които сѫ отзадъ и искатъ да говорятъ, да дойдатъ по-насамъ, та да не имъ се изкривяватъ думитѣ, които се казватъ въ Народното Събрание. Ето туй искахъ да ви кажа.

Далъ съмъ на едни инженери да видятъ тукъ, да наредятъ какъ да стоятъ и тѣзи, щото да може да се чува. Догодина ще направимъ нѣщо по-добро, ако бѣде животъ и здраве, ако останемъ тукъ. (Смѣхъ.) Г-нъ прѣдседателъ, като види, че нѣкой говори отдалечъ, да го помоли да дойде по-близо.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Пристъпваме къмъ дневния редъ, който е продължение второто четене по законопроекта за измѣнение закона за градскитѣ общини.

Г-нъ Гудевъ има думата.

Д-ръ П. Гудевъ: Г-да народни прѣдставители! Вчера казахъ, че нѣма никой между насъ, който да не желае да се тури край на правенитѣ досега злоупотрѣбления отъ всички правителства и отъ тѣхнитѣ партизани съ правото, дадено отъ чл. 34 на закона за градскитѣ общини на министерството, да разтуря общинскитѣ съвѣти въ случай на немарливо управление отъ страна на общинскитѣ съвѣти интереситѣ на общинитѣ. Ние, оппозицията, както и вие, болшинството, вѣрвамъ, че ще гласувате всички единодушно поправката, или измѣнението, което би прѣдставило министерството, съ което би се постигнала тази цѣль, да се тури край на това злоупотрѣбление. Таквазъ ли е, обаче, цѣльта, която се гони съ прѣдставеното измѣнение въ § 10 отъ законопроекта на съществующия чл. 34? Споредъ декларацията, направена отъ почитаемото министерство, дѣйствително тази е цѣльта. Но менѣ ми се струва, че никой отъ васъ не може да не забѣлѣжи, че тази цѣль се задминава, че се прѣхвърля съ прѣдставения законопроектъ, защото се отнема не само правото на правителството да разтурва общинскитѣ съвѣти по партизански причини, но съвсѣмъ да не може да ги разтуря, да не може да ги разтуря даже и въ такъвъ случай, когато дѣйствително общинскитѣ съвѣти е компрометиралъ съ своето управление интереситѣ на общината и когато извѣстни общински интереси изискватъ, щото единъ общински съвѣтъ да се разтури. А такова едно лишене, менѣ ми се струва, не е въ интереса на никого, и министерството не би трѣбвало да го прѣдлага. Прѣдставитѣ си, че слѣдъ като приемемъ този законъ и той се утвърди по надлежния редъ, намѣри се единъ общински съвѣтъ, който въ знание на своето право, че е несмѣняемъ докато не му изтече легалниятъ срокъ,

направи извѣстни дѣйствия отъ немарливо управление интереситѣ на общината, би ги турилъ въ опасностъ и това би се констатирало по единъ най-нагледенъ начинъ; не би имало никакво съмнѣние, съществува въ това факти, цѣлнитѣ градъ, всичкитѣ избиратели сѫ възмутени отъ дѣйствието на общинския съвѣтъ; това става публично достояние на цѣлата страна, явиватъ се депутации, пращатъ се прошения, ставатъ митинги, всички вѣстници възставатъ противъ дѣйствието на такъвъ единъ общински съвѣтъ — и министерството не е въ състояние да удовлетвори искането на избирателитѣ. (Единъ прѣдставителъ: Да го прѣдадатъ на съдъ!) На съдъ, ако общинскитѣ съвѣти е направилъ едно нарушение на закона, което дава право на прокурора да ги тегли въ съдъ. Не само но такъвъ начинъ могатъ да турятъ въ опасностъ интереситѣ на общината; може безъ да се наруши нѣкакътъ законъ, въ границитѣ на самия законъ да се компрометиратъ тѣзи интереси; защо да не се прѣдостави въ такъвъ случай правото на министерството да излѣзе отъ този impasse? Не е ли това поставяне на общинаритѣ въ единствения пкъ, да влѣзатъ въ пктя на революционнитѣ срѣдства, за да се отърватъ отъ единъ такъвъ общински съвѣтъ? Менѣ ми се струва, че това съображение е много важно, за да бѣде игнорирано когато се гласува прѣдставениятъ законопроектъ отъ правителството.

Но не е това най-големото зло, което може да се случи, ако се свършено лишатъ министерството отъ правото за разтурване общинскитѣ съвѣти въ извѣстни случаи. Прѣдставитѣ си единъ общински съвѣтъ при дневнитѣ свободни избори, съставенъ изключително отъ оппозиционни елементи, които въ съзнанието на своето право, въ съзнание на своята независимостъ, въ съзнание на своята несмѣняемостъ прѣдприематъ редъ демонстративни мѣрки и рѣшения противъ правителството, безъ да нарушатъ нѣкой законъ, което да дава основание на парета и на съдилището да ги тегли въ съдъ. Защо да не се остави въ такъвъ случай право на правителството да може да удовлетвори или да отговори на интереситѣ на народа, които би изисквали въ такъви случаи да се разтури единъ подобенъ общински съвѣтъ? Единъ такъвъ съвѣтъ, съставенъ отъ оппозиционни елементи, въ съзнанието на своитѣ права, може да обърне общинското управление въ единъ партизански вертепъ, дѣто да назначава такива елементи, които да напасатъ нетно на най-високитѣ, на най-живизнитѣ интереси на държавата. Ако направятъ прѣстъпление, да, тогава може да се даде основание на парета да ги тегли подъ съдъ. Но прѣдставитѣ си, че се е избралъ въ единъ малкъ градецъ или въ единъ голѣмъ градъ единъ общински съвѣтъ, съставенъ изключително отъ социалисти. (Г. Кирковъ: Че какво отъ туй — тѣ дашъкъ не плашатъ ли, бе?) Естествено, българскитѣ граждани иматъ право да избиратъ когото щатъ, иматъ право да

избират и социалисти и анархисти, да си съставят от тях общински съвет; това право им е признато от конституцията и никой не може да им го откаже. (Г. Кирковъ: Разбира се.) Но ако би тези господа въ общинския съвет, вмѣсто да се ограничатъ въ прѣдписанията на съществуващите закони, взематъ да правятъ експерименти, опити за смѣтка на общината за прилагането на своите утопии, мислите ли вие, че въ такъвъ случай не е длъжностъ на правителството да разтури единъ подобенъ общински съвет? На какво основание вие ще лишите въ такъвъ случай правителството отъ правото му да не позволява на подобни утопии да опитватъ върху гърба на общинарите своите учения? Дѣйствително, тѣ ще бъдатъ избрани съ съгласието на народа, но ако взематъ да правятъ опити, които сж правени вече на други мѣста, съ които опити да стане очевидно на всички, че компрометиратъ интереситъ на общината и самитъ общинари се възмутятъ, възстанатъ срѣщу тяхъ, какво срѣдство остава тогава да се махнатъ тѣ отъ тази власт, съ която тѣ разполагатъ по довѣрието на избирателитъ, какъ народътъ ще ги махне? Единственото срѣдство въ такъвъ случай, което остава, то е революционното срѣдство. Заради това трѣбва непрѣмънно да се остави на правителството правото въ известни случаи — които нека се изброятъ въ самия законъ, — да има право правителството да разтури общинскитъ съвети. Може да се случи друго нѣщо. Единъ такъвъ общински съветъ, въ съзнание на своите права, може да прѣдприеме редъ демонстрации противъ правителството: чисто и просто да не изпълнява никакви административни разпореждания на правителството, които не сж изрично прѣдписани отъ закона. Такъвъ единъ общински съветъ може да прѣдприеме известни демонстрации, които сж тѣкмо противъ интереситъ на цѣлата държава. Защо въ такъвъ случай да се не остави въ рѣцѣтъ на правителството послѣдното оръжие за разтурване на такива общински съвети, което оръжие може, въ известни случаи, да послужи за защита на интереситъ на цѣлата държава? Защото може единъ общински съветъ да прѣдприеме такива демонстрации, дѣто да се компрометиратъ интереситъ на държавата, като бъдатъ отправени било противъ известенъ държавенъ глава, било противъ известни чужди държави. Ето защо азъ горещо прѣпорѣчвамъ на болшинството да не гласува тѣхъ прѣдложения законопроектъ отъ министерството, а да поиска едно видоизмѣнение, което да остави на правителството, въ известни случаи да може да разтурва общинскитъ съвети. Инакъ, ако и слѣдъ тѣхъ съображения правителството настои на своя законопроектъ и вие го гласувате, съ това ще дадете основание на всички да подозираме, че не сж истинскитъ мотиви ония, които бѣха изказани за прѣдлагането на този законопроектъ. И на насъ въ такъвъ случай ще остане единствената надежда, че този законопроектъ ще

го постигне оная участъ, която постигна онзи, който го прѣдшествуваше въ сѣщия смисълъ.

Б. Мирски: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ се качихъ на трибуната противъ желанието ми даже да вземамъ думата, но азъ правя това, като оставамъ вѣренъ на своя девизъ: „Изпълнявай дълга си“! Вчера азъ бѣхъ кратъкъ, като мислѣхъ, че ще бѣде достатъчно това, което казахъ, за да намѣря подкрѣпа, а, както чухте, азъ не я намѣрихъ даже и у мнозина господа и отъ опозицията. (Н. Поповъ: Вѣрно! — А Самоковлийски: Отъ своите приятели.) Отъ това, обаче, не слѣдва, че азъ трѣбва да се смета кривъ. Азъ ще се потруда да аргументирамъ по-обстоятелствено това, което поддържамъ, като ще направя възражение на онова, което се говори противъ поправката, която азъ прѣдставихъ.

Прѣди всичко ние смѣсваме два въпроса: въпросътъ за беззаконията, които сж вършени и които могатъ да се вършатъ при изпълнението на даденъ законъ — въ случая на въпросната наредба на закона за градскитъ общини, за разтурването на градско-общинскитъ съвети, — смѣсватъ съ самитъ законоположения. Първиятъ въпросъ не може, освѣнъ да бѣде прѣдметъ на интерпелации, или прѣдметъ на прѣдложения за даване подъ сѣдъ този или онзи министъръ, че не е управлявалъ споредъ законитъ на страната, а е управлявалъ произволно, по своему. Затова азъ ще гледамъ да не говоря никакъ по първия въпросъ. Можемъ сега да направимъ по-добъръ законъ, но отъ това още не слѣдва, че работитъ ще трѣгнатъ по-добре; ще зависи отъ изпълнението на закона.

Касае се, г-да народни прѣдставители, главно до едно отъ политическитъ права на българския народъ въ днешната му държава. Това право първоначално е било управлявано чрѣзъ петиции, прошения — молило се е правителството въ дадена парламентарна конституционна страна, и даже неограничена, да удовлетвори нѣкоя негова справедлива и законна просба; относно това право се е упражнявало чрѣзъ парламентарна инициатива, а напослѣдъ, именно въ Швейцария, съ закона отъ 5 юлий 1891 г., и се нареди за упражнение това право и непосредствено и чрѣзъ всенародна законодателна инициатива. Едно опрѣдѣлено число — 50.000 избиратели на швейцарската федерация — подписватъ заявление — аргументирано, разбира се — и искатъ измѣнението на известенъ членъ отъ нѣкоя наредба въ Швейцария отъ съюзната имъ конституция; правителството, изпълнителната властъ, е длъжно да сезира съ това всичкитъ избиратели. Това е тѣхъ наречената всенародна инициатива, законодателна инициатива, l'initiative populaire, институтъ, който единъ почитаемъ прѣдставителъ отъ крайната лѣвица — не отъ най-крайната — смѣси съ референдума, другъ подобенъ институтъ. При всичко че тѣхъ институти сж близки, но тѣ се различаватъ помежду си, както отчасти

се различава плебисцитът от референдума. Въ случая аз си напомням писаното от един кореспондент, който пътувал въ Хърватско, че там били работили земята съ един едри животни от конска порода. Касае се не само до това политическо право на българския народ, въ днешните прѣдѣли на държавата, да се отнася до изпълнителната, административната власт и да иска на справедливо основание разтурването на този или онзи общински съвѣтъ, касае се за разтурването на общинскитѣ съвѣти. Ние се плашимъ отъ това разтурване, но единствената причина за нашия страхъ е неприлагането досега и въ това отношение наредбитѣ на нашитѣ закони. Какво нѣщо е разтурването? Съ него налага ли се нѣщо на народа? Не. Само се апелира къмъ народа. Тия, които стоятъ по-близо до управлението на страната и които поситъ за това по-голъма отговорностъ, обръщатъ се къмъ народа и му казватъ: ние сме убѣдени, че хората, които сте поставили да ви прѣдставляватъ и да работятъ за вашитѣ интереси, излѣзли отъ правилнитѣ релси; молимъ ви, произпесѣте се отново, ние ли сме прави или тѣ, които ние считаме, че не прѣдставляватъ вече народа, а прѣдставляватъ дадена партия или дадена котерия. Лопното е, както каза г. Петковъ, ако съ акта на разтурването, било то указъ или приказъ, не послѣдва и актъ, указъ или приказъ за бързото назначаване нови избори. А у насъ това нѣщо е узаконено за общинскитѣ избори, гарантирано е на народа неговото върховно право, да бѣде той върховенъ распоредителъ на сѣдбинитѣ си, като най-късно въ единъ мѣсець е длъженъ министърътъ да назначи нови избори. Държавниятъ Глава, като намѣри за това отговоренъ министъръ, разтурва Обикновеното Народно Сѣбрание. Нека да може, и трѣбва да може, Държавниятъ Глава да разтуря и общинско и законодателно тѣло, т. е. и общинския съвѣтъ, разбира се, както казахъ, подъ отговорностъ на отговорнитѣ министри. Може би щѣше да бѣде излишно, и не щѣхме да отговоримъ върху тази материя отъ страхъ да не бѣде узаконена така, както е прѣдложена, ако имаше у насъ слѣдующата наредба, която я има въ общинскитѣ закони на нѣкои други държави, като Белгия. И въ ромънския законъ за градскитѣ общини отъ 31 юлий 1894 г., а именно чл. 62 отъ казания законъ, стои: (Чете.) „Кметътъ и помощницитѣ могатъ да се суспендиратъ“ — т. е. да се отстраняватъ — „отъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи“. Суспендирането, т. е. отстраняването, не може да надмине два мѣсеца. Тѣ, кметътъ и помощницитѣ, могатъ да се ревокиратъ, т. е. да се уволняватъ, само когато би упорствували да се отдалечатъ отъ атрибутитѣ си, или ако дѣлата имъ сж били отъ естество да прѣдизвикатъ смущение на публичния редъ, или когато, по явна недоброевѣстностъ, би изложили въ опасностъ — би компрометирали общинскитѣ интереси. Ревокирането — уволнението — ще става съ указъ по мотивиранъ докладъ на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, публи-

куванъ въ „Официалния Мониторъ“, т. е. въ тѣхния държавенъ вѣстникъ.

Такава наредба нѣмаше, мисли, въ Ромъния тогачъ, когато у насъ се издаде сега дѣйствующиятъ законъ за градскитѣ общини и който е възпроизведенъ отъ френския чрѣзъ по-стария ромънски законъ за общинитѣ. Имаше, струва ми се, само тая наредба, която ние имаме днесъ въ чл. 26 отъ закона за градскитѣ общини, именно, че кметътъ и неговитѣ помощници могатъ да бѣдатъ уволнявани прѣди изтичането на врѣмето, за което сж избрани, само по изказване на недовѣрие отъ общинския съвѣтъ, по мотивиранъ протоколъ отъ една отъ сесиятъ му. А хората въ другитѣ държави, отъ опитъ научени, направиха и друга наредба, именно такава, какъто току-що цитирахъ, че съществува сега въ съседното ни кралство. И у насъ ония общински съвѣти, които сж разтурени справедливо, причината за разтурянето имъ не е била цѣлнитѣ съвѣти, а сж били обикновено кметътъ и неговитѣ помощници. И така, като г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи не ни е прѣдложилъ допълнение на чл. 26 отъ сега дѣйствующия законъ за градскитѣ общини, явява се по-голъма необходимостъ да се задържи правото на изпълнителната властъ, т. е. на министертвото, подъ ръководството и надзора на Държавния Глава, да разтурва общинскитѣ съвѣти, чрѣзъ което, както казахъ, народътъ нищо нѣма да губи, защото вътрѣ въ единъ мѣсець той пакъ ще си е господаръ на положението. Условие за разтурянето — то е важното: — факти трѣбва да се иматъ на лице винаги. Кой да оцѣнява сега тѣзи факти? Отговорниятъ министъръ. По досега дѣйствующия законъ, той, отговорниятъ министъръ, се крие задъ едно постановление на надлежната окръжна постоянна комисия. По поправката, която азъ прѣдложихъ, вече работата излиза по-инакъ: не е толковъ за него задължително заключението на окръжната постоянна комисия; той ще оцѣнява дали трѣбва да се апелира къмъ народа, за да си избере или пакъ същитѣ съвѣтници, или други лица, ако е вече видѣло, че нѣрвитѣ не сж отговорили на назначението си, напр., защото почнали да си не изпълняватъ програмата, която подписали въ надвечерието на избора. За това послѣдното можете ли, г-да, да турите наказание на единъ общински съвѣтъ? Не. Ако можеше да се туря санкция и за подобни работи, азъ мисля, че щѣше да бѣде по-приемливо прѣдложението на г. Димитра Петковъ; но защото има работи, които, както поменатитѣ ораторъ обясни, не могатъ по никакъвъ начинъ да се подвежатъ подъ ударитѣ на наказателния законъ, затова е необходимо да може да се разтуря единъ общински съвѣтъ и безъ да се дава той подъ съдъ. Има такива случаи; излишно е да се указватъ или да се навескватъ примѣри. Но, въ всѣки случай, пакъте не мога да не кажа, че е желателно да се догълни, за интереса на общинитѣ, на окръжията, на и на цѣлата държава, общиятъ наказателенъ законъ съ такива

наредби, каквито срѣщаме въ военно-наказателния законъ. Въ послѣдния законъ ние срѣщаме, като прѣстѣпно дѣяние, бездѣйствието и прѣвишението на властта. За тия работи ние нѣмаме прѣдвидено наказание въ общия наказателенъ законъ, и затова днесъ много нарушения у насъ на законитѣ, извършени отъ длъжностни лица, било държавни, или обществени, минаватъ ненаказани.

Каза се, че извѣстно количество избиратели щомъ се произнесатъ, да бѣде задължително разтурянето. Азъ съмъ на противното мнѣние. Ние не можемъ да теглимъ фактитѣ по числото на избирателитѣ, които ги привеждатъ. Може факти да се приведатъ и отъ по-малко лица, стига тия факти да сж вѣски, убѣдителни, основателни, да убѣдятъ министра да поеме отговорността да разтури съвѣта и да апелира на избирателитѣ да изпратятъ други свои избраници или, ако щатъ, пакъ сжщитѣ. Прѣдложението на г. Найча Цановъ за мене е по-прѣдпочтително отъ онова на г. г. Гимиджийски и Мушанова, поддържано и отъ други нѣкои наши приятели. (Отъ крайната лѣвица: Вѣрно!) Послѣднитѣ сж подражали швейцарския законодатель отъ 1891 г., който, както ви казахъ, само за извѣстни случаи е издалъ законъ въ това отношение, именно за всенародната инициатива — съ заявление да поискаме разтурянето, стига да намѣримъ да се подпишатъ повече отъ половината избиратели, тогачъ когато г. Цановъ поддържа нѣщо продѣ референдума — чрѣзъ тайно гласоподаване, чрѣзъ бюлетини, съ да или не да се произнесатъ избирателитѣ. Послѣдниятъ принципъ, колчимъ се касае за личности, винаги е прѣдпочтителенъ — защото махзарджилка трѣбва да не уважаваме. Когато се касае за лица, много пѣти единъ човѣкъ се повлиява било отъ приятелство, било отъ лична облага, било отъ нежелание да оскѣрби насрѣщния си и казва: да; но щомъ е съ тайно гласоподаване произнесено желанието за лични въпроси, гаранцията бива по-голяма. Но и това прѣдложение на г. Цанова, както е видоизмѣнено и отъ него самия, вслѣдствие основателнитѣ възражения на г. Стояна Бурмовъ и други господа отъ прѣдговорившитѣ, а именно, тъй както се прѣдложи отъ г. Сакжзова, пакъ е неприемливо; защото 25% отъ избирателитѣ, или 40% отъ избирателитѣ — то не е много далечъ отъ 51% отъ избирателитѣ. Защо е тоя трудъ на избирателитѣ, когато по-лесно е да направимъ разтуряне, да апелирашъ и да видишъ 51% има ли, които сж противни на това, което дѣйствително трѣбва да се осжжда. И дѣйствително, разтурянето не трѣбва да става само затова, защото се иска; ние трѣбва да имаме почитъ и къмъ онѣзи, които поставяме начело на нашитѣ учрѣждения; разтурянето не се иска за кефа на избирателитѣ, а се иска затова, че сж измѣнили на тѣхъ избраницитѣ. И, слѣдователно, простото недовѣрие къмъ избраницитѣ не трѣбва да се уважава, както и на практика всѣкъдѣ не се уважава.

По. днешния законопроектъ, който подлежи на разглеждане, и да има уважителна причина за извършване на разтурването, то такова не ще може да стане. Както казахъ, ако да можеше да се подведе всѣко прѣстѣпно дѣяние на състава на общинския съвѣтъ подъ удара на наказателния законъ, тогава работата щѣше да стои иначе. Истина е, че много лоши дѣяния още, вършени отъ състава на общинския съвѣтъ, могатъ да се подведатъ подъ наказателния законъ, но пакъ ще останатъ много, които не могатъ да се подведатъ подъ наказателния законъ. Вторъ единъ примѣръ ще да дамъ. Прѣдставѣте си едни свободни избори — които сж често като една лотария: съ единъ гласъ се рѣшава — и намѣрваме, че въ София спечелили общинския изборъ социалъ-демократитѣ. Азъ показвахъ на тѣхъ, безъ всѣкакво намѣрение да осжждамъ тѣхнитѣ убѣждения, че тѣхна милостъ сж хора, които се доста различаватъ отъ насъ, тъй нареченитѣ буржоазни партии; тѣ се различаватъ и отъ тѣзи, които сѣдатъ до тѣхъ, които се наричатъ лѣвица, а тѣ се наричатъ крайна лѣвица: г. Цановъ и неговитѣ другари сж радикални демократи, а тѣ сж социални демократи. И когато г. Цановъ и неговитѣ другари сж за трицѣтния републиканизъмъ, тѣ сж за червения републиканизъмъ. Тѣхна милостъ, червенитѣ републиканци, като че ще имъ извади очитѣ монархизмътъ, а ние сме видѣли примѣрни монарси въ послѣдно врѣме, напр. въ майката на парламентарнитѣ страни — въ Англия. И прѣдставѣте си, че има при такъвъ общински съставъ да дойде на гости на нашия монархъ другъ единъ монархъ. (Г. Кирковъ: Ромѣнскиятъ напр.) Да кажемъ внукътъ на Царь-Освободителя. Тѣхна милостъ, социалъ-демократитѣ, образуватъ общинския съвѣтъ и не искатъ да се явятъ на посрѣщането! (Г. Кирковъ: Иматъ право.) Въпросъ е дали би било желанието на софийскитѣ избиратели — за мене то е съмнително. Че 1—2 гласа сж намѣрили повече въ изборитѣ, то не значи, че иматъ довѣрието на Софийскитѣ граждани. Ето защо Министерствътъ на Вътрѣшнитѣ Работи въ такъвъ случай даже нѣма да гледа закона, дори подъ рискъ да изгуби министерското крѣсло и да го турятъ на скамейката на подсѣдимитѣ, и ще разтури такъвъ съвѣтъ. Дѣ е при сегашния законъ такова право за Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, че може да направи това? Нѣма такова нѣщо. Ние правимъ несмѣняеми избирателнитѣ тѣла на тия, тъй да кажа, държавици, които се наричатъ общини. Прѣдложението на г. г. Цанова и Сакжзова най-много би могло да се приеме, споредъ мене, за общинскитѣ състави въ селскитѣ общини. (Т. Влайковъ: Защото нѣма да посрѣщатъ монарси.) Не по тази причина. Вие бързате. И не за цѣлия съставъ на общинския съвѣтъ, а само за избраницитѣ на общинския съвѣтъ отъ дадени села. Съгласѣте се, г-да народни прѣдставители, че е много трудна работа да се правятъ избори постоянно, и затова, ако се касаеше за единъ-

двама избрани въ едно село, можете да се приеме това, което предлагат г. г. Цановъ и Сакжзовъ, но въ единъ градъ съ хиляди избиратели въ колко време ще се извърши проверката на подписите, ударени на заявлението, съ което се иска разтурването на общинския съветъ, колко време трѣбва? Трѣбва да ги прѣкара мировиятъ съдия прѣдъ себе си, когато той може да вземе пусулките имъ и ще извърши това, което е рационално и което се прѣдложи отъ г. г. Сакжзова и Цанова, а не онова отъ г. г. Гимиджийски и Мушанова. И, както казахъ, каква гаранция бихме имали при тази махзарджийска система, а именно, каква е гаранцията, че послѣдниятъ подписавши заявителя не сж подкупени отъ инициаторите на молбата за разтурянето на съвета? Тѣ могатъ даже нѣколцина, които прѣвипаватъ числото на половината, да ги позлатятъ. А пъкъ когато дойдатъ изборите, да виждаме че вѣтъръ било. Азъ не предлагамъ нѣщо равно съ сегашното, както ми се забѣлѣва отъ г. Шивачева; азъ не турямъ въ зависимостъ отъ мнѣнието на окръжната постоянна комисия разтурянето на общинския съветъ; второ, азъ искамъ навеждането на конкретни факти за разтурянето и, трето, азъ искамъ обнародването на тия факти, за да се изложатъ и прѣдъ обществения съдъ, който спира и държавни глави, и народни събрания да се отклоняватъ отъ прави пѣтъ. И, най-сетѣ, азъ искамъ одобрението на заключението за основателността на разтурянето отъ страна на Министерския Съветъ, а той послѣдниятъ не е вѣрно, че винаги ще подписва това, което Министерствътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи ще прѣдложи, колкото и да сж другари министрите въ състава на това върховно управително тѣло. Съ уйдуръ-уйдуръ, както казва г. Шивачевъ, нѣма да се помогне и съ уйдуръ-уйдуръ нѣма да се подписватъ рѣшенията отъ Министерския Съветъ. Случва се, г-да народни прѣдставители, щото единъ общински съветъ, и най-свободно избранъ, да прѣстане да прѣдставлява повечето избиратели, а само онии отъ една партия, и ще се разтури. И би трѣбвало да се разтури, за да се произнесатъ избирателите въ единъ мѣсець по тѣхната дѣятелностъ. Правъ ли е билъ оцѣнителътъ на тѣхната воля, Министерствътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, и съставътъ на Министерския Съветъ — това ще докажатъ самите господари — избирателите. Само едно нѣщо е необходимо, а именно да се изтълкува, чрѣзъ едно законодателно прѣдложение, наредбата въ избирателния законъ, която криво се обясни тукъ миналата сесия по поводъ на една интерпелация, а именно, че били избирами за членове на общинските съвети и тричленните комисии, и ние да виждаме на практика да излизатъ за кметъ и помощници прѣдседателятъ на тричленната комисия и членовете на тричленната комисия. Подиръ туй, ще трѣбва да се допълнятъ единъ денъ общинските закони, като се ограничатъ правата на тричленните общински комисии, а именно да не могатъ да извършватъ уволнения

на длѣжностните лица, освѣтъ тогава, когато тѣ сж дадени подъ съдъ по обвинение въ нѣкои прѣстѣпления и се намѣри това уважително отъ надлежната властъ, че е необходимо да се уволнятъ. Както казахъ по-напрѣдъ, ще бѣде гаврене съ най-достойнитѣ — поне така се прѣдполага — членове на българския народъ, ако той само по едно просто недоверие, изразено отъ самоуправляющето тѣло, се раздѣля съ тѣзи, на които е повелѣтъ да му ръководятъ сѣдбините, докогато тѣ стоятъ на своята програма, не сж се отказали отъ нея и дѣйстви- вать редовно.

Основателно забѣлѣжи г. Димитъръ Петковъ, че администрацията може въ нѣкои случаи да побуди и сама, чрѣзъ свои агенти провокатори, избирателите за изказване недоверие и за извършване самоуправства, и ето ви необходимостта за прилагането на чл. 47 отъ конституцията. Заплашва се дадена мѣстностъ отъ опасностъ, издава се една наредба, която има сила на законъ, и грухва това право, да се почита самоуправлението.

Правъ каза Министеръ-Президентътъ г. Д-ръ Давневъ, че у насъ още нищо не може да се закупи лесно, и така ще върви, докогато ние не станемъ почитатели и изгнители точни на всички закони, докогато сж въ сила, т. е. докогато не сж отмѣнени по онзи редъ, по който сж създадени. Защо тогава ние да върваме рѣшитѣ на висшата административна властъ, да уважи единъ основателни искания за разтурянето на общински съвети?

Правъ е г. Стойвъ Бурмовъ, който казва, че не бива да се правятъ разтуряния по типичния онзи мотивъ, но отъ това не слѣдва, че при наличността на конкретни данни не бива да се правятъ разтуряния, както одевъ казахъ, за случай, когато общинскиятъ съветъ явно не изпълнява програмата си, която е далъ, или не гласува на време бюджета, или прѣнебрѣгва упорно изпълнението на своите длѣжности.

Казва г. Мушановъ, че който има властъ да назначава или избира, той и трѣбва да има властъ да уволнява. Има ли нѣкой да оспорва това твърдение? Нема съ разтурянето единъ общински съветъ се прѣнебрѣгва волята на избирателите? Не. Само се апелира къмъ тѣхъ да обседятъ още веднажъ, дали не сж се излъгали, както се е убѣдилъ надлежниятъ министъръ, че сж били излъгани, когато сж избрали онѣзи, които не сж работили така, както се очаквало да работятъ.

Г-нъ Драгневъ каза, че вече артѣкъ ограничава се произволътъ отгорѣ. Но той изпуска изпрѣдъ видъ, че като се отнеме правото на министра да се съобразява съ изказаното основателно желание, отдолу да се разтури единъ съветъ, то работата излиза наопаки. Защо, както казахъ, само съ 2—3 гласа да се основава разтурянето, когато то трѣбва да става на основание на факти? Нѣкога единъ гласъ важи повече, отколкото 10 гласа. Ние, г-да народни прѣдставители, ако не сме и не трѣбва да бждемъ плутократи, не трѣбва да ставаме

и охлократи; ние не трѣбва да броимъ, да цѣнимъ фактитѣ по числото на хората, които ги навещатъ или слѣпо осмѣждатъ. Ние трѣбва да цѣнимъ фактитѣ обективно, а именно както е правилъ въ старо врѣме демосътъ — народътъ, избирателитѣ, а не както е правилъ охлосътъ — тълпата: съ събиране подписи не се намира правото. Правото се намира, когато ставатъ съвѣщания, когато става всестранно обсъждане, а това бива само по модерния системъ, когато се събиратъ на едно мѣсто избирателитѣ и хладнокрѣвно оцѣняватъ фактитѣ — а не да трѣгне единъ отъ дюкянъ на дюкянъ, както се избираха въ турско врѣме общинскитѣ беледиета, тогавашнитѣ общински съвѣти. Г-нъ Драгиевъ още се изказа въ полза на несмѣняемостта на Камарата. Нашиятъ великъ законодатель отъ 1879 г. е на друго мнѣние и той е правъ, споредъ мене, и така ни учи опитътъ въ по-старитѣ парламентарни страни. Защото, както казахъ, идватъ врѣмена, когато само една партия се прѣдставлява въ едно Народно Собрание, било то държано, окръжно или общинско, а не всички или повечето избиратели. Ако поне бѣше у насъ прѣдложено измѣнение и на друга една наредба въ нашия законъ за градскитѣ общини, а именно да става подновяване въ съставитѣ на общинскитѣ съвѣти, както е, напр., въ Белгия, пакъ не щѣше да бѣде разтурянето толкова важно, ако за извѣстно врѣме не се бутатъ никакъ общинскитѣ съвѣти. Въ Белгия се избира единъ общински съвѣтъ за 8 година, и послѣ слѣдъ всѣки 4 години, както повечето отъ васъ знаете, се прѣизбира половината отъ състава, та винаги има въ новия съставъ половина отъ членовѣтѣ, които сж въ течение на работитѣ на общината, респективно на окръжието. И така, азъ поддържамъ, че не бива да става оцѣнителъ за разтурянето на единъ общински съвѣтъ просто болшинството на избирателитѣ.

Намъ ни говориха още и за пропорционалното прѣдставление на избирателитѣ. При днешнитѣ наши прави и при пословични ни инатъ, може би работата ще се докара при въвеждането на тая система до работата на орела, рака и щуката въ баснята. Послѣ, при въвеждането у насъ на тази система, ще се сдушватъ повече меншествата помежду си и нѣма да отиватъ съ тая или оная политическа или обществена група, безъ разлика на народностъ и въроизповѣданіе.

Най-сетѣ, споредъ моето разумѣние, винаги ще трѣбва да има послѣдната дума болшинството на избирателитѣ или на дадена колегия, но това винаги е желателно да става подъ най-близкия контролъ на най-голѣмото поне меншество, или на коалиранитѣ меншества, и затова азъ съмъ поддържателъ, както забѣлѣжихъ, че е за това и почитаемото правителство, азъ съмъ партизанинъ на прѣдставленіето на меншествата, но не на пропорционалното прѣдставление на избирателитѣ — т. е. азъ съмъ за лимитативния вотъ. Да избираме, напр., за Варненския общински съвѣтъ 20 члена, но да

нѣма право всѣки избирателъ да дава гласъ за 20, а само за 16; да кажемъ, щото непрѣмѣнно 4 души да попаднатъ въ общинския съвѣтъ отъ нѣкоя опозиционна листа, които ще контролиратъ болшинството, ако и пакъ то ще рѣшава.

Г-нъ Каравеловъ се изказа и той, като по-опитенъ измежду мнозина отъ насъ, че трѣбва да се остави правото и занаятъ на властта да може да прави разтуряне на общинскитѣ съвѣти, по искане и отдолу; но той не се изказа, кой да прѣцѣнява прѣдставенитѣ причини за исканото разтуряне. Азъ разбрахъ отъ думата му, обаче, отъ смисъла на това, което говори, че това трѣбва да оцѣнява само отговорниятъ министъръ, а не окръжната постоянна комисия, която трѣбва само мнѣние да изказва, като мотивира, разбира се, това си мнѣние и изложи фактитѣ. Най-сетѣ, ние не трѣбва да изпускаме изпрѣдъ видъ, че сме имали разтуряне на общински съвѣти и противъ волята на надлежната окръжна постоянна комисия, и затова, когато ние сѣдимъ за тоя послѣдния институтъ — по-горната избирателна колегия у насъ, ние трѣбва да бѣдемъ малко повече въздържани и да вземаме прѣдъ видъ фактитѣ на тѣзи комисии и условията, при които тѣзи учрѣждения се създаватъ. Най-слабата страна тукъ е тая, дѣто, както и другъ пжтъ ималъ съмъ честта да кажа, въ тѣхъ се плащатъ постояннитѣ комисари много по-долу, отколкото съвѣтниците въ нѣкои градски общини, а между тѣмъ сж повикани тѣхъ да контролиратъ, тѣхъ да упжтватъ, на тѣхъ съвѣти да даватъ, слѣдователно, тѣ стоятъ днесъ тѣй, като да сте турили по-въщи сѣдии въ първата инстанция, намѣсто въ по-горнитѣ инстанции.

Почитаемиятъ нашъ прѣдседателъ забѣлѣжи, че още много мамалига — азъ бихъ употребилъ българската дума дивеникъ — ще лѣдемъ, докато дойдемъ до референдума. (Б. Кръстевъ: Мамалига не е ли български?) Български е дивеникъ. Напротивъ, азъ поддържамъ, че ние постепенно трѣбва да отиваме къмъ тоя институтъ — референдумътъ, да отиваме много прѣдпазливо, и затова ще трѣбва да почнемъ да го въвеждаме тамъ, дѣто въвеждането му не прѣдставлява никаква опасностъ за интереситѣ на общинитѣ, респективно на окръжията, нито нѣкаква сложностъ. Напр., когато единъ общински съвѣтъ иска да задлъжи общината чрѣзъ сключване единъ заемъ за общински нужди, или когато единъ общински съвѣтъ е взелъ нѣкое рѣшение за нѣкое прѣдприятие, което ще ангажира съ разходи членовѣтѣ на общината, била тя градска или селска, за повече години, за това е необходимо да се прибѣгне къмъ референдума, за да дадатъ окончателно рѣшение самитѣ избиратели чрѣзъ референдума, чрѣзъ произнасяне на да или не, чрѣзъ тайно гласоподаване. Така щото, тукъ има да подражаваме нашия почитаемъ прѣдседателъ отъ по-младитѣ му години, ако и да не бѣше тогава много младъ, именно отъ врѣмето на Великото Народно Собрание, а даже

и отъ врѣмето на III-то Обикновено Народно Събрание, само че почитаемиятъ нашъ прѣдседателъ бѣше се малко подхлъзналъ въ плутократизма, като бѣше внесълъ едно прѣдложение — и то се прие въ III-то Обикновено Народно Събрание, — да се не налага октроа на единъ градъ, освѣнъ когато заедно съ общинския съвѣтъ се произнесатъ 24 данъкоплатци, които сѣ обложени най-тежко. Това нѣщо ние му отблъснахме въ IV-то Обикновено Народно Събрание, защото, както казахъ, то бѣше подхлъзване въ плутократизмъ, тъй като не само на богатитѣ тежатъ наложитѣ, а на всѣкого, и даже тѣ тежатъ на по-малко имотнитѣ.

Пжтемъ не мога да не кажа, че почитаемиятъ Видински прѣдставителъ, г. Найчо Цановъ, вчера погрѣшно обяви тукъ отъ трибуната, че въ съседното ни кралевство Ромѣния се били избирали общинскитѣ съвѣтници за една година. Азъ направихъ справка, за да не ви лъжа, въ самия законъ, въ едни сборници отъ 1900 г., и тамъ прочетохъ въ закона за избирање на общинскитѣ съвѣтници отъ 15 юний 1896 г., който е сега въ сила, въ чл. 22, че и за градскитѣ, и за селскитѣ общини общинскитѣ съвѣти се избиратъ отъ 4 на 4 години въ първия педѣлентъ день на ноемврий и слѣдъ разтурването, разбира се, на нѣкои състави. Г-нъ Шоцовъ укори ни, че сме викали за самоуправление, а не сме оставили да се охраняватъ общинскитѣ съвѣти. (П. Шоцовъ: Ами защо бѣше тъй за Варненския общински съвѣтъ, когато вдигахте хиляди гюрултии!) Азъ подозирамъ така сѣщо, както нѣкои господа отъ лѣвицата, че тукъ се работи, ако и не отъ всички г. г. министри, но отъ нѣкои, за прокарването въ случай законодателни реформи, не за охраняването на съставитѣ на общинскитѣ съвѣти, а за охраняването днешнитѣ състави, като се иска да ги обявимъ несмѣняеми. Какъ би могло да се прави това, когато самиятъ г. Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи би намѣрилъ за нѣкои общински съвѣти, че сѣ отетжлики отъ атрибуциитѣ, че сѣ се отклонили отъ програмитѣ, върху които сѣ се избрали, и още продължаватъ да стоятъ на властъ, когато не ги щатъ одолу, т. е. оттамъ, отдѣто сѣ ги избрали? Като общинскитѣ съвѣти, тъй да се каже, сѣ законодателната властъ, Народното Събрание на държавната община и като общинскитѣ управления, т. е. кметътъ и помощникътъ му, прѣдставитѣ изпълнителната властъ, т. е. кабинетътъ, дайте поне право на висшата изпълнителна властъ, на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, заедно съ Държавния Глава, да уволняватъ послѣднитѣ или да разтурятъ общинскитѣ съвѣти, прѣдставителитѣ на държавната, колчимъ ти, висшата административна властъ, намѣри, че тѣ вече не се слѣдва, по дѣлата имъ, да се държатъ за управляющи дадена община. Азъ винаги поменувамъ и Държавния Глава, конституционниятъ монархъ въ държавата, защото той не е автоматъ въ тая страна и защото той има право и е длъженъ да ръководи своитѣ съвѣтници, както и тѣ сѣ длъжни да го освѣтляватъ.

По закона, напр., на Белгия отъ 3 юний 1842 г., кралътъ е могълъ да назначава кмета. По закона на една отъ най-либералнитѣ поне страни, Белгия, кралътъ има право, въ изключителни случаи, да назначава за кметъ и лице даже вѣнъ отъ избраницитѣ, отъ избирателитѣ. Вие знаете, че въ Белгия, както и въ Унгариа, а, може би, и въ други страни, нѣма само два института: кметъ съ помощници и общински съвѣтъ, а има кметъ, старѣйшински съвѣтъ и общински съвѣтъ. И тамъ, въ Белгия и въ Унгариа, Държавниятъ Глава назначава кмета, а само неговитѣ помощници — по нашия езикъ да говоримъ — се избиратъ отъ общинскитѣ съвѣти.

Г-да народни прѣдставители! Азъ ще свърша съ думитѣ, съ които почнахъ. Ако да имаме прѣдставено тукъ прѣдложение отъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, што да може да се уволняватъ кметовѣ и кметскитѣ намѣстници при ония условия, които азъ наведохъ, тогава не бихъ настоявалъ на прѣдложението си, но сега ще настоявамъ и мисли, че азъ доказахъ, че съмъ правъ.

П. Ковачевъ: Докладътъ на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, съ който се внесе въ законопроектитѣ за измѣненieto на законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини, колко се отнася той до § 10 отъ законопроекта за градскитѣ общини, мотивитѣ сѣ, че съ ограничєние разтурянето на градскитѣ общини ще се избѣгнатъ злоупотреблєнията, които досега сѣ вършени съ това разтуряне. А отъ съдържанието на самия § 10, строго и безпристрастно изученъ, излиза, че занаярѣдъ разтурянето на градскитѣ общински съвѣти се абсолютно забранява. За да бѣда лесенъ въ мислитѣ си, азъ ще се постарамъ да обясня на г. г. народнитѣ прѣдставители, че занаярѣдъ дѣйствително не може да се постигне по никакъвъ начинъ разтурянето на градскитѣ общини. Едно отъ тѣзи съображения, за да извади такава мисль, е, че у насъ досега не е имало прецедентъ, прѣди всичко, цѣлитѣ общински съвѣти да бѣде даденъ подъ съдъ, за да може той по искането на съдебната властъ да бѣде разтуренъ, и, второ, не сме имали още за прецедентъ поимечето отъ общинскитѣ съвѣтници на нѣкой градски съвѣтъ да сѣ си дали оставката. Излиза, че г. министрътъ счита, че нашето общество е тъй подготовено, че нашитѣ избори напослѣдъкъ тъй невинно и строго законно сѣ станали, што е вече настъпило врѣме, когато да се тури прѣграда за пристрастното и партизанско разтуряне на общинскитѣ съвѣти. Този мотивъ на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи би се оправдалъ, ако ние не сме свѣрѣменници, ако не сме свидѣтели на всичко онова, което е станало у насъ, и не сме свидѣтели на всичко онова, което се върши и ще слѣдва да се върши за много врѣме. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Само въ Радославово врѣме!) Прѣди всичко не е лошъ принципътъ въведенъ въ закона, што произволното разтуряне на общи-

нитъ да прѣстане; всѣки би ржоплѣскалъ на тая идея; обаче, за да може тая идея да бѣде съгласна съ справедливостта и съ дѣйствителността на нѣщата, би трѣбвало, прѣди всичко, нашитѣ общински съвѣти да се избиратъ при една абсолютна свобода, каквато абсолютна свобода може да се разбира у насъ. (И. Бобековъ: Както вие направихте!) Дотогава, докогато у насъ не се извършватъ изборитѣ, макаръ и за общинскитѣ съвѣти, слѣдъ като се неутрализира административната властъ при изборитѣ, слѣдъ като административната властъ бѣде дезинтересирана, не може и помисълъ да става за прокарване принципа за неразтуряне на градскитѣ общини. Мотивитѣ, които се изказаха отъ болшинството за приемане прѣдлагаемия членъ отъ законопроекта сж, между другото, че е настѣпило врѣме, когато да се отмахне вече разтурянето на съвѣтитѣ, защото избранитѣ, казватъ, не сж тѣй дребнави партизани и че общинитѣ не сж избрани за единъ дълъгъ срокъ, така щото може да се допусне. Нека ми бѣде позволено да се не съглася съ такъвъ единъ възгледъ, защото, както г. Петковъ призна, у насъ общинитѣ се борятъ и се настаняватъ по чисто партизански начала и дотогава, докато не се поправятъ нравитѣ, не може и помисълъ да има, че въ числото на общинскитѣ съвѣтници ще има хора добри, че повече ще влизатъ за съвѣтници, и изключително, хора, които се тласкатъ отъ желанието да подобрятъ, да помогнатъ на общинскитѣ интереси, да подобрятъ материалното, финансово и економическо положение на общинитѣ.

Азъ като признавамъ, че въ основата на чл. 34 отъ стария законъ за градскитѣ общини е легнала една голѣма несправедливостъ, единъ принципъ, съ който може много лесно да ставатъ злоупотрѣбления отъ всички партии у насъ, оправдавамъ постѣпката на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, за да може да се отмахнатъ прѣди всичко ония беззакония, които сж вършени мимо чл. 34 отъ закона за градскитѣ общини; не мога, обаче, да приема, щото едно абсолютно ограничение да стане, именно такова ограничение, каквото се прѣдлага въ § 10. За да можемъ да даваме възможностъ на избирателитѣ винаги да контролиратъ дѣйствиата на своитѣ избраници, за да можемъ заедно съ туй да не допускаме, щото разтурванията на общинскитѣ съвѣти да ставатъ по партизански съображения и безконтролно, азъ ще имамъ честъ да прѣдложа на почитаемото Народно Сѣбрание една редакция, която мисля, че ще бѣде по-близо до справедливостта и по-приемлива. Напр., азъ прѣдлагамъ, щото § 10 отъ прѣдлагаемия законопроектъ да се измѣни въ смисълъ: (Чете.) „Общинскитѣ съвѣти се разтуря прѣди да изтече срокътъ, за който е избранъ, съ Княжески указъ, по прѣдставление на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, само ако половината отъ общинскитѣ съвѣтници подадатъ оставката и когато $\frac{1}{3}$ отъ избирателитѣ поискатъ това, слѣдъ като посоченитѣ въ заявле-

нието факти се провѣрятъ отъ ревизоръ, изпратенъ отъ Министра на Правосѣдието и назначенъ измежду одного отъ сѣдитѣ въ общитѣ сѣдилища“. Мисля, че при таквотъ постановление на закона, когато се поиска разтурването на единъ съвѣтъ, ще се посочватъ факти, които могатъ да бѣдатъ взети отъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи въ внимание, само слѣдъ като единъ ревизоръ-сѣдия се произнесе, доколко фактитѣ, изложени въ петицията, сж истински, вѣрни и заслужаватъ внимание.

Слѣдъ като се изказахъ толкова, азъ ще моля народното прѣдставителство да се съгласи съ мене, за да можемъ да туримъ едно таквотъ законоположение, съ което да не може нито централната властъ, нито пъкъ партизанитѣ отъ общината да злоупотрѣбаватъ съ широкитѣ права, които имъ сж били дадени по-рано отъ чл. 34 отъ закона за градскитѣ общини.

Прѣседателствующъ А. Франтя: Г-нъ Цвѣтко Таслаковъ има думата. (Гласове: Нѣма го.)

Г-нъ Димитъръ Христовъ има думата. (Гласове: Нѣма го.)

Г-нъ Юрданъ Теодоровъ има думата.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Хората правятъ закони, които траятъ 20—30—50 години, а ние искаме да измѣнимъ законъ, който е правенъ прѣди 4—5 години. Коя е причината на това? Причината на това е партизанското управление, което разяде страната и което ни накара сега да му търсимъ цѣра и да избѣгваме отъ общеприетия редъ въ другитѣ държави; сир. въ всички други държави, както г. Мирски има честта да прочете отъ трибуната, общинскитѣ съвѣти се намиратъ подъ вѣдомството, подъ директивата на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи; слѣдователно, той има право, вършатъ ли нѣкои нарушения, да ги прѣмахне; но понеже, както казватъ, нашитѣ управници сж много агитирали, много неправедно сж разтуряни общински съвѣти, назначавали сж комисии, безъ да сж опрѣдѣляли деня за нови избори — всичко туй ни е докарало до убѣждение да игнорираме, да отхвърлимъ административно-полицейската властъ, администрацията, сир. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, и да прѣдоставимъ всичко на сѣдилищата. Онзи денъ отхвърлихме чл. 28 отъ стария законъ, замѣнихме го съ чл. 8 отъ новия законъ, а стариятъ е много пѣти похубавъ. Работата състои въ това, да се прѣмахне администрацията да се не мѣсѣла; но съ туй наедно ние прѣмахваме най-сувереното право на народа — прѣмахваме на народа правото да бламира общинския съвѣтъ тогава, когато той не е доволенъ отъ него. Не трѣбва да забравяме, г-да, че кметовѣтѣ сж прѣдставители, особено кметовѣтѣ по селата, сж прѣдставители на всички власти, на всички министерства, че тѣ сж единъ видъ дребнеевци въ селата и населението много пѣти е пицѣло отъ тѣхъ, и сега, като ги направимъ несмѣняеми, не ще може

нито Князътъ, нито министърътъ, нито никой да ги смѣни, а само съдебната властъ, когато тѣ бждатъ провинени. Но не всички прѣстѣпления на кмета може да подлежатъ да се подведатъ подъ наказателния законъ: имаме немарливостъ, имаме непазене интереситѣ на общината, имаме отъмъщение на тѣхнитѣ противници за кѣщи, или че помия е хвърлена, безъ да е хвърлена, и ще ги глобява всеки денъ — несмѣняемъ е човѣкътъ; и още кметовѣтъ могатъ да направятъ много прѣстѣпления и да ги оформятъ и да не подлежатъ на смдъ. Слѣдователно, това върховно право на народа — който е избранъ, да го бламира — не можемъ да го отнемемъ току-тъй, да не може да бламира. Както ни е извѣстно, всички избиратели не отиватъ на избора, отиватъ 50—60% и отъ тѣхъ само 30—40% избиратъ кмета или кметството. Но когато 50—60% го не щатъ, защо да нѣматъ право да го прѣмаханатъ? Казва г. Мирски, че това става единъ видъ махзарджилѣкъ — да поднесатъ подписи. Азъ бихъ казалъ, избирателитѣ, за да се избавятъ отъ тази работа, когато не одобряватъ дѣйствиата на кметството, да се събератъ на колективно събрание, въ училището напр. събиратъ се общинаритѣ, мотивиратъ причинитѣ, по които не щатъ кметството, и прѣдлагатъ на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да го разтури. Има много мотиви, много причини, обаче, които не подлежатъ на наказание.

Прѣдложението, което прѣдстави г. Сакжзовъ, не може засега да се приеме, защото не е приетъ принципътъ на меншествата. Прѣдложението на г. Найча Цановъ тоже дава по-голъма гаранция, защото става този сондажъ на мнѣнията, чрезъ тайно гласоподаване, но той изисква много голѣми формалности. Г-нъ Найчо Цановъ казваше напр., че съ референдумъ $\frac{1}{4}$ отъ избирателитѣ като заявятъ, послѣ да стане проверка да се види, дали болшинството не ще кметството; но въ такъвъ случай ставатъ пакъ едни нови избори, а за тѣзи избори вие знаете колко формалности трѣбватъ, колко персоналъ би трѣбвало да присѣствува за правилното произвеждане на избора: трѣбва да се назначи съдия, да се назначатъ членове отъ окръженъ съвѣтъ и други и други работи. Тогазъ, когато е законниятъ срокъ на изборитѣ, правителството се разпорежда за нея работа. Но защото скимнало на $\frac{1}{4}$ отъ избирателитѣ да сондиратъ мнѣнието: дали сѣ доволни или недоволни отъ кметството, такова... (Не се чува.) Слѣдователно, макаръ да дава по-голъма гаранция прѣдложението на г. Цанова, но то изисква по-дълги и широки формалности и по-мѣчно се прави. Заради това, като поддържамъ това мнѣние, че трѣбва да се зачита народната воля и суверенитета народенъ, сир., който кметъ не устои на обѣщанието си или не оправдае довѣрието на народа, да може да бжде сваленъ, азъ се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението на г. Гимиджийски, въ което да се каже само, че избирателитѣ да се събиратъ въ колегиялно събрание и тамъ да мотивиратъ причинитѣ

защо не искатъ кметството и тогазъ да го бламиратъ; болшинството, напр., да бжде $\frac{2}{3}$ или, ако щете, повече отъ половината, и да си изкажатъ причинитѣ защо го не щатъ. Инакъ, ние не може да направимъ несмѣняеми кметовѣтъ. Тѣ ще станатъ едни деребенюве, които ще си налагатъ волята както искатъ.

II. Вжжаровъ: Какъ ще се констатира това?

Ю. Теодоровъ: Ще отидатъ при мировия съдия или потарису да завѣри подписитѣ имъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моли г. Вжжарова да не прѣкъсва оратора.

Ю. Теодоровъ: Азъ свѣршвамъ, като се присѣдинявамъ къмъ мнѣнието на г. Гимиджийски, съ тази само разлика: да не ходятъ отъ дюкнитъ на дюкнитъ да събиратъ подписи, ами да се събератъ въ училището или друго мѣсто на колегиялно събрание.

В. Димитровъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ взимамъ думата по този параграфъ, за да подкрѣпя мнѣнието на г. Цанова и на г. Сакжзова. Искамъ да подкрѣпя, казвамъ, това мнѣние и да се не съмаса нито съ мнѣнието на почтени г. Министъръ на Вътрѣшнитѣ Работи, прокарано въ § 10, нито съ мнѣнието на г. Гимиджийски, мнѣние, което се формулира и споредъ което би трѣбвало проверката да стане чрезъ мировия съдия.

Г-да народни прѣдставители! Когато чете човѣкъ отговора на тронното слово, както и когато си спомни декларацията на г. Министъръ-Президента, съ която декларация се откриха дебатитѣ по отговора на тронното слово, чуди се какъ трѣбва да примиря тия два възгледа, прокарания, отъ една страна, въ отговора на тронното слово, въ извѣстенъ пасажъ, и въ неговата декларация, съ самия текетъ на § 10, когато става дума за да се реформира нашиятъ законъ за градскитѣ и за селскитѣ общини.

Въ отговора на тронното слово ние намираме единъ пасажъ, въ който се говори, че народното прѣдставителство се радва, като вижда искренитѣ старания и грижи на правителството за заличаването реда, законността и свободата въ тая страна. Самата декларация на почтени г. Министъръ-Президентъ, когато се откриха тия дебати по отговора на тронното слово, бѣше такава, щото отъ нея веѣни трѣбваше да се убѣди, какво дѣйствително прогресивно-либералното правителство има за задача да гарантира въ тази страна, единъ пътъ завинаги, широката свобода на българскитѣ граждани, има за задача, казвамъ, да гарантира тѣхното самоуправление, има за задача да ги направи господари на положението. Това отъ една страна, а отъ друга страна ние виждаме единъ законопроектъ, съ който се гоши цѣлѣта да се

измѣни досега дѣйствиющиятъ законъ за градскитѣ и селскитѣ общини. И се спирамъ на този важенъ § 10, който параграфъ се измѣнява въ такава форма. Казва се: „Общинскитѣ съвѣти се разтуря прѣди да изтече срокътъ, за който е избранъ, отъ Княза, по прѣдставление отъ Министра на Внѣшнитѣ Работи, само когато повече отъ половината съвѣтници си дадатъ оставката, или бждатъ отстранени по искане отъ сѣдебнитѣ власти поради даването имъ подъ сѣдъ и нѣма възможностъ да бждатъ замѣнени съ други.“ По старата редакция на чл. 34, всѣки единъ министъръ на Внѣшнитѣ Работи и всѣко правителство можеше да прави каквото иска. Достатъчно бѣ да се каже въ доклада до Държавния Глава, че еди-кой си общински съвѣтъ прѣстъпилъ тежко своитѣ обязанности, че съ това той туря въ опасностъ общинскитѣ интереси, да се разтури еди-кой си общински съвѣтъ. Такава практика е имало въ България отъ дълги години. И много добръ забѣлѣжи уважаемиятъ г. Петковъ, когато говорѣше по този въпросъ, че нищо нѣма да спре едно правителство, което ще наслѣди настоящето, пъкъ и нищо нѣма да спре г. Петкова — ако дойде той на властъ, — и въпрѣки тоя § 10, който сега ще се прокара, разбира се, отъ болшинството на сегашното Народно Събрание, да разтури всичкитѣ общински съвѣти. (Докладчикъ И. Бобековъ: Ще бжде даденъ подъ сѣдъ!) Въпросъ е дали ще бжде даденъ подъ сѣдъ. Въпрѣки тоя § 10, нищо нѣма да го спре да разтури всичкитѣ общински съвѣти и, бждѣте увѣрени, никой нѣма да го даде подъ сѣдъ, както вие нѣма да дадете подъ сѣдъ вашето правителство за многото беззакония извършени отъ идването ви на властъ. Та, казвамъ, азъ не мога да си прѣдставя, какъ могатъ да бждатъ съвмѣстими тия двѣ нѣща: отъ една страна, туй, което се казва въ отговора на тронното слово и декларацията на г. Министъръ-Президента, и, отъ друга страна, § 10. Съ този § 10 правителството, казватъ, се стреми единъ пътъ завинаги да тури редъ и порядъкъ въ нашитѣ общини; съ този § 10 правителството иска единъ пътъ завинаги да създаде едно стабилно общинско управление и заради това, като унищожава чл. 34, който споредъ мнѣнието на г. Министра на Внѣшнитѣ Работи билъ много еластиченъ, и въ силата на който членъ сж разтурени досега безразборно общинскитѣ управления, създаденъ е § 10, за да тури край на тия произволи на правителствата, които, бидейки повикани на властъ, разтурятъ почти всички общински съвѣти, съставляватъ една сила и по тоя начинъ организиратъ и си нареждатъ законодателнитѣ избори.

Г-да народни прѣдставители! Ако почтениятъ г. Министъръ на Внѣшнитѣ Работи, който е авторътъ на този § 10, е ималъ дѣйствително намѣрение да създаде редъ и стабилностъ въ нашитѣ общински управления, прѣди всичко, като прогресивно-либералъ, той трѣбваше да се съобрази както съ декларацията на г. Министъръ-Президента, както

съ отговора на тронното слово, опзи пасажъ, който азъ ви прочетохъ, така и съ програмата на прогресивно-либералната партия. Когато се създава такъвъ единъ параграфъ, отъ двѣтъ едно: или искаме да гарантираме общинското самоуправление въ България, или искаме да признаемъ правото на българскитѣ избиратели да бждатъ господари на своята община, която не е нищо друго, освѣнъ една стопанска единица, въ широка смисълъ на думата, или не сме прогресивно-либерали, и всичко това, което сме говорили вчера, днесъ го забравяме и поставяме такъвъ единъ смжтенъ пасажъ, съ който се гони, първо, цѣльта да се запазятъ всичкитѣ общински съвѣти, които сега управляватъ нашитѣ общини, и, второ, да се не даде възможностъ на бждѣще едно правителство да разтурва тѣзи общински съвѣти. Защото интимната мисълъ на г. Людсканова е тази: единъ пътъ закрѣпени общинскитѣ съвѣтници по този начинъ, при промѣняването на режима, който има общинскитѣ съвѣти въ ржцѣтъ си, въ голѣмитѣ градове, специално като Варна, Пловдивъ, Русе, София и пр., може да разчита 90% на законодателнитѣ избори. Тѣзи сж мотивитѣ, които сж накарали г. министра — азъ съмъ дълбоко убѣденъ — да измѣни чл. 34 и да го замѣни съ § 10.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Тѣзи съвѣти не сж въ наши ржци, г-нъ Димитровъ. Вие се лжете!

В. Димитровъ: Кои?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Напр., въ Варна!

В. Димитровъ: Позволѣте. Въ Варна вие напавихте единъ безчестенъ съюзъ. Понеже става въпросъ за Варна, азъ ще ви кажа, не само тамъ, но вашитѣ партизани въ много голѣми градове плюха на онова, което говорѣха прѣди.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Наши ли сж съвѣтитѣ? Не сж.

Г. Кирковъ: Кметътъ е вашъ!

В. Димитровъ: Позволѣте! Въ Варна съвѣтитѣ е вашъ. Тия радослависти, които вкарахте въ общинския съвѣтъ въ Варна, днесъ минаватъ за правителствени цанковисти.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Утрѣ нѣма да минаватъ!

В. Димитровъ: Тѣ сж правителствени цанковисти дотолкозъ, доколкото вие ще имъ послужите за мапа да се отърватъ и да прѣкриятъ всичкитѣ си беззакония, които извършиха въ Радославо време. (Протести отъ дѣсницата.)

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Това какво показва? Че Вашата теза не е права. Ние утвърждаваме даже такива съвѣти.

В. Димитровъ: Моята теза е много права!

Д. Манчовъ: Прѣдставител да говори тъй, е срамота!

В. Димитровъ: Да, да! Общинскиятъ съвѣтъ de facto въ Варна и другагѣ, кждѣто вие сте правили компромиси, сѣ ваши.

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Въ наши рѣцѣ ли ще бѣде съвѣтътъ тамъ, ако паднемъ утрѣ?

В. Димитровъ: Вѣроятно, въ ваши.

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ:
О о о!

В. Димитровъ: Вие имате въ Варненския общински съвѣтъ болшинство; вие турихте нѣколко радослависти, за да можете да спечелите изборитѣ. (Д. Манчовъ: Оставете тия работи!) Защото азъ се основавамъ на Вашето призание, което вие направихте въ залата на „XX вѣкъ“, когато държахте Вашата рѣчь, че въ Варна нѣмате партизани. Ако сега Петъръ Станчевъ ви ги създава, то е другъ въпросъ. Но вие нѣмате тамъ партизани и не можете да имате общинския съвѣтъ. Ако сега го имате, вие го имате съ съдѣйствието, отъ една страна, на радославиститѣ, на които дадохте нѣколко мѣста, и, отъ друга страна, съ съдѣйствието на гръцката, турската, ерменската и др. религиозни общини.

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Не е въ наши рѣцѣ! Ако утрѣ властѣта излѣзе изъ нашитѣ рѣцѣ, нѣма да ни поддържатъ. Ние нѣма защо да се грижимъ да гарантираме такива градски съвѣти — не го ли разбирате?

В. Димитровъ: Моли Ви се, недѣйте изкривява моитѣ думи! Г-нѣ Кърджиевъ заедно съ цѣла плеада общински съвѣтници управлява! Ако вие утрѣ паднете отъ властѣта, г. Кърджиевъ . . .

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Азъ не бихъ желалъ отъ такава плеада да се поддържамъ!

В. Димитровъ: Калитативно не сѣдя; азъ не зная какви сѣ хората. Фактъ неоспоримъ е това, че ако утрѣ вие се оттеглите отъ властѣта, въ силата на този параграфъ, както каза г. Бобековъ, г. Петковъ, който би ви замѣстилъ евентуално, не би могълъ да разтури съвѣта, защото ще бѣде даденъ подъ сѣдѣ. И дѣйствително, вашата цѣль е тази — да създадете такъвъ единъ параграфъ, отколкото да гарантирате. . .

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Азъ съмъ съгласенъ съ васъ, като приемате това начало, да наредимъ да се произведатъ общи избори, ако искате, подъ вашия надзоръ, само и само това начало да прозираме. Недѣйте става тактъ дребнавъ!

В. Димитровъ: Кое начало?

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Именно това, щото администрацията да нѣма право да разтури съвѣтитѣ.

В. Димитровъ: Прекрасно! Прѣди всичко, г-нѣ Даневъ, не е вѣрно, че ние сме дребнави хора.

Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Ама че то е дребнавостъ!

В. Димитровъ: Дребнавостъ има у васъ, защото вие като приемате това начало. . . (Протестации отъ дѣеаницата.)

И. Воденчаровъ: Да не си позволява да оскърбява! Недѣйте оскърбява!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нѣ Димитровъ! Хубаво ще бѣде да бѣдете малко по-сдържанъ.

Д. Манчовъ: Разберѣте, недѣйте оскърбява!

В. Димитровъ: Вие нѣма да ме накарате да слѣза отъ трибуната. Вие, г-нѣ Манчовъ, не сте платенъ адвокатъ на г. Данева! Ако между мене и г. Данева има едно прѣрѣкание, то е между насъ; (Министър-Прѣседател Д-ръ С. Даневъ: Вѣрно, вѣрно!) ако сте платенъ адвокатъ, тогава заемѣте мѣстото си!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Тишина, г-да прѣдставители! Г-нѣ Манчовъ! Ако искате да кажете нѣщо, вземѣте думата.

В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ поддържамъ тезата, че ако е истина, отъ една страна, това, което каза г. Министър-Президента, че цѣльта на този § 10 е да тури точка, да прѣгради пътя на нашата администрация, да не произволничатъ, да не казайничатъ въ общинскитѣ съвѣти, да ги разтури произволно, — тогава защо, нитамъ азъ, е направенъ така смѣтенъ, защо е редактиранъ така смѣтно този § 10 — отъ една страна; отъ друга — защо г. Даневъ заедно съ г. Людсканова не се съмислятъ да прокаратъ, като прогресивно-либерали, основния принципъ, за който тѣ ратуватъ, въ този именно параграфъ — принципътъ, споредъ който членовѣтъ на една община, била тя градека, била тя селска, като членове на тази стопанска единица, като членове на този градъ, като избиратели, като господари, защо да не бѣдатъ тѣ именно хората, които диктуватъ направлението на

самата община; защо вие се не съгласите, питамъ ви азъ, да поставите за основно начало, че господарь на една община сж членоветъ на тази община — защото, въ широкия смисълъ на думата, общината не е нищо друго, освѣтъ една стопанска единица: общината се грижи за учебното дѣло въ града или въ селото; общината се грижи за поминъка на своитѣ членове; общината се грижи за народното здраве или за здравето на своитѣ членове; общината има маса и маса свои атрибути и, слѣдователно, господаритѣ на тази община, които сж делегирали, които сж дали правото на общинския съвѣтъ, на общинския съвѣтникъ или на кмета да ръководи всичкитѣ тѣзи дѣла въ интереса на града, на жителитѣ на тази община — защо, казвамъ азъ, не се съгласите вие да прокарате това начало, че тѣ именно на първо мѣсто иматъ право да разполагатъ съ сѣдбинитѣ на тази община? (С. Савовъ: Не разполагатъ ли сега?) Не разполагатъ. Не е вѣрно, г-нъ Савовъ, азъ ще Ви кажа. (С. Савовъ: Не избиратъ ли кмета? Вие искате махзарджилжъ!) Позволѣте, махзарджии не сме ние, г-нъ Савовъ; не ние сме писали махзари, нито искаме да ги пишемъ. Важното туку не е какъ се пишатъ махзари, а важното за насъ е какъ ще направимъ господари на положението членоветъ на една община, какъ ще ги направимъ стопани на тѣхнитѣ имоти, на тѣхното здраве и на здравето на тѣхнитѣ дѣца. (С. Савовъ: Ограничаваме ли ги?) За мене е безразлично това; важно е, че въ § 10 вие сте длъжни да прокарате заедно съ насъ такава една мѣрка, която да дава право на избирателитѣ, когато констатираатъ, че общинскитѣ съвѣтници, избирани отъ тѣхъ по законенъ редъ, не вървятъ по прави пжтъ, когато тѣ сж общаваели едно когато сж избирани, а вършатъ друго слѣдъ като сж се настанили на властъ, казвамъ, избирателитѣ на тази община да иматъ право да искатъ отстранението на самитѣ общински съвѣтници. И вие можете да се не съгласите съ прѣдложението на г. г. Панова и Сакжова, вие можете да му дадете друга форма, обаче, когато правите § 10, споредъ който общинскитѣ съвѣти сега-засега ставатъ единъ видъ несмѣняеми, позволѣте и на насъ да се застъпимъ за интереситѣ на тия избиратели, които ние смѣтаме, че сж върховнитѣ господари както на общинитѣ, така и на държавата. (С. Савовъ: Вие искате и проповѣдвате непрѣмѣнно несмѣняемостъ.) Моля Ви се, ние настояваме прѣди всичко, че § 10, както е редактиранъ, трѣбва да бѣде прѣработенъ, защото е много тъменъ. Въ него даже запетайтѣ и точкитѣ не сж на мѣстото си и, понеже е редактиранъ тъмно, дава възможностъ на всѣки недобросъвестенъ министъръ да прави каквото обича. Това едно. Второ, ние искаме да се прокара кѣтъ сжщия параграфъ и принципътъ, споредъ който избирателитѣ да иматъ право да искатъ разтурването на общинския съвѣтъ, или неговото отстранение тогава, когато този общински съвѣтъ не се е съобразилъ съ интереситѣ на избирателитѣ; когато този общински съвѣтъ е

турилъ дѣйствително въ опасностъ интереситѣ на общината; тогава, когато той едно е общаваелъ прѣди да бѣде избранъ, агитиралъ е въ името на известна програма, и когато се добере до властъ, не прилага въ изпълнение казаното въ програмата. Въ една община, било селска или градска, избирателитѣ, членове на тази община, знаятъ много добри своитѣ интереси, отколкото много общински съвѣтници, които на втория денъ слѣдъ избирането си забравятъ нуждитѣ на своитѣ избиратели.

С. Савовъ: Когато се избира единъ кметъ, той не се избира, както вие ги избирате въ Ямболъ. Хората избиратъ за кметъ и съвѣтници въ селата или градоветѣ хора, които ги познаватъ.

В. Димитровъ: Кой Ви каза това? Известни общински кметове, които вие ги имате въ общинскитѣ управления, познаватъ ли ги хората?

В. Кръстевъ: Познаватъ ги.

В. Димитровъ: Въ какво, напр., познаватъ г. Кърджиева въ Варна?

Н. Шивачевъ: Дълги години е билъ прокуроръ.

В. Димитровъ: Именно като прокуроръ го познаватъ — като прокуроръ на стамболиститѣ, на народняцитѣ и на радославиститѣ.

Г. Кърджиевъ: На законитѣ, а не на народняцитѣ.

В. Димитровъ: Вие бхдѣте увѣрени, че ако не бѣха радославиститѣ и Станчевъ, той не можеше да бѣде избранъ. Самъ г. Кърджиевъ ще ни признае това.

Л. Дукновъ: Познава го цѣлиятъ градъ.

Г. Кирковъ: Тебе, Дѣдо Лазаре, не те викаме за шаатинъ!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля почитаемитѣ народни прѣдставители да не прѣкъсватъ. Който иска думата, ще му я дамъ сетнѣ. Моля и Васъ, г-нъ Димитровъ, не се обръщайте кѣтъ отдѣлни прѣдставители.

В. Димитровъ: Дайте съвѣти по-напрѣдъ на вашитѣ партизани, които ме прѣкъсватъ. (Прѣречение въ дѣсницата.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Азъ и па тѣхъ правя бѣлжжа. (Глъчка.)

В. Димитровъ: Азъ ще говоря 12 часа. (Глъчка.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля, г-да, тишина!

В. Димитровъ: Понеже вие се раздразнихте много, азъ ще си пия водата. (Шие.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Продължавайте, г-нъ Димитровъ.

В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Кому не е известно, че нашитѣ общини, градскитѣ особено, днесъ-заднесъ се намиратъ въ такова положение, въ каквото положение се намираха едно време италианскитѣ общини, които трѣбваше да фалиратъ и да платятъ по извѣстни проценти; кой отъ васъ не знае, че общини, като Варна, София, Бургазъ, Пловдивъ, Русе и пр., сж задлъжни тѣй, както казватъ българитѣ, до шия; кой отъ васъ не знае, че всички тѣзи голѣми общини страдатъ, понеже сж лишени отъ всичко онова, което е необходимо за една модерна община, било като канализация, било като вода, като санитарна служба, въ всѣко отношение било, и въпрѣки грамадитѣ бюджети, съ които разполагатъ, въпрѣки грамадитѣ заеми, които сж направили, и грамадитѣ лихви, които плащатъ, днесъ-заднесъ тѣ не сж въ състояние да изплащатъ заплатитѣ на своитѣ служаци. При такова положение на работата, какъ смѣтате да направите нашитѣ общини? Съ това, като прокарате § 10, споредъ който, веднажъ настанени на общинската трапеза извѣстни лица, да бждатъ несмѣняеми? Съ това ще унищожите ли разсипничеството у насъ, което датира отъ 20 години насамъ? (С. Савовъ: Вие сериозно ли говорите?) Ако азъ не ви говоря сериозно, бихъ желалъ да чуя вашитѣ сериозни аргументи. Азъ питамъ, когато вие създавате този § 10, защо не дадете възможност на избирателитѣ на тия градски и селски общини да искатъ и тѣ разтурянето на единъ общински съвѣтъ?

С. Савовъ: Именно разтурянето е докарало това положение.

В. Димитровъ: Моля, моля!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля, г-нъ Савовъ, не прѣкъсвайте оратора.

В. Димитровъ: Защо не дадете възможност на избирателитѣ на една община да искатъ разтурянето на единъ общински съвѣтъ тогава, когато тѣ констатираатъ дѣйствително, че този общински съвѣтъ не защитава интереситѣ на общината, не се грижи за тази община, че този общински съвѣтъ разсипва пари; че този общински съвѣтъ прѣдприема такива работи, които може да тласнатъ общината въ батака? (С. Савовъ: Вие по § 8 ли говорите?) Въ § 8 нѣма подобно нѣщо. Въ § 7 има за прѣстѣпления, за простѣпци, за нарушения, които носятъ угавенъ характеръ, г-нъ Савовъ. Вие сте адвокатинъ и позволѣте да не плизамъ въ тая материя да Ви правя разлика. Ако вие ми посочвате на § 7, азъ ще Ви кажа, че докато се възбуди угавно прѣдсѣдване противъ единъ кметъ, противъ неговитѣ помощници, противъ неговитѣ съвѣтници, общината може да

бжде тласната въ загуби, които загуби самъ той, кметътъ, заедно съ своитѣ общински съвѣтници, не сж въ състояние да платятъ. (Г-нъ С. Савовъ възбразна.) Позволѣте. — Загубитѣ, които сж причинили на държавната хазна ония г. г. министри, които вие дадохте подъ съдъ, сж грамадни, споредъ васъ; ако тѣ бждатъ осѣдени отъ държавния съдъ, въпросъ е дали вие ще намѣрите у тѣхъ такъвъ капиталъ, съ който дѣйствително да обезпечите нашата държава. Загубитѣ, които може да принесе единъ кметъ, заедно съ своитѣ общински съвѣтници и помощници, могатъ да бждатъ грамадни и тѣхната кесия де не бжде въ състояние да плати тѣзи загуби на града, или на селото. А че той може да бжде осѣденъ и осѣденъ, то е другъ въпросъ. Докогато се възбуди угавно прѣсѣдване противъ него отъ прокурора, той може да извърши сдѣлки, той може да подпише контракти, съ които да ангажира общината съ грамадни суми. Ето защо гражданитѣ, които сж господари на тая община, въ широка смисълъ на думата, и до кеситѣ на които се касае, които плащатъ всичко на тази община, тия граждани, като господари, трѣбва да иматъ върховното право най-напрѣдъ тѣ да поискватъ отстранението на всѣки кметъ, на всѣки общински съвѣтникъ, който дѣйствително би ангажиралъ общината въ прѣдприятия, които ще я завлѣкатъ къмъ загуби, които би нанесли врѣди и които дѣйствително не би изгълчили програмата, въ силата на която програма тѣ сж дошли.

И. Воденчаровъ: Тази отговорност я има понататъкъ. Четѣте закона.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля ви, г-да, не прѣкъсвайте! Ако има нѣкой да желае да говори, ще вземе думата по редъ.

В. Димитровъ: Тукъ ние не засѣгаме само отговорността, защото азъ ви казахъ, че отговорността може да бжде двойка: или материална, за която ще отговаря този, който е нанесълъ материални врѣди, или угавна, за която ще отговаря, ако е направилъ прѣстѣпно дѣяние. Но до написането на материалната врѣда, азъ искамъ да се прокара принципътъ, щото гражданитѣ, избиратели на тази община, да бждатъ господари на положението и да искатъ винаги замѣнението на единъ общински съвѣтъ. Затова, именно, поддържамъ и прѣдложението на г. Цанова и Сакжова и казвамъ: къмъ § 10, който вие сте прокарали тукъ, или искате да го прокарате, споредъ който общинскитѣ съвѣтници ставатъ единъ видъ несмѣняеми, да се прокара и това въ край: (Чете.) „Или когато това поискать повече отъ половината избиратели въ общината, чрѣзъ особено гласоподаване. Особеното гласоподаване може да бжде прѣдизвикано по желанието на $\frac{2}{3}$ отъ избирателитѣ, които за тази цѣль се обръщатъ съ заявление до Министра на Внѣрш-

нитъ Работи; министърътъ, най-късно 2 мѣсеца слѣдъ получване заявлението, разпорежда да се произведе особеното гласоподаване въ общината; особеното гласоподаване се извършва по сѣщия начинъ, по който се извършва и изборътъ за общински съвѣтници, съ тази само разлика, че въ бюлетинитъ се пише за или противъ, което означава за бламирането или противъ бламирането на общинския съвѣтъ; особеното гласоподаване не може да се допусне по-рано отъ 6 мѣсеца слѣдъ послѣдното особеното гласоподаване.“ Това би трѣбвало да се прокара въ § 10, за да се даде възможностъ и на онѣзи, които вие признавате господари на положението, господари на общината, да искатъ смѣняването или бламирането на общинския съвѣтъ тогава, когато тѣ намѣрятъ за добръ. Защото гражданитъ, които живѣятъ въ общината, много по-добръ разбиратъ интереситъ на своята община, своитъ лични интереси, отколкото самитъ общински съвѣтници, които сж избрани отъ тия граждани въ името на една програма, или които, безъ да бждатъ избрани въ името на такава една програма, може да вършатъ произволи и беззакония. Ако вие това прѣдложение не прокарате въ § 10, вие ще бждемъ принудени да ви смѣтаме, че дѣйствително съ казания параграфъ, тъй както искате да измѣните досегашния дѣйствующъ законъ за градскитъ общини, вие не гоните друга цѣль, освѣнъ цѣльта, да запазите на тѣхнитъ мѣста онѣзи общински съвѣтници, които се избраха, когато вие бѣхте на властъ и които сж ваши хора.

С. Савовъ: Моля, една дума.

В. Димитровъ: Заповѣдайте да ми отговорите отукъ, г-нъ Савовъ. Недѣйте ми се прѣпоръчва...

С. Савовъ: Колко врѣме се иска, споредъ редакцията, която вие прѣдлагате, за да се извърши тази процедура?

В. Димитровъ: Два мѣсеца.

С. Савовъ: Най-късно въ два мѣсеца. А гласоподаването кога?

В. Димитровъ: Това е провѣрка. Вие имате два мѣсеца, г-нъ министре, на разположение, за да въртите петицията или заявлението на тѣзи граждани на какѣто искате, и въ това врѣме, до изтичането на този срокъ, да дадете заповѣдъ веднага да се произведатъ избори, въ които избори гражданитъ ще ви кажатъ за ли сж или сж противъ общинския съвѣтъ.

Д. Христовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ ще кажа нѣколко думи за подкрѣпление постановленията или разпоредбитъ въ прѣдставения законопроектъ за градскитъ общини. Ще изкажа моитъ аргументи, моитъ съображения, по които считамъ, че това разпореждане въ закона трѣбва да остане.

Прѣди всичко, укорътъ, който се прави отъ почтения прѣдставитель на Ямболската околия, г. Владимиръ Димитровъ, е неоснователенъ, като счита, че съ законопроекта се гони цѣльта да се закрѣпятъ сѣществующитъ общински съвѣти. Както и по-напрѣдъ съмъ ималъ случай да казвамъ, ще кажа и сега, когато говорите за общинскитъ съвѣти, недѣйте казва въ врѣме на коя партия сж били произведени изборитъ зарадъ тѣхъ, но кажете какъ тѣзи избори бѣха произведени. Ако вие сте съгласни, че изборитъ сж били произведени свободно, че изборитъ сж били произведени безъ каквито да било прѣпятствия отъ страна на администрацията или на агентитъ на самитъ общини, за да възпрѣпятъ на избирателитъ да изкажатъ своята воля, вие ще признаете тогава, че тия общински съвѣти прѣдставляватъ общото настроение, или пъкъ, по-добръ да кажа прѣдставляватъ волята на избирателитъ въ тази община. Ако такова е положението, ако при тия градски избори, които станаха, общинскитъ съвѣти прѣдставляватъ волята на избирателитъ, не може да става и рѣчь тогава за закрѣпяването на общинскитъ съвѣти отъ партийна гледна точка. Защото, ако говорите за закрѣпяване на общинскитъ съвѣти, закрѣпяването въ всѣки случай ще бжде закрѣпяване на послѣдствията, на резултатитъ отъ свободното избирателно право, а нѣма да бжде закрѣпяване партизанитъ на една партия. Туй е първата бѣлѣжка, която имамъ да направя.

Втората бѣлѣжка, която има да направя, то е слѣдующата, съ цѣль да омаловажа вашия аргументъ, който имаше за цѣль да покаже, че законътъ ималъ за цѣль да ограда партията, която е на властъ, и тогава, когато тя ще бжде заставена да прѣмине въ опозиционния лагеръ. Изборитъ за градски съвѣтници, както и онѣзи за селско-общински съвѣтници, станаха прѣвъ мѣсець августъ, дадохъ единъ твърдъ отраденъ резултатъ, въ тази именно смисълъ, че крайното партизанство бѣше отбѣгнато. Не съмъ азъ, който ще изброявамъ отъ тукъ цѣль редъ общински съвѣти, дѣто опозицията, съединена или отдѣлно, ги пое въ своитъ рѣцѣ. Слѣдователно, ако е рѣчь за закрѣпяването на общинскитъ съвѣтници чрѣзъ настоящия законъ, ние трѣбва да разпростремъ тази мисль и да кажемъ: ако е вѣрно, че чрѣзъ тоя законъ ще закрѣпимъ партизанитъ въ онѣзи градски съвѣти, които сж въ рѣцѣтъ на правителствената партия, вѣрно е сѣщо, че закрѣпимъ положението и на онѣзи опозиционери, които държатъ въ свои рѣцѣ общинскитъ съвѣти въ тѣзи градове. Слѣдователно, и рѣчь не може да става за такава крайна, тенденциозна цѣль и стремление на законопроекта, който е прѣдставенъ.

Сега, г-да прѣдставители, да се повърнемъ на важния въпросъ, — въпросътъ относително, тъй наречената, народна воля, която, по мнѣнието на моитъ колеги или по мнѣнието на нашитъ приятели отъ лѣвицата, се екукутирала или, отъ най-малка

страна, се ограничавала. Азъ изхождамъ отъ слѣдното положение: когато обещаваме работитѣ на държавата, а тѣй сѣно работитѣ на общинитѣ или на окръжията, свободата не трѣбва да служи като условие за разстройство на държавата или на общината или на окръжието, а тя трѣбва да бѣде необходимо условие за добри вѣрвежъ въ държавата или въ общината. Иначе, тази свобода се прѣвърща въ единъ анархически елементъ, който ще прѣчи за правилното развитие на държавата. (Г. Кирковъ: Тогава то не е свобода, то е слободия!) Моли Ви се! Вие ми казахте тѣй: ставатъ въ извѣстенъ периодъ избори за общински сѣвѣтници, по вие искате съ настоящия законопроектъ да утвърдите тѣзи избрани общински сѣвѣтници, които иматъ властѣта, да имъ дадете единъ мандатъ, ако мога да кажа, несмѣняемъ въ продължение на три години, и ни казва г. Найчо Цановъ: дѣ е гаранцията, че прѣзъ тия три години нѣма да настѣни такова настроение въ избирателитѣ, нѣма да се породятъ такива въпроси, по които общинскиятъ сѣвѣтъ ще влѣзе въ конфликтъ съ избирателитѣ, ще изгуби тѣхното довѣрие, слѣдователно, фактически ще изгуби правото да властвува въ общината? Г-да народни прѣдставители, не отказвамъ, че това е една ловка диалектическа дедукция, ако мога тѣй да кажа, но менѣ ми се струва, когато приемаме закони, нѣма да прибѣгваме къмъ диалектически приеми, а къмъ самия животъ и къмъ практиката. Питамъ г. Цанова, заедно съ неговитѣ приятели, които изтъкваха аргумента относително необходимостта да дозволяваме на избирателитѣ да се произнасятъ всѣки нѣтъ, когато ще желаятъ, сир. когато ще има една трета или половина отъ избирателитѣ да се стреми да разтурни общинския сѣвѣтъ, питамъ да ми кажатъ, какъвъ имъ е аргументътъ. Тѣ ми казахъ: смѣна на работитѣ или бързо движение на работитѣ въ общината, появяване на въпроси, по които общинскиятъ сѣвѣтъ ще дойде въ конфликтъ съ избирателитѣ. Можете ли да ми изброите такива бързи движения и такива бързи смѣни на явленията на общинския животъ у насъ, за да се спрежъ върху конкретни факти, да ги обсъдимъ и да направимъ нашето логическо заключение? Азъ бихъ питалъ да ми се каже, въ продължение на три години за градскитѣ и 2 години за селскитѣ общини какви ще бѣдатъ тѣзи интереси, които ще да създадатъ недоволенство, какви въпроси ще изникнатъ, при които общинскиятъ сѣвѣтъ, свободно избранъ, казвамъ, ще дойде въ конфликтъ съ избирателитѣ? Азъ бихъ искалъ да зная това и бихъ молилъ да ми дадете такива примѣри, за да продължавамъ. Доколкото азъ се старахъ да роля архивитѣ на нашия общественъ животъ въ миналото, не можахъ да намеря такива въпроси, при които постоянното присѣстване или общинскиятъ сѣвѣтъ ще дойде въ стѣлкновение съ избирателитѣ.

Д. Влаговъ: Много малко сте шудирали.

Д. Христовъ: Прѣкъснете ме! Заповѣдайте!

Г. Кирковъ: Общинскиятъ сѣвѣтъ сѣ били постоянно въ противорѣчие съ желанията на избирателитѣ, защото общинскиятъ сѣвѣтъ сѣ били меншинство. Меншинство сѣ управлявали, слѣдователно, не сѣ отговаряли никой нѣтъ на интереситѣ на избирателитѣ.

Н. Цановъ: Ако искате, да Ви кажа. Единъ сѣвѣтъ се избира да прави училища, а той прави здания за публични домове. Прѣдставѣте си, че това може да възмуги гражданитѣ. Маса случаи има.

Д. Христовъ: Г-нъ Цановъ, ако се обърнахъ и направихъ позивъ къмъ Васъ, то е само за да се разберемъ.

Н. Цановъ: Ще Ви кажа друго нѣщо.

Д. Христовъ: Но за да излѣземъ да зацѣпваме положението на закона, прѣди всѣчко трѣбва да има сѣвѣтница въ законодателството, а тая сѣвѣтница съ общи диалектически сѣждения нѣма да я получимъ.

Н. Цановъ: Азъ ще Ви кажа единъ такъвъ случай. Азъ познавамъ единъ общински сѣвѣтъ, при който съ съгласието на общинскиятъ сѣвѣтъ се взима рупиветъ отъ фурнаджикитѣ всѣки мѣсецъ слѣдъ влизането на общинския сѣвѣтъ на работа. Всѣкиятъ градъ го знае. Ама не е възможно да се докаже това нѣщо. Не е ли възможно сега да допуснемъ, че гражданитѣ ще поискатъ свалинето на този сѣвѣтъ?

Н. Габровски: Другъ примѣръ. Търновскиятъ общински сѣвѣтъ въ минало време направил единъ дългъ отъ 200,000 л. и повече за свадбата на Кнѣза, въпрѣки дѣйствующитѣ закони въ страната, и съ това турил въ опасностъ интереситѣ на тая община. Вълѣствие на това той бѣше бламиранъ въ 1894 г., слѣдъ падането на Стамболови режимъ; но до това време не можеше да се направи нѣщо.

И. Воденчаровъ: Съ този законъ не може да го направятъ.

Н. Габровски: И тукъ, ми се струва, се подаде заявление да искатъ да се изплати този дългъ отъ държавата.

В. Димитровъ: Другъ примѣръ. Варненскиятъ общински сѣвѣтъ прѣдприелъ направянето на единъ грамаднѣенъ каналъ, прѣдприелъ да направи заемъ отъ 4½ милиона лева, когато членоветѣ на тая община нито сѣ искали каналъ по такъвъ начинъ както сѣ го строили, нито нѣкъ сѣ искали заемъ отъ 4½ милиона лева да се склучи въ Парижъ.

П. Драгулевъ: За заема всѣчки граждани сѣ възстали.

Д. Христовъ: (Продължава.) Примѣритѣ, които вие приведохте, азъ ги приемамъ и не ги основавамъ. Примѣрътъ, който приведе г. Габровски, ще го приема, макаръ че г. Петковъ въ тая минута се позасмѣ и искаше съ това да се усъмни.

Д. Петковъ: Не се осъмнихъ, а казвамъ, че е истина. Трѣбва да му отговорите, че законътъ за общинитѣ дава право на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да контролира и че съ негово разрѣшение се отпускатъ такива пари. Отговорътъ е този, че министрътъ навсѣкждѣ се бърка, че законътъ дава право на правителството навсѣкждѣ да се бърка. Тѣ не могатъ да разбератъ това нѣщо.

Прѣдседателствуващъ А. Франгя: Моля ви, г-да, пази́те тишина!

Д. Христовъ: И така, главниятъ доводъ, който ни се приведе тукъ, да се допусне, щото и въ бъдѣще общинитѣ да иматъ право на разтуряне общинскитѣ съвѣти, той е, че се появяватъ такива въпроси, при които довѣрието на избирателитѣ се намалява или се изгубва по отношение на постоянното присѣствие или общинския съвѣтъ, или, както казахъ по-напрѣдъ, настѣпватъ моменти на конфликтъ между избирателитѣ и общинскитѣ съвѣти. И примѣритѣ, които се наведоха, бѣха характерни, бѣха вѣрни. Но питамъ азъ—туй е именно важното, — коя е работата, коя е длъжността въ случая, която трѣбва да бъде изпълнена? Избирателитѣ ли сѣ, които трѣбва да изпълнятъ своята длъжностъ, или же, напротивъ, властитѣ, които сѣ натоварени специално съ контролирането на общинскитѣ финансии и, най-важното, строго съблюденіе разходитѣ, които да бждатъ разходвани въ границитѣ на законитѣ. Азъ казвамъ туй, че ако общинскиятъ кметъ ще изразходва суми, въпрѣки постановлението на общинския съвѣтъ, въпрѣки утвърдението на централната властъ, той прави прѣстѣпление и за това прѣстѣпление трѣбва да искаме властта да употреби своето влияние. Ще кажа, освѣнъ това, че когато ние ще се стремимъ да въведемъ финансовъ контролъ—извънредно важенъ за общинитѣ,—вѣрно е, че такъвъ случай, за който вие говорихте, нѣма да настѣпи. Слѣдователно, да не смѣсваме обязаноститѣ на избирателитѣ съ ония на централната властъ или, по-добрѣ да кажа, на финансовата, контролирующата властъ. (Н. Цановъ: Това не сѣ обязанности на избирателитѣ, а сѣ тѣхни права!) Моля Ви се, какъ може единъ общински съвѣтъ извѣстенъ кредитъ, опрѣдѣленъ за извѣстна цѣль, за каквато е взето постановлението, и утвърденъ отъ министра, да го похарчи за други цѣли? Възможно ли е? Такова нѣщо нѣма да се допусне. Кметътъ извършва прѣстѣпление и за туй прѣстѣпление ние искаме да бжде наказанъ. (В. Димитровъ: Отъ 25 години се допуска.)

Но, г-да прѣдставители, има и друга гаранция. Вие казвате, че ще настѣпи този конфликтъ. Добрѣ,

ние ви отговаряме, че въ туй отношение свободата на избирателитѣ е гарантирана. Може би и градскиятъ съвѣтъ и общинскиятъ съвѣтъ, заедно съ кмета, тежко ще нарушатъ своитѣ обязанности и избирателитѣ иматъ основание да искатъ отъ страна на прокурора да разтури общинския съвѣтъ, или на общината да се даде право да се произнесе съ единъ новъ вотъ. И така, съществуващото положение ви удовлетворява напълно, и урежда материята, за която вие третирате, най-удовлетворително. Прочее, азъ не намирамъ причини да безпокоимъ избирателитѣ. Ако ние трѣбва да безпокоимъ избирателитѣ въ името на доктрината за тѣй наречения „народенъ суверенитетъ“, въ смисълъ, въ който вие го разбирате, азъ да ви кажа, практически съображения и цѣлесъобразността на работата не го допускать, защото, казахъ ви, винаги общинаритѣ или избирателитѣ могатъ да поискатъ отъ прокурора разтурянето на общинския съвѣтъ, ако се е отдалечилъ отъ своитѣ обязанности.

И така, г-да народни прѣдставители, този аргументъ, който вие ни привеждате за поддрѣпление на вашитѣ съображения, азъ го считамъ за неоснователенъ и, като такъвъ, ще прѣмина къмъ другитѣ съображения, които бѣха изказани тукъ.

Вие ни казвате, че въ продължение на 25 години, нашитѣ общини сѣ били съсипани. Това, между прочемъ, бѣше аргументътъ на г. Владимира Димитровъ, когато искаше да доказва своята теза. Да, но вие трѣбва да раздѣлите въ продължението на тѣзи 25 години онѣзи периоди, ако мога тѣй да кажа, при които дѣйствително общинскитѣ съвѣти у насъ сѣ съществували само на книга, или, по-добрѣ да кажа, не сѣ прѣдставлявали свободното изражение на волята на избирателитѣ, а сѣ били натрапвани. (В. Димитровъ: Позволѣте.) И, освѣнъ това, историята на тѣзи 25 години показва друго нѣщо, — че винаги, когато изборитѣ сѣ ставали свободно, когато изборитѣ сѣ били свободни, винаги въ тия години, първо, е нѣмало злоупотребления, второ, економитѣ сѣ били по-големии и, трето, никой пакъ въ самитѣ общини не е имало недоволници въ такъвъ голѣмъ размѣръ, за да има поводъ на разтуряне.

Г-да народни прѣдставители! Но ако тѣзи аргументи, които се привеждатъ отъ г. г. Димитрова и Цанова, не сѣ толкова мѣродавни и убѣдителни, то противнитѣ аргументи, за злоупотрѣбленията, които биха станали, ако бихме се съгласили, щото да въведемъ въ закона постановлението, което тѣ прѣдлагатъ, ще бждатъ страшни. И ето защо. Съ какво вие ще ни увѣрите, че една административна властъ — особено при едно правителство, което ще иска да управлява страната недобросъвѣстно, — съ какво ще ни увѣрите, че въ името на изкуствено създадени интереси нѣма да се създадатъ такива хора, нѣма да се вербуватъ толковъ избиратели, щото тази контестація, за която вие ни говорите, да бжде подписана, и, слѣдова-

телно, подъ името или въ името на народни суверенитетъ, въ името на народната воля нѣма ли да се отворятъ вратитѣ на администрацията за голѣми злоупотрѣбления и, слѣдователно, настоящата болестъ, която считаме за хроническа, и за въ бѣдѣ да сѣществуватъ? Да, отговарямъ.

Н. Цановъ: Г-нъ Христовъ, позволявате ли да Ви кажа една дума?

Д. Христовъ: Да.

Н. Цановъ: При една лоша администрация може да се извършатъ изборитѣ, а при лошавата администрация, ако допуснемъ референдумъ, помалко има възможностъ да прокара докрай своитѣ лошава искания, защото населението единъ пътъ ще иска референдумъ, втори пътъ ще иска референдумъ, и най-послѣ ще се добие до такъвъ общински съвѣтъ, какъвто то иска.

Д. Христовъ: И така, ако дозволимъ, г-да народни прѣдставители, тази практика, която досега е сѣществувала, и я узаконимъ въ онази форма, въ която ни бѣше прѣдлагана отъ социалистическия депутатъ г. Димитровъ, ние нѣма да направимъ нищо, освѣнъ едно: ние ще оставимъ раната на нашитѣ общински съвѣти, на нашето общинско самоуправление и за въ бѣдѣ да сѣществуватъ. И тогазъ, когато ние, които се числимъ къмъ дѣсницата и които по отношение къмъ васъ сме по-консервативенъ и по-опортюнистически елементъ, се стремимъ да запазимъ това самоуправление, да го закрѣпимъ, ние, внесени съ вапитѣ доктрини, съ вапитѣ методи, оставяте вратитѣ на тѣзи злоупотрѣбления отворени. И намѣсто демократическо управление ще имаме този произволъ да сѣествува и въ бѣдѣ, както сѣществуватъ и сега.

В. Димитровъ: Кажете какъ е раната, г-нъ Христовъ! Фразеология тукъ не трѣбва; не трѣбва да говорите за доктрини и диалектика — кажете раната какъ е!

Д. Христовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ казахъ и по-напрѣдъ, че въ единъ периодъ отъ 3 години нѣма да възникнатъ въ общинитѣ такива голѣми разногласия, а най-важно, такива голѣми въпроси, които биха докарали до конфликтъ между общинския съвѣтъ и между общинаритѣ. Такива въпроси поне ние не можемъ да почерпимъ въ нашата практика, а, напротивъ, можемъ да извадимъ отъ историята на миналото на нашитѣ общини тѣмъ противоположни факти, а именно досега — и азъ бихъ искалъ да ми се покаже — ни въ една община, при който да е режимъ, дѣто общинскитѣ съвѣтници сѣ били избрани малко или много свободно, никой нѣтъ, когато не е имало подклаждане отъ посторонни елементи, тамъ не сѣ е по-явявали контестації, за да се иска разтуряне на общинския съвѣтъ.

Разтурянето на общинитѣ се е правило не толкова въ името на тѣзи интереси, за които ни казва г. Цановъ, не; разтурянето на общинитѣ е ставало — съ цѣль да се уреди, да се организиратъ онази избирателна машина, като захватете отъ джандаритѣ и свѣршите съ министра, съ цѣль да си прокара въ Народното Собрание болшинство едно правителство, което нѣма болшинство въ народа.

Но ние ни казвате, че когато въведемъ този законъ и когато стабилизираме положението на общинитѣ и отхвърлимъ сѣществующето положение — ние ни казвате, че на всѣки случай народната воля и ограничаваме и ти не може да се прояви. Азъ и по-напрѣдъ ви говорихъ и тукъ трѣбва да ви обърна внимание на слѣдующия фактъ, който е много важенъ. Тѣй наречената народна воля или настроение на избирателитѣ, симпатии или антипатии на избирателитѣ въ случая не могатъ да бѣдатъ съвършено отстранени. Ако общинскиятъ съвѣтъ, който ще бѣде избранъ, ще дойде въ конфликтъ съ болшинството на избирателитѣ не по ефимерни, не по партизански въпроси и не по въпроси отъ личенъ интересъ, а по въпроси отъ общественъ, колективенъ характеръ, законътъ остави свободни вратитѣ на избирателитѣ и той казва на тѣзи избиратели: когато общинскиятъ съвѣтъ заедно съ кмета нарушатъ своитѣ обязанности, когато ще направятъ злоупотрѣбления, когато отпущанитѣ кредити се харчатъ не за цѣлитѣ, за които сѣ прѣдначинени, а се харчатъ за злоупотрѣбления и съ гешефтарска цѣль, — обърнете се къмъ сѣдебната властъ, къмъ прокурора, който ще разслѣдва, и ако той установи, че дѣйствително оплакванията на избирателитѣ сѣ справедливи, и ако нѣма посторонни цѣли, самъ прокурорътъ, сама сѣдебната властъ ще ги удовлетвори. Слѣдователно, съ закона се примиряватъ двѣтъ най-важни начала: първо, да има стабилностъ въ общинитѣ и, второ, избирателитѣ винаги да проявяватъ своитѣ искания, да искатъ разтурянето на общинитѣ да става по важни, капитални въпроси, а не увлѣчени отъ лични интереси и побуждения, които нѣматъ нищо общо съ интереситѣ на общината.

Тия ми сѣ съображенията, г-да народни прѣдставители, които ме каратъ да искамъ, щото членътъ да си остане тѣй, както се памира въ закона.

Нѣколко думи искамъ да кажа и по въпроса за референдума, който бѣше повдигнатъ отъ г. Найча Цановъ. Референдума го считатъ засега като една несвоевременно мѣрка, колкото и да бѣде иначе симпатична. Несвоевременно е заради туй, защото институтътъ на референдума трѣбва да прѣдполага, прѣди всичко, едно по-големо съзнание между избирателитѣ, а най-важното, чувството на законностъ и на лоялностъ и на почитание въ взаимнитѣ отношения между селскитѣ или градски съвѣти и между избирателитѣ да бѣде развито. Съ какво ние ще ни гарантирате, че референдумътъ нѣма да се обърне въ онова опасно оръжие, което

ще унищожи съвършено самостоятелността на общината и нѣма да направи невъзможно функционирането на една община? Азъ не съмъ убѣденъ, че този референдумъ, който вие искате по побуждени вътрѣшнѣ похвални, не ще се изроди въ такова сръдство противъ интереситѣ на общината, каквито сѣ бламациитѣ; опасявамъ се, че референдумътъ ще се сведе къмъ бламациитѣ и ще ни застави волею и неволею да го смѣсваме съ бламациитѣ. (Н. Пановъ: Сжщитѣ мотиви противъ изборното начало изтъкватъ консервативнитѣ елементи.) Знаменитиятъ социалистъ Кауцки възстава противъ референдума. Него не можете да обвинявате въ реакционни намѣрения.

Най-послѣ, ще ми позволите да кажа нѣколко думи относително въпроса за прѣдставителството на меншествата. Азъ съмъ по начало за въ полза на тази мѣрка. Съображенията, които се привеждатъ противъ въвеждането на това начало, главно се свеждатъ въ слѣдующето: че не е станала, както каза вчера г. Каравеловъ, пълна асимилация на различнитѣ елементи въ нашата страна и, слѣдователно, ще има опасностъ, инороднитѣ и иновѣрнитѣ елементи върху тази почва да се развиятъ, да взематъ по-голъми размѣри и да служатъ като една прѣчва за правилното развитие на държавата или пъкъ на общинитѣ. Не съмъ съгласенъ заради туй, защото този аргументъ, споредъ менъ, пада самъ по себе си, като имаме прѣдъ видъ слѣдующето обстоятелство. Ако партиитѣ или политическитѣ борби почиваха върху национална основа, сигурно този иновѣренъ елементъ щѣше да се съедини и щѣше да бие българския елементъ. Какво ни показва практиката обаче? Тѣкмо противното. Въ градове като Станимака, Анхияло, Созополъ, Месемврия и пр., дѣто гръцкиятъ елементъ прѣобладава, винаги е имало български кметове и сѣвѣтници повече, отколкото гърци. Това доказва, че борбата не се води върху национална почва. Слѣдователно, пакъ ще кажа, колкото абстрактнитѣ сжждения да създаватъ нѣкоя опасностъ, практиката показва, че не може да сжществува такава опасностъ. Понеже това начало, което има отъ друга страна много прѣимущества и много аргументи биха могли да се приведатъ въ негова полза, заслужвало би да се прокара въ нашето законодателство, главно за да се създаде елементъ на миръ, спокойствие и порядѣкъ въ нашитѣ общини, отъ тази гледна точка азъ бихъ билъ привърженикъ на него и нѣма да бѣда противъ ония и които ще мога да подкрѣпя, ако биха направили такова прѣдложение. Но мисля, че когато въвеждаме прѣдставителството на меншествата, макаръ и не въ найширокъ размѣръ, а именно при депутатскитѣ избори, мисля, че правимъ първата стѣпка въ това отношение, и ако оставимъ опитътъ да ни покаже съотвѣтствующи уроци, може да вземемъ отъ тѣхъ поучение, да разширимъ тая мѣрка и за окръжнитѣ и за общинскитѣ сѣвѣти. Прочее, азъ мисля да оставимъ, ако намирате за добръ, това прѣд-

ставителство на меншествата да се ограничи съ депутатскитѣ мѣста, и отъ опита, който ще ни покаже, ако сметемъ, че и за общинитѣ и окръжнитѣ сѣвѣти трѣбва да се въведе тая мѣрка, или ако вие ни прѣдставите аргументи по-осезателни, че освѣнъ прѣдставителството на меншествата въ депутатскитѣ мѣста, трѣбва да бѣде въведено и въ окръжнитѣ и общински сѣвѣти, азъ ще подкрѣпя въ този случай тази мѣрка. Но, въ всѣки случай, за тази мѣрка има по-голъми аргументи, отколкото мѣрката за референдума; както казахъ, при нашитѣ условия, при отсъствие на чувството на законностъ, лоялностъ и пр., тя се явява прѣждевѣременна.

Министъръ А. Людскановъ: Г-да прѣдставители! Дълги станаха дебатитѣ и азъ се надѣвамъ, че сте вече освѣтлени по въпроса, който ни занимава, обаче по дългъ трѣбва да кажа и азъ нѣколко думи, толкозъ повече че въпросътъ, който се третира, вървамъ, нѣма да се повръщае и при закона за селскитѣ общини да го разискваме — понеже тоя въпросъ и тамъ се постави, — въ чл. 34 отъ закона за градскитѣ общини и въ чл. 23 отъ закона за селскитѣ общини се урежда единъ и сжщъ въпросъ. Ако бѣхме възприели по-експедитивна система на работене, не щѣхме да изгубимъ два дена и да дойдемъ до заключение, до което можамъ да дойдемъ при началото на разискването. Когато се разискваше тоя членъ въ комисията, макаръ всички групи да бѣха прѣдставявани тамъ, нито единъ не повдигна този въпросъ. Експедитивни сж другитѣ камари, защото тѣ въ комисията работятъ това, което ние тукъ правимъ. И тоя въпросъ тамъ въ комисията трѣбваше да се разисква непосредствено, а ние днесъ и вчера, два дена разискваме само за единъ членъ. Менъ ми се струва, че това е повече губене на врѣме. Казвамъ тази бѣлѣжка вѣжнителна, за да ни послужи за примѣръ при разискването на другитѣ членове. Въ комисията, прочее, не се повдигна въпросътъ, а тукъ се прѣлагатъ сега 5—6 различни мнѣния.

Г-да народни прѣдставители! Съжаливамъ, че ония господа, особено отъ лѣвицата, които говориха, не сж добръ запознати съ закона за градскитѣ общини. Ако бѣха добръ запознати съ него, който е сега въ сила, нито половината отъ това, което се каза, щѣше да се каже, защото ония, които по-практически гледатъ на работата и сж по-близо до населението, изказаха много по-прави възгледи, отколкото ония, които витаеха въ теории. (А. Сажковъ: Вие ще кажете за Драгиевъ, нали?) Споредъ закона за общинитѣ, послѣднитѣ въ България сж поставени въ такива рамки, щото Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи има всички сръдства да прави почти каквото иска съ тѣхъ. И ако азъ ви прѣдлагамъ една реформа, азъ не абдикирамъ отъ правата си, а отговарямъ на общото желание за една реформа, която, мисля, поддържатъ всички, че е назрѣла. Вие знаете, че не

е днес пръв път, когато този въпрос се повдига. Повдигнат е бил в 1899 г., също и миналата година при коалиционното министерство, и сега аз го повдигам. Ако в три разни режими и в двъ разни Народни Събрания се е дебатирало съ часове и дни, то значи, че тази реформа е напълна. Ако е така, тогава трябва да погледнем на въпроса. Теорията за самоуправлението на общините и за суверенитета на народа едва ли си има място при разглеждането една практическа материя като настоящия въпрос. За да видите, че аз не абдикирам от своите права — като се отказвам, аз отказвам и на бъдещи министри на Вътрешните Работи правото да разтурят общините, — аз ще се позова на закона. Само възразявам рещително на недобросъвестното изпълнение на законите от ония, които ще дойдат подир нас. Права е заблужката на ония, които казваха, че не са законите, които са най-лошите, а недобросъвестното им изпълнение. Обаче вярно е, че законите се правят за всяка случайност. Ето защо, подир горчивия опит, който имаме с разтурването на общинските управления, общественото мнение възстана против това разтурване и ние ставаме ехо, отклик на туй общо желание, да свържем рещително на бъдещите недобросъвестни изпълнители на законите. Ето мотивите, които ни накараха, а не онова, дѣто някои отиват да търсят въ всякви задкулисни работи и намбрения на правителството, чут ли не искаме съ туй да затвърдим положението на нашите партизани въ общините.

Какво казва нашият закон сега? Той казва, че министърът не само разтурва общинските съвети, като се основе на постановлението на постоянната комисия, на която председател е управителят, агент на министъра, но министърът по чл. чл. 54, 55 и 56 от закона за градските общини има право на вето на всички постановления и решения на общинските и окръжните съвети. (В. Димитровъ: Не на всички!) На всички, абсолютно на всички. Постановленията едни се изпълняват безъ предварително одобрение отъ министъра или окръжния управител, но се пращат веднага за съвѣдѣние на надлежния управител и той, като види, че противорѣчатъ на законите, суспендира ги. (Нѣкои отъ лѣвицата: Тѣй, тѣй!) Ако е така, ако аз като министър направо или чрезъ окръжния управител имамъ право да суспендирамъ съ своето вето постановленията на градските съвети и на селските общини, за какво абдикиране отъ моите права ще ми говорите? Видите, прочее, че всичко, което се говори тукъ, е голословно. И азъ, когато искахъ отъ г. Цанова и другите конкретни случаи, дѣто населението може да дойде въ конфликтъ съ избраните си, такива конкретни случаи не можахте да покажете, защото всичко, за което говорихте вие, се разрешава отъ законите. Да вземемъ който щете примѣръ, даже примѣра за Търново, който цитирах тукъ. Ако Министерътъ на Вътрешните Работи въ 1894 г., 1893 или

1892 г. не се е съгласилъ да стане заема за Търновската община, той не можеше да стане. Общинскиятъ съветъ можеше да прави съ статутни постановления, но щомъ не се одобрилъ отъ министъра, нищо не можеше да стане. Значи, министърътъ е отговорното лице, той е билъ съучастникъ, а въ случая той е далъ даже инициативата въ това дѣло. По-нататъкъ. Никакви постановления за школи, за касали, никакви разходи за санитарната служба не могатъ да се правятъ, както твърдятъ това някои, които не знаятъ закона за общините. Ами че общините иматъ бюджети, които се постановяватъ отъ общинските съвети, утвърдяватъ се отъ министъра или отъ управителя и се строго изпълняватъ. А ние правимъ повече нѣщо сега. Споредъ сегашния законопроектъ, ние прѣдвиздаме контролори специални за всички онии общини, бюджетите на които са на повече отъ 500,000 л., а много градове въ България иматъ такива бюджети; прѣдвиздаме, казвамъ, контролори, които се назначаватъ съ одобрението на Министъра на Финансите, по прѣдставление на Министъра на Вътрешните Работи, които отговарятъ за изпълнението на бюджета и нѣма да позволятъ подобни разходи. Какво ще прави въ такъвъ случай постоянното присѣствие въ градските общини? По-малко, и друго нѣщо. Вириниците въ другите градове съ по-малко бюджети, тѣ съ отчетниците по бюджета, по който отговарятъ. Е, моля ви се, кажете ми конкретни случаи, дѣто би се прѣдвиздалъ случай, за който говорите вие. Ако туряме добри отчетници и добри контролори за приходите и разходите, какъвъ ще бъде случаятъ да се иска бламираването на единъ общински съветъ? Просто единъ капризъ — прощайте за изражението — на някои избиратели, било подкупнати отгоръ, за да се намбри единъ претекстъ за разтурянето на общинския съветъ, било отдолу, за неудовлетворенъ нѣкой капризъ. И право е казалъ единъ мой прѣдшественникъ, когато е внасялъ законопроекта. Ето какво казва: (Чете.) „То има една лоша страна: общинските съвети и кометствата, като знаятъ, че въ всяко време могатъ да бъдатъ извадени, не прѣдприематъ нищо сериозно отъ обществена полза и се стараятъ да угаждатъ на влиятелни лица въ ущърбъ на общинските интереси. Сега както е, единъ общински съветъ ветхиятъ-невстаниятъ въ дължността, захващатъ се нитриците за свалването му“. (Нѣкой отъ прѣдставителите: Това е вѣрно!) Сега, това е истинското положение за разтурянето на общините. Ако е тѣй въпросътъ, съ това, което ние прѣдлагаме, какво гонимъ? Гонимъ да затвърдимъ едно положение въ градовете или въ селата за повече време. И за колко време? Г-нъ Мирски цитира, че въ Белгия е за 8 години, на други мѣста е 9, а у насъ е 3 години за градските съвети и двѣ години за селските. И тукъ ония господа, които говорятъ противъ законопроекта, не си даватъ практически отчетъ каква е процедурата подиръ единъ

изборъ, за да видятъ, че нито референдумътъ, нито друго ще ни спаси. Между прочемъ, ще кажа тукъ, че по принципъ не съмъ противенъ да се даде нѣкаква гаранция, но такава, каквато вие искате, не може да се намѣри. Миналата година г. Сарафовъ ви предложи онова, което вие цитирахте — провѣрката да става отъ мировитѣ съдии — обаче, подиръ опита, който имаме, подиръ дълго обмисляне, не можахъ да се съглася за тая провѣрка — по-послѣ ще ви кажа моитѣ мотиви. Значи, ако вие знаехте функционирането на самата работа, модуса, процедурата, не щѣхте да се разпирате тукъ толкова врѣме. (Д. Благоевъ: Не е тамъ въпросътъ. Въпросътъ е за принципа, а не за практическото прилагане!) Издава се указъ за избори. Трѣбва непрѣмѣнно, по закона, изборитѣ да станатъ единъ мѣсецъ подиръ издаванетоъ указа. Естествено е защо. Трѣбва картитѣ да се приготвятъ, да се раздадатъ на избирателитѣ, трѣбва списъцитѣ да се видятъ, трѣбва да се разпиратъ, трѣбва всичко да се направи. Значи, отъ указа до произвеждането на избора трѣбва непрѣмѣнно единъ мѣсецъ. Ставатъ изборитѣ. Трѣбва да се провѣрятъ. Дадохме и тѣхъ на съдилищата. Ние всичко трупаме на съдилищата. Онзи день, като отговаряхъ на едно питане, азъ казахъ, че благодарение на това, че се възложи на съдилищата провѣрката на изборитѣ — противъ което нѣмамъ нищо, но искамъ да кажа, че се затрудняватъ съ работа и се усложнява дѣлото, — и досега имаме въ нѣкои окръзи — като въ Сливенски и въ други — по 30 или 40 още непровѣрени избори. И може би да е правъ г. Петковъ и другитѣ, които настояваха щото веднага избранитѣ да встъпватъ въ длъжностъ. Това е вѣрно, но не може практически да стане. Онзи день, по питането на г. Вължарова, азъ направихъ справка по избора на едно село отъ Трънско и видѣхъ, че той едвамъ е провѣренъ въ края на септемврий. Следъ това, за избиране кметъ има и друга процедура да се върши. Минаватъ най-малко още 20 дена, докато окръжниятъ управителъ издаде постановление за тая цѣль и го прати по принадлежностъ. Послѣ, избранитѣ съвѣтници се събиратъ първи пѣтъ, не могатъ да се съгласятъ, събиратъ се втори пѣтъ, и ето ви още единъ мѣсецъ. Ако вие губите единъ мѣсецъ за констатиране волята на избирателитѣ и два мѣсеца додѣто се потвърди изборътъ, ставатъ най-малко три мѣсеца, които снемате отъ тѣхния мандатъ, и виждате, че той се съкратява. Сега, вземѣте и друго. Когато наближи да се свърши мандатътъ, всѣки, отъ 3 мѣсеца по-прѣди, се готви за новата борба. Значи, загубватъ се още 3 мѣсеца. Ако махнете 3 мѣсеца отпрѣдъ и 3 мѣсеца отзадъ, остава година и половина мандатътъ на селскитѣ общини и 2½ години на градскитѣ. Пита се сега, въ година и половина и респективно 2½ години инсталираниятъ съвѣтъ, който още не познава работата, който се нарежда, въ колко врѣме ще прояви такава дѣятелностъ, съ която да дойде въ

такъвъ разрѣзъ, за да може да се прѣдизвика нѣкакъвъ бламъ или нѣкакъвъ референдумъ? Пакъ една малка парантеза ще направя. Ние отъ тази маса и нашата група искаме да погледнемъ малко по-инакъ на общинскитѣ съвѣти, и затуй не дирѣте нѣкои задкулисни работи, не дирѣте въ нашитѣ дѣйствиа работи, каквито ги нѣма. Ние се стараемъ да направимъ отъ съвѣтитѣ, било градски или селски, да не правятъ политика — високата политика ще оставимъ за Събранието, — а общинитѣ, градски и селски, иматъ толкова работи по народното стопанство, по повдигане поминѣка, а особено по забатаченото положение да работятъ и мислятъ, че не трѣбва да се мѣсятъ въ политиката. И наистина, каква политика може да има въ едно село, ако не политиката на *intérêt du clocher*; каква политика може да измѣни настроението между избирателитѣ и кмета на едно село, който една стѣпка на властъ? Които знаятъ работитѣ отблизо, ще приематъ, че азъ съмъ правъ. А онази теория, че ние отнемаме правото на избирателитѣ да се произнасятъ, то е само теория. Ако това е така, ако отъ друга страна ние гарантираме избирателитѣ съ най-силнитѣ права, които имаме въ страната, чрѣзъ сегашния избирателенъ законъ за изказване свободно волята си, и ако азъ, като министъръ, имамъ право на veto на постановленията: да ги утвърди или не; ако азъ задържамъ това за себе си като контролъ на общинитѣ отгорѣ; ако отъ друга страна отдолу избирателитѣ иматъ право за нѣкои сериозни нарушения на длъжността имъ да се обръщатъ къмъ съда и не вече да чакатъ да се иска разрѣшението на министра и да се подлагатъ на дългата процедура въ случай на прѣреkanie между министра и прокурора — да отива дѣлото на разрѣшение на Върховния Касационенъ Съдъ, ами *de plano* да се обръщатъ и да искатъ отъ прокурора кметътъ да се даде подъ съдъ, да се отстрани, питамъ азъ, какви по-голѣми гаранции трѣбва да искате за новото положение? Но, казва г. Цановъ, дайте ни референдумъ! Какво нѣщо прѣдставлява неговиятъ референдумъ на практика, а не само на теория? Ще кажа, прѣди всичко, че референдумъ става за учрѣждения, а не за лица. Референдумътъ е единъ вотъ на населението за една законодателна мѣрка, а туй, което се иска отъ насъ, то е злоупотребление съ думата или института референдумъ. То не е референдумъ, а изборъ. И правъ е г. Мирски и другитѣ, които направиха тази бѣлѣжка, че референдумъ за личности не става. Но да приемемъ референдума на г. Цанова и да видимъ практически какво ще стане. Най-напрѣдъ той грѣши противъ своето основно положение. Г-нъ Цановъ допуска подиръ 6 мѣсеца новъ референдумъ. Ами ако искаме свобода, защо туряте тия 6 мѣсеца? Трѣбва да оставимъ когато хората биха желали да иматъ референдумъ.

Н. Цановъ: Съгласни сме. Само за да накараме васъ, затуй го правимъ; понеже викате, че

ще има такова глупаво българско население, което всеки ден ще иска избори. (Обаждайте се от дъсницата: Ще има такива случаи.) Само за да ви успокоимъ. Ние върваме повече въ нашитъ избиратели, отколкото вие.

Министъръ А. Людскановъ: То е другъ въпросъ — за да ни накарате насъ. Но да продължимъ съ референдума. Г-нъ Димитровъ ви чете едно предложение, че два мѣсеца се даватъ на министра да размисли какъвъ ходъ да даде на заявлението за референдумъ. Подиръ два мѣсеца той и по закона ще е длъженъ да направи това. Азъ запитахъ г. Димитрова нарочно, кога ще станатъ изборитъ, подиръ като се рѣши министра? Той каза: веднага. Веднага не може. Трѣбва да се даде срокъ единъ мѣсець споредъ закона, додѣто стане изборътъ, защото има формалности да се изпълнятъ. Значи, 2 мѣсеца се дава да мисли министърътъ и единъ мѣсець за да станатъ изборитъ, ставатъ 3 мѣсеца и 2—3 мѣсеца проверка, ето ви 6 мѣсеца изгубени и по този референдумъ. Тогава за какъвъ референдумъ вие ще ми говорите? Значи, ако вие искате само да си играемъ съ общинскитъ управления, дайте референдумъ. Вие викате противъ злоупотреблението съ кметствата отгорѣ. Ами съ вашия референдумъ вие искате да отворите портитъ, които ние искаме да затворимъ съ куфари голѣми, солидни, противъ тия злоупотребления. Кой би ни гарантиралъ, че туй, което искате, нѣма да се обърне направо противъ принципа, който вие поддържате? Много правилно се квалифицира, може би съ груба дума, че вие поддържате махзарната система. Вчера се зададе въпросътъ на г. Цанова: кой е началниятъ моментъ на оплакването? Подаването на заявлението ли; произнасянето на министра ли; проверката на мировия съдия ли? Вие казахте: подаването на заявление отъ $\frac{1}{4}$ или отъ $\frac{2}{5}$ избиратели, безразлично. Възрази ви се много правилно: какъ ще установите, че има $\frac{1}{4}$ или $\frac{2}{5}$? Вие казахте: съ подписитъ на заявителитъ. Възрази ви се, че това ще бѣдатъ махзари. Вие отговорихте, че имало угавенъ законъ, ако нѣкой поднесе нѣкого друго. Ами че ние не правимъ закони, за да прѣдизвикваме угавни процеси! Вие практическо нѣщо не прѣдставяте. Ще се прѣдстави заявление на министра, подписано не отъ $\frac{2}{5}$, но, да кажемъ, отъ $\frac{5}{6}$ отъ избирателитъ, но така, както се подписватъ махзаритъ; кои сж гаранцитъ, че това сж истинскитъ подписи на хората? Кому ще пратите да ги провери? На началника ли? Какъ ще се върнемъ на старата система. На мировия съдия ли? Ами че ние ще го направимъ агентъ на властта, отвлечаме го отъ неговитъ занятия и го правимъ партизанинъ! Какво ще стане? Кога и какъ ще проверява той подписи 5 или 2, или 1.000 подписи, процедура много мъчна, ако я прави мировиятъ съдия, освѣнъ ако не сж завърени подписитъ прѣдъ нотариуса. Вие, значи, добра, практическа

система не прѣдставявате; ако бѣхте прѣдставили такава и ако имаше възможностъ да се приложи, увѣрявамъ ви, щѣхъ да я приема съ удоволствие.

Не по-малко непрактично е и това, което прѣдложи г. Гимиджийски. Той каза: дайте поне право на избирателитъ за явво пераждение на единъ общински съвѣтъ да могатъ да го разтурятъ. Г-да прѣдставители, перадението е понятие разтежимо, релативно: ако за васъ едно нѣщо е радение, за мене то е пераждение. Кой е критериятъ, кой е съдѣята на това? (Н. Цановъ: Избирателитъ!) Избирателитъ ли? Връщаме се пакъ къмъ вашата махзарска система; пакъ министърътъ, значи, ще се памира въ положението, въ което бѣше. Перадението, ако мине извѣстни граници, става неизпълнение на обязаноститъ, а за това има угавенъ законъ. Даже ми се говори: г-нъ министре, какъ вие ще отетжните отъ вашитъ права — общинскитъ кметъ е вашъ агентъ, а вие не ще можете нищо да направите съ него. На това отговарямъ. Азъ имамъ угавни за това закони и, който агентъ не изпълни моего разпореджаше, ще го дамъ подъ съдъ, ще го отетрани отъ длъжностъ. Никой не може да спре дѣйствието ми като министъръ. Така щото, азъ съмъ въоръженъ съ угавни закони и никой мой агентъ не може да се противи да не изпълни моитъ законни разпореджания.

Прави се едно смѣнение на понятията отъ г. Юрдана Теодоровъ. Той каза, че ние правимъ кметовитъ несмѣняеми. Не е истина. Кметовитъ и по сегашния законъ, и по законопроекта, който ви прѣдставяме, оставатъ смѣняеми: кметовитъ се избиратъ отъ общинскитъ съвѣти и се бламираатъ отъ тѣхъ. Кметовитъ, значи, не сж несмѣняеми. Несмѣняеми сж общинскитъ съвѣтници за единъ периодъ, както ви го прѣсѣмѣтаха, отъ една година и половина за селскитъ общини, а двѣ години и половина за градскитъ общини. Ако е тѣй, вие виждате гаранцитъ, които прѣдставяме ние. Ние прѣдставяме най-напрѣдъ една стабилностъ.

Говорѣ ни се: вие искате да гарантирате вашитъ съвѣти. Въ добавъкъ на това, което каза г. Христовъ, и много основателно, азъ само едно нѣщо ще прибавя. Когато станаха изборитъ, градски и селски, както и окръжнитъ, повечето оппозиционни газети, на които мога да спомена и имената, претендираха че изборитъ били тѣхни. Какво доказва това? Доказва, че боята на общинскитъ състави е много мъчно да се опрѣдѣли. Докато сме на властъ, много съвѣти се обявяватъ за наши, а като наднемъ отъ властта, много ще се обявятъ за оппозиционни. Понеже много отъ сегашнитъ общински съвѣтници и кметове сж били тѣхни при тѣхъ, а сега сж наши, затова и тѣ ги прѣдставяха за свои. Това е истинското положение, зато ще го крѣсимъ; това е българската политика. Ако е тѣй, ние не затвърдяваме нашитъ хора — ние отъ 15 години не сме управлявали, та не можемъ и да имаме толковъ наши хора, — но ние затвър-

даваме положението на градските и селски общини, отговаряющие на нашите нужди.

Тукъ му е мѣстото да спомена една дума на г. Каравелова. Когато се разискваше този законопроектъ на второ четене, г. Каравеловъ каза една много права дума, а именно: малко важи какъвъ дълъгъ мандатъ ще дадете на съвѣтитѣ; за мене е важно ще гарантирате ли правото, избирателитѣ да изкажатъ свободно своя гласъ: ако имъ дадете тая възможностъ и ако избератъ лоши хора, толюкъ по-злѣ за тѣхъ — да си ги триятъ на главата, да прощаватъ за изражението. Слава Богу, ние се трудимъ, ние се мъчимъ да дадемъ избори, доколкото могатъ да се дадатъ, свободни. И ние претендираме, че горѣ-долу сме дали такива избори, каквито е възможно да се дадатъ въ България при една свобода и при благи намѣрения на правителството. Ако нѣйде има нѣкои дребни нередовности, общиятъ резултатъ на изборитѣ показва, че сме дали възможностъ да се изкаже свободно българскиятъ народъ. А че това е тъй, спорѣтъ между г. Министъръ-Президента и г. Димитрова го доказва. И за Варненския съвѣтъ и на много други мѣста правихме компромиси и трѣбва да правимъ такива компромиси, понеже по градските общински съвѣти не може да има партизанство, а компромисъ за прѣслѣждане общи интереси. Туй е намѣрението ни. Мъчимъ се да въведемъ въ тая страна едно стабилно положение, за да можемъ да поработимъ нѣкои и друга година, да поправимъ финанситѣ, и да помислимъ за повдигане економически населението.

Тия сж, г-да прѣдставители, съображенията, които така набързо искахъ да изкажа, за да видите, че ние не сме гонили нѣкои задни цѣли.

Г-нъ Петковъ изказа друго едно мнѣние, противно на онова на г. Цанова — референдумътъ. Кѣмъ г. Петковото доста се приближава и мнѣнието на г. Мирски. Какво казватъ г. Петковъ и г. Гудевъ? Тѣ казватъ: ние сме противни на туй, което се прѣдлага; ние искаме да задържимъ на министерството правото, когато иска да разтурва общинитѣ — това е крайниятъ принципъ, съществуващъ сега въ закона, като прибавятъ, че трѣбвало да има специаленъ конкретенъ случай за разтурване. Г-нъ Петковъ, обаче, отиде по-нататѣкъ и прѣдложи: щомъ се разтурѣла общината, да се дадѣли подъ сѣдъ съвѣтниците въ единъ какъвъ срокъ. Г-да прѣдставители, щомъ като даваме право на министра да разтурва общинитѣ, какво ще стане? Сѣдѣтъ ще ги оправдае ли или ще прѣкрати дѣлото — това не ме интересува; въпросътъ е, че щомъ даваме право на министра да разтурва кметствата, конкретенъ случай винаги ще се намѣри.

Имаше нѣкои мнѣния изказани, ако се не лъжа, отъ г. Попова и г. Драгиева, но тѣ бѣха повече бѣлѣжки редакционни. Редакционни въ туй, че този параграфъ съдържа „повече отъ половината гласове“. Г-да прѣдставители! Дѣйствително, тази бѣлѣжка може да е права. Думата „повече“

е, така да се каже, *de style*; понеже е прието да се туря въ такива членове повече отъ половината, затуй е турено повече отъ половината. Но това не противорѣчи нито на 29, нито на 45 членове. Да прѣдположимъ, че 11 души си даватъ оставката отъ единъ градски съвѣтъ отъ 20 души — кому ще дадатъ оставката си? На градския съвѣтъ? Но тѣзи 11 души не отиватъ на заседание да си приематъ оставката, а отиватъ само деветѣтъ души, та затова не може да има заседание. Споредъ чл. 45 отъ закона за градските общини, първото заседание нѣма да стане, но на второто, колкото души дойдатъ, могатъ да заседаватъ и да взиматъ рѣшение.

Вен. Поповъ: Веднажъ като сж подали оставка, тѣ не могатъ да бѣдатъ повикани на заседание.

Министъръ А. Людскановъ: Докато не се приеме оставката, не се смѣтатъ, че сж въ оставка.

Вен. Поповъ: Какъ ще даватъ мнѣние за оставката си? Азъ туй не мога да го разбера.

Министъръ А. Людскановъ: Сега азъ ви говоря за закона. Министърътъ ще направи указъ за праеането оставката имъ и само тогава ще има уволнение. Така е законътъ и процедурата.

Азъ не знаехъ, че ще станатъ тия дълги разисквания. Ако да знаехъ, бихъ станалъ вчера за да поясня какъ стои това, и нѣмаше, може би, да станатъ тия разисквания. Никакво посѣгателство не е направено нито на правата на министра, нито на правата на народа. Народътъ е ималъ толкова врѣме постоянно да смѣнява общинскитѣ си съвѣти, колкото и министърътъ. Това е и ставало въ продължение на 25 години. Дайте сега по 1—2-годишенъ мандатъ на управление, за да може да се установи една стабилностъ въ управлението, та да може да се поправятъ работитѣ. (Ржкоплескание отъ дѣсницата.)

Прѣседателствующъ А. Франтъ: Сложени сж на масата на прѣседателството 7 поправки споредъ чл. 47 отъ правилника. Подиръ обясненията на г. министра, ако има нѣкои отъ авторитѣ на тия поправки да си ги оттеглятъ, нека ги оттеглятъ, за да не губимъ врѣме. Ако не направятъ това, ще ги прочета. (Никой не се обажда.) Взимамъ ги по редъ и ще ги прочета, както сж сложени тукъ.

Първото е на г. Ковачева: (Чете.) „Общинскиятъ съвѣтъ се разтуря, прѣди да изтече срокътъ, за който е избранъ, съ Княжески указъ, по прѣдставление на Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи, само ако половината отъ общинскитѣ съвѣтници си дадатъ оставката, или когато $\frac{1}{2}$ отъ избирателитѣ поискатъ това, слѣдъ като посоченитѣ въ заявлението факти се провѣрятъ отъ ревизора, изпратенъ отъ Министра на Правосѣдието и назначенъ измежду одного отъ сѣдитѣ при общитѣ сѣдилища.“ Моля ония г. г. народни прѣдставители,

които приемат поправката, направена от г. Ковачева, тъй както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Само г. Ковачевъ вдига.) Народното Събрание не приема.

Втората поправка е от г. Венедикта Поповъ. Той иска махването от § 10 думитъ „повече отъ“.

Ония, които приематъ тази поправка, да се махнатъ думитъ „повече отъ“, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Третата поправка е от г. Гимиджийски. (Чете.) „Въ § 10, по проекта, слѣдъ думитъ „чл. 32, последна алинея“ да се притури: или ако повече отъ половината отъ избирателитъ поискатъ разтурянето на съвѣта, като изкажатъ писмено недо- вѣрие къмъ него.

„Вѣрността и дѣйствиелността на подписитъ се проверява отъ мирови съдии.

„Заявленията за изказване недо- вѣрие се пода- ватъ Министру на Вътрѣшнитъ Работи, който ги и изпраща на мирови съдия за проверка.“

Ония, които приематъ поправката на г. Гимиджийски тъй, както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Поправката на г. Петкова: (Чете.) „Чл. 10. Ко- гато цѣлиятъ съставъ на пѣкой общински съвѣтъ би прѣстѣпилъ тежко своитъ обязанности прѣдъ законитъ, или чрѣзъ лошо и немарливо управление би турилъ въ опасностъ интереситъ на общината, той се разтуря отъ Княза по мотивиранъ докладъ отъ Министра на Вътрѣшнитъ Работи и се прѣ- дава на съдъ.

„Докладътъ и указътъ за разтурянето се обна- родватъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Ония, които приематъ поправката на г. Петкова тъй, както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Поправката на г. Арсениева: (Чете.) „Чл. 10 да се измѣни така: Общинскитъ съвѣтъ се разтуря прѣди изтичане законния му мандатъ отъ Короната по прѣдставление на Министра на Вътрѣшнитъ Работи: когато половината отъ общинскитъ съвѣт- ници си подадатъ оставката; когато $\frac{2}{5}$ и нагоръ отъ избирателитъ подадатъ мотивирана, основана на факти за това молба, и когато съдебнитъ власти намѣрятъ, че общинскитъ съвѣтници сѫ провинени въ злоупотрѣбления и прѣстѣпления.“

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ поправката на г. Арсениева тъй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Само единъ вдига.) Народното Събрание не приема.

Има още двѣ поправки. Тая на г. Мирски: (Чете.) „§ 10. Чл. 34 се измѣнява така: Общинскитъ съ- вѣтъ се разтуря отъ Държавния Глава прѣди да изтече срокътъ, за който е избранъ съвѣтътъ: 1) по мотивиранъ докладъ отъ Министра на Вътрѣш- нитъ Работи, одобренъ отъ Министерския Съвѣтъ, когато и слѣдъ писмено напомняне отъ правител-

ството отказва да вземе рѣшение по общински ра- боти и въобще се отклонява отъ атрибуциитъ си, или дѣлата му сѫ отъ естество да турятъ въ опасностъ общинскитъ интереси; фактитъ за раз- турянето се излагатъ въ доклада, който се публи- кува въ „Държавенъ Вѣстникъ“, заедно съ указа за разтурянето; Министърътъ на Вътрѣшнитъ Ра- боти прѣдварително взема мнѣнието на окръжната постоянна комисия, което също бива мотивирано; 2) когато повече отъ половината отъ общинскитъ съвѣтници си дадатъ оставката, или се оттеглятъ, или пъкъ се лишатъ отъ право на избираемостъ, или бѣдатъ отстранени по опрѣделение на гра- жданското отдѣление на надлежния съдъ поради възбуждане срѣщу тѣхъ углавно прѣстѣпане и нѣма възможностъ да бѣдатъ замѣнени такива- то други, съгласно чл. 32, последна алинея.“

Ония, които приематъ поправката на г. Мирски тъй, както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Последната е на г. Цанова: (Чете.) „При края на § 10 се прибави слѣдното допълнение: или когато това поискатъ повече отъ половината на избирателитъ въ общината чрѣзъ особено гласо- подаване.

„Особеното гласоподаване може да бѣде прѣдзиви- кано по желанието на $\frac{2}{5}$ отъ избирателитъ, които за тази цѣль се обръщатъ съ заявление до Министра на Вътрѣшнитъ Работи. Министърътъ най-късно два мѣсеца слѣдъ получаване заявление разпо- режда да се произведе особено гласоподаване въ общината.

„Особеното гласоподаване се извършва по сѣщия начинъ, по който се извършва и изборътъ за об- щински съвѣтници, съ тая само разлика, че въ бюлетинитъ се пише „за“ или „противъ“, което означава — за бламиране или противъ бламиране на общинския съвѣтъ.

„Ново „особено гласоподаване“ не може да се допусне по-рано отъ 6 мѣсеца слѣдъ последното особено гласоподаване.“

Ония, които приематъ поправката направена отъ г. Цанова тъй, както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Полагамъ на гласуване § 10 тъй, както се про- чете отъ г. докладчика.

Моля ония, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема. Давамъ 5 минути отидиъ.

(Слѣдъ отидиъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието продължава.

Г-нъ докладчикътъ има думата.

Докладчикъ И. Вобековъ: (Чете.) „§ 11. Въ чл. 36 количеството 9.000 л. се замѣни съ 7.200, а думитъ „въ по-малкитъ общини, по рѣшение на общинския съвѣтъ, на кметския помощникъ може

да не се дава“ замѣняватъ се съ „въ общини съ по-малко отъ 10.000 жители на кметския помощникъ не се дава“. Въ забѣлжката на сѣщия членъ „3, 5 и 8 л.“ се замѣнятъ съ „2, 3 и 5 л.“ Въ сѣщия членъ при думитѣ „20.000 души включително“ се прибавя „както и гр. Бургазъ“. Въ забѣлжката му „3, 5 и 8 л.“ се замѣнява съ „2, 3 и 5 л.“

Тукъ, въ самия законъ за градскитѣ общини, стана, г-да народни прѣдставители, едно измѣнение. Както виждате, измѣнението „както и гр. Бургазъ“ го нѣма въ измѣнението, което е внесено отъ страна на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи; комисията прие това измѣнение да стане по силното настояване на Бургазкия народенъ прѣдставител г. Йови Воденчаровъ. Той искаше да влѣзе и гр. Бургазъ въ числото на тѣзи градове, кметовѣтъ на които се заплащатъ съ една заплата отъ 4.800 л., тѣй като, казваше той, гр. Бургазъ, вслѣдствие на своето мѣстоположение, изисква кметътъ да бѣде човѣкъ по-добъръ платимъ, тѣй като много пѣти, казва, прѣзъ годината дохождатъ кораби съ гости и има консули, които считатъ, като чужденци, за своя първа обязаностъ да посѣщаватъ кмета. Прѣдъ видъ на това, кметътъ е длъженъ всѣкога да бѣде добъръ и чисто облѣченъ, длъженъ е винаги да ги приема, да ги гощава даже и да ги изпраща. Понеже кметътъ не е билъ добъръ платенъ досега, то и хора подхождащи, съ по-високо положение, не сѣ могли и не сѣ имали желание да се кандидатираатъ за избиране на кметове. Ето защо той моли да се приеме, щото и гр. Бургазъ да се причисли къмъ онѣзи градове, за които говори чл. 36, § 3: да бѣде платимъ Бургазкия кметъ съ плата 4.800 л. Прѣдъ видъ на тѣзи основателни негови мотиви, комисията, безъ никакви възражения, прие прѣдложението на г. Йови Воденчаровъ, на което се съгласи и г. Министерътъ на Вътрѣшнитѣ Работи.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ докладчикътъ изказа мотивитѣ на комисията, по които тя е приела това измѣнение, колкото се касае до Бургазъ. Обаче въ този членъ има и друго изключително за столицата. Излиза работата, че тая година ще правимъ законъ за Бургазъ, Варна или София. Другъ пѣтъ ще направимъ и за Русчукъ, и така, ние не ще имаме законъ за градскитѣ общини въ цѣла България, а ще имаме законъ само за извѣстни градища. Ако е нуженъ на Бургазъ за кметъ единъ добъръ човѣкъ, какъвто е сегашниятъ, когото добъръ познаваме, белкимъ добри кметове не сѣ нужни и за другитѣ градища, белкимъ добри кметове не трѣбва да има и за другитѣ градища; тогава, най-добъръ е, дайте да измѣнимъ тая цифра въ § 2 на чл. 36, намѣсто 3.600 л. да туримъ 4.800 л. и да подведемъ подъ единъ итогъ всички такива общини, което, споредъ мене, обаче, ще бѣде тежко. Неумѣстно е, мисля азъ, въ единъ и сѣщъ законъ за градскитѣ об-

щини въ България да се прави изключение както за гр. Бургазъ, така и за гр. София. При всѣкото изключително положение на столицата, пакъ не би могло да се помине съ този редъ; иначе, намѣсто да се каже: „изключение се допуца само за столицата“, могло би да се тури п. 5: „и 7.200 л. се плаща въ общини съ население до 50.000 души“. Тогава ще се постигне цѣльта: нѣма да имаме такива изключения въ закона и нѣма да бѣде така, ако щете, едно неприличие въ закона; защото който би изхождалъ отъ тази точка, да каже, че ако мотивитѣ, побужденията сѣ били такива, каквито ни казва г. докладчикътъ, че за да имаме добри кметове е нужно повече пари, то тия мотиви сѣ нужни за всички кметства въ България. Само мотивитѣ, че имало консули въ гр. Бургазъ, това не е достатъчно да убѣди никого, защото никой кметъ, макаръ да бѣде той съ 2.400 л. заплата, не трѣбва да носи себе си нечисто, неприлично облѣченъ. Ако е работата само, че трѣбвало да отива при консули, че трѣбвало да му дохождатъ тѣ, то е работа на общинското управление да намѣри срѣдства. Затуй азъ мисля, че ако е цѣльта да се дадатъ на тия общини кметове съ 4.800 л., тогава да промѣнимъ въ п. 2, намѣсто 3.600 л. да приемемъ 4.800 л., което, обаче, споредъ мене, ще бѣде едно тежко обрѣменение за общинитѣ. Имайте прѣдъ видъ, г-да, че този законъ се отнася до общини, които биха платили тия пари, но когато за тия разходи прѣдоставимъ на общинаритѣ да се произнасятъ.

Така че, моето мнѣние, въ края на краищата, е това: да се изхвърлятъ думитѣ „както и гр. Бургазъ“, а така сѣщо да се изхвърли и „изключение се допуца само за столицата“, и въ началото, вмѣсто 7.200, да се прибави п. 5 и да се каже: „7.200 л. се плаща въ общини съ население до 50.000 души“; а пъкъ измѣнението, което е направила комисията по отношение на цифритѣ 2, 3, 5 л., то го има въ измѣнението, прѣдложено въ законопроекта. Така щото, то не е умѣстно да се счита, че е станало отъ комисията; такова измѣнение не е станало. Въ тази смисълъ азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ да имаме законъ по-приличенъ.

П. Ковачевъ: Въ измѣнението, което се иска да се прокара въ § 11 отъ законопроекта, между другото има и това, че „въ по-малкитѣ общини, по рѣшение на общинския сѣвѣтъ, на кметския помощникъ може да не се дава“ е замѣнено съ „въ общини съ по-малко отъ 10.000 жители на кметския помощникъ не се дава“. То е една голѣма несправедливостъ, защото, както и въ общини съ 10.000 жители нагорѣ, кметскитѣ помощници иматъ нужда и тѣхъ трѣбва да възнаграждаваме; мисля, че е крайно несправедливо, въ общини по-малки отъ 10.000 жители, на помощницитѣ да не имъ се дава възнаграждение, да не имъ се дава мѣсечна заплата, защото не трѣбва да се изпус-

изпрѣдъ видѣ, че малкитѣ общини съ 10.000 жители по-долу сѣ, несъмнѣно, повече земеделчески и, споредъ други закони въ страната, помощниците на кмета замѣстватъ кмета въ всичкитѣ работи, които трѣбва да се извършватъ, било по финансовитѣ, било по административнитѣ закони, когато отсъствува кметътъ. Ето защо азъ по тѣзи съображения моля да се изхвърли тази редакция и да си остане старата редакция, както е казано въ чл. 36, че възнаграждението на кметския помощникъ не може да бѣде повече отъ $\frac{2}{3}$ отъ онова на кмета.

И. Воденчаровъ: Г-да народни прѣдставители! Вѣрно е, че прибавката, която се прави отъ страна на почитаемата комисия на п. 3 отъ чл. 36, стана по мое искане, по мое настояване. Не е вѣрно, че това мое прѣдложение произтича отъ нѣкои побуждения, за които г. Константиновъ намека. Този въпросъ, по своето естество, не прѣдставлява, така да се каже, характеръ отъ общественъ интересъ. То е единъ въпросъ, който засѣга специално единъ градъ, какъвто е гр. Бургазъ, както и онѣзи въпроси, които засѣгатъ интереситѣ на ст. София. Гр. Бургазъ, както е извѣстно, е единъ центъръ втори подиръ първия — първиятъ търговски крайморски градъ въ България е Варна, а вториятъ е Бургазъ. По своето положение, по своето географическо положение, по своето търговско положение, този градъ трѣбва да бѣде миль, трѣбва да бѣде драгъ за всѣки български гражданинъ. Тоя градъ, който е поставенъ въ изключително положение, 2—3 пѣти се посѣщава въ годината отъ нашия Князь и нѣколко пѣти се посѣщава отъ г. г. министритѣ; той се посѣщава всѣки 10—15 дена отъ много високопоставени лица, които минаватъ случайно съ пароходитѣ. Въ него има прѣдставители отъ всички велики сили, които стоятъ постоянно. Тази година се посѣщава два пѣти отъ стационаритѣ на посланицитѣ на великитѣ сили въ Цариградъ, които идватъ тамъ на ловъ и стоятъ по нѣколко дена. Всички тия високопоставени лица, които случайно, или по нужда, посѣщаватъ гр. Бургазъ, обязаны сѣ да направятъ визита на прѣдставителя на властѣта, а така сѣщо и да направятъ визита на прѣдставителя на града. Е, моли ви се, тия отношения на посѣтителитѣ, които сѣ наложителни по отношение на прѣдставителя на града и по отношение на прѣдставителя на властѣта, сѣ свързани съ разности, сѣ свързани съ материални разности. Единъ кметъ, който прѣдставлява гр. Бургазъ, не ще никакво съмнѣние, че трѣбва да притежава качествата, трѣбва да притежава условията, за да може да се постави на това положение, щото въ неговото лице да се прѣдставлява не само населението на гр. Бургазъ, но въ неговото лице да се прѣдставлява българскиятъ елементъ; защото този градъ по своето си национално положение е единъ международенъ градъ, въ неговото лице много пѣти става нужда да се прѣдставлява и българскиятъ народъ.

Вие знаете, че последната алинея на чл. 36 за прѣдлага абсолютно каквито да било възнаграждениа, вѣтъ отъ заплатата, на кмета да се не даватъ. За да можемъ ние да имаме за кметъ едно лице, което да прѣдставлява всичкитѣ условия, които се изискватъ отъ единъ достоенъ, отъ единъ поредъченъ кметъ, нашия съгражданинъ, ние трѣбва да му дадемъ срѣдства, за да може да живѣе; а такъвъ човѣкъ ние не можемъ да намѣримъ съ таквава заплата, прѣдвидена въ закона за градскитѣ общини — 3.600 л. Ние имаме миналата година единъ човѣкъ много поредъченъ и достоенъ да прѣдставлява нашиятъ интереси, да изпълнява длъжността общински кметъ въ Бургазъ, а именно г. Бойковъ. Тоя човѣкъ не може да се рѣши понататѣкъ да изпълнява обязаностѣта общински кметъ въ гр. Бургазъ, защото не може да живѣе съ паритѣ, които му даваме по закона за градскитѣ общини, и принудихме се да прибѣгнемъ къмъ избора на другиго. Но и тоя не може да прѣмине съ тия пари, които му се плащатъ. Така щото, азъ, въ качеството си на Бургазски народенъ прѣдставитель, вземамъ всичката отговорностъ на порицание, ако това мое прѣдложение би се порицало отъ народа и би се осеждало отъ страна на избирателитѣ. Когато азъ вземамъ отговорността, когато азъ се наемамъ да отговарямъ прѣдъ моитѣ избиратели съ неговото приемане, когато ти не прави никаква тежестъ нито на държавния бюджетъ, нито на другъ нѣкой бюджетъ, — какъвъ интересъ имате вие, г-нъ Константиновъ, да плачете съ горчиви слъзи на чуждъ гробъ? Туй доказва, че вие се ръководите отъ нѣкои непохвални побуждения. Никакви побуждения мене не ма движатъ по този въпросъ, а просто на просто азъ чувствувамъ нуждата, като Бургазски народенъ прѣдставитель, искамъ да имаме едно лице, което достойно да прѣдставлява нашия градъ, прави това прѣдложение, вземамъ всичката отговорностъ на себе си за него и апелирамъ къмъ Народното Собрание да приеме моитѣ аргументи за убѣдителни, както ги е приела комисията. Този въпросъ не прѣдставлява абсолютно никакъвъ интересъ за васъ, то е наша домашна работа, и щомъ азъ вземамъ отговорността на себе си прѣдъ моитѣ избиратели, нѣма освѣтъ да подкрѣпите това мое прѣдложение и да се приеме тази редакция тѣй, както е приета отъ комисията. Азъ апелирамъ къмъ васъ прѣдъ видѣ на тѣзи важни аргументи, които ви приведохъ.

Ю. Теодоровъ: Като имамъ прѣдъ видѣ многото работа, която имаме да вършимъ, азъ се чудя, че ние отъ денъ на денъ се занимаваме съ приемането на нови закони, т. е. нови членове отъ закона, които ми се виждатъ по-лоши, по-слаби отъ първитѣ. Азъ одобрявамъ напълно съществующия пинъ законъ. Защо да ограничимъ столичния кметъ да не може да получава 9.000, а да може да получава най-много 7.200 л.? Софийскиятъ кметъ има не по-малко работа отъ единъ министъръ, и даже повече. Въ

първия законъ е казано, че може да получава до 9.000 л., но съвѣтниците могат да се съгласят да му дадат по-малко. Друга несправедливост виждамъ. Въ стария законъ стои: „размѣрътъ на възнаграждението на кмета не може да бѣде по-голямъ отъ 2.000 л. за общини съ население до 4.000 жители включително. Тукъ се казва, че за малките общини може на кметския помощникъ и да не се дава заплатата, ако постанови съвѣтътъ, но може и да му се дава. Нищо по-хубаво отъ сегашния законъ. Тукъ е пъкъ казано: въ общини съ по-малко отъ 10.000 жители не се дава на помощникъ-кмета възнаграждение. Ами кой ще отиде да служи даромъ на общината? Споредъ този членъ, напр., както е нашиятъ градецъ, който има 4.000 души жители, плаща имъ се 2.000 л., отъ които кметътъ взема 1.200, а помощникътъ — 800 л. и се свършва работата. А тукъ вашиятъ законъ запрѣщава да се дава на помощника заплатата въ общини съ по-малко отъ 10.000 жители. Кой ще отиде даромъ да служи на общината? Заради това, относително възнаграждението нека си остане стариятъ членъ, той е много по-хубавъ, много по-предѣленъ и по-практиченъ. И отъ това нѣма да излѣзе нищо, защото никой нѣма да се намѣри да отиде да служи даромъ на общината. Колкото за Бургазъ, азъ одобрявамъ мотивитъ на г. Воденчарова.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Тѣй като вече никой не желае да говори, полагамъ на гласуване. Има двѣ поправки, направени по този членъ.

Първата поправка е на г. Константинова, която гласи: (Чете.) „По § 11 въ чл. 36 се прибавя новъ пунктъ 5 съ съдържание: „7.200 л. въ общини съ население до 50.000 души“. По сѣщия § 11 пунктъ 2 отъ доклада на комисията да се не приема.“ Моли г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ тази поправка, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Втора една поправка има отъ народния прѣдставителъ г. Ковачевъ, която гласи: (Чете.) „Думитъ „въ общини съ по-малко отъ 10.000 жители на кметския помощникъ не се дава“ — да се изхвърлятъ.“ Моля ония, които приематъ тази поправка на г. Ковачева, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Поставямъ на гласуване § 11 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, и моля ония г. г. прѣдставители, които го приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ И. Вобековъ: (Чете.) „§ 12. Къмъ чл. 45 се прибавя: Когато нѣкой общински съвѣтникъ отсъствува безъ законни причини три пѣти наредъ, общинскиятъ съвѣтъ му налага глоба до 20 л., а ако и слѣдъ това продължава да отсъствува, счита се че е въ оставка и се уволнява.“

П. Ковачевъ: § 12 съдържа много добри постановления. Намирамъ едно нѣщо обаче, че пара-

графътъ не е пѣленъ. Защото, за да може да се приспособи напълно прѣдписанието на тоя § 12, споредъ мене поне, изисква се той да бѣде допълненъ въ смисълъ, щото общинскиятъ съвѣтъ да налага глобата безусловно, задължително; и слѣдъ това само, слѣдъ като бѣде наказанъ три пѣти, то послѣдствието е, че ще се счита въ оставка. Щомъ това тѣй е написано, всички общински съвѣтници едни други ще се пазятъ, пѣма да се глобяватъ, макаръ и 5—6 дена да се не състои съвѣта. Ето защо азъ моля г. министрътъ да се съгласи този членъ да бѣде по-ясно редактиранъ, въ смисълъ, щото глобата да се налага на отсъствующия общински съвѣтникъ безусловно; и когато три пѣти не присѣдствува на засѣдание, да се уволнява.

Министръ А. Людскановъ: Законитъ не се пишатъ императивно, съ думитъ „непрѣмѣнно“, „безусловно“, но се пишатъ тѣй и се оставятъ да се изпълняватъ добросъсѣстно. Азъ съмъ тѣй разбиралъ, че трѣбва да се глобяватъ, но ако другаритъ имъ не искатъ да ги глобяватъ, какво да правя? Моитъ съображения сж, както ви ги прѣдставихъ.

Н. Константиновъ: Г-да прѣдставители! Азъ намирамъ, че глобата, турена въ тоя членъ, е неумѣстна. Прѣдставѣте си, че единъ съвѣтникъ, като отсъствува три засѣдания, ще трѣбва да го считатъ въ оставка. Достатъчно му е това наказание, толкозъ повече че съвѣтниците служатъ безплатно. Ами прѣдставѣте си такъвъ случай, че единъ съвѣтникъ, нѣкой добросъсѣстенъ общинаръ, добъръ човѣкъ, записанъ въ листата, и го избиратъ, но той не може човѣкътъ да напуца работата си — хайде забрави или нѣма желание да управлява — и вие ще го глобявате. Той нѣма желание да управляе градскитѣ работи, а вие искате да го заставите. Достатъчно му е като се счита въ оставка и се уволнява. Така че, азъ мисля, че неумѣстно е да се взема и глоба на съвѣтниците, и моля Народното Събрание да отхвърли глобата, а останалото да се приеме.

Министръ А. Людскановъ: Никой никого не може да заставлява да служи на нѣкаква работа, но веднажъ приелъ да стане градски съвѣтникъ, той трѣбва да знае, че има известни обязанности и трѣбва да се съобразява съ закона, иначе да не приема и да не влиза въ кандидатната листа, защото какъ ще се управляватъ общинитъ, ако членоветъ не съзнаватъ почетната си длъжностъ. Въ Америка, тамъ и на постояннитѣ служители на общинитъ не даватъ никакво възнаграждение и пакъ имъ налагатъ задължения. Веднажъ приелъ човѣкъ да се избере, той трѣбва да се съобразява съ задълженията си; никой не го заставлява насила да приеме; той трѣбва да излѣзе, има запасни, съ които го замѣняватъ. Но това, което вие искате,

не мога да го направя, защото тогава не може да върви работата.

Н. Гимиджийски: Г-да прѣдставители! Азъ, като симпатизирамъ на § 12, ще обърна вниманието на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, че измѣнението на чл. 45 по проекта е въ противорѣчие съ чл. 53, който въ проекта не е прѣдвидено да бѣде измѣненъ. Тукъ стои, че три пѣти наредъ ако се не яви единъ свѣтникъ, глобява се до 20 л., а чл. 53 въ послѣдната си частъ казва, че ще се изработятъ правилници и че въ тия правилници ще бѣде прѣдвидена глобата за ония членове на свѣта, които би отсъствували отъ заседание два пѣти наредъ безъ уважителни причини. Та, за да се избѣгне това противорѣчие и, отъ друга страна, за да не попадат често пѣти въ недоумѣние какво да направятъ, мисля, че е на мѣстото си съотвѣтствующиятъ членъ, който се отнася до мѣмренето и глобата, да се измѣни.

Министъръ А. Людекановъ: Чл. 53 дава факултативно право на свѣтниците да изработватъ правилници; тѣ могатъ да изработятъ такива правилници и могатъ да не изработятъ — това е тѣхна работа. А законътъ налага глоба на тия, които непрѣмѣнно три пѣти отсъствуватъ, за да има редъ. (Н. Гимиджийски: Два пѣти е казано въ чл. 53.) То е за вжтрѣшенъ правилникъ, който могатъ да си изработватъ.

К. Мирски: На основание на цитирания отъ г. Гимиджийски чл. 53 отъ закона за градскитѣ общини, напр. Варненскитѣ градско-общински свѣтъ въ 1888 г. или 1889 г. бѣше си изработилъ правилникъ и прѣдвидѣ да се налага глоба на отсъствающитѣ свѣтници, но на дѣло азъ не знамъ нито единъ случай оттогава доднесъ да е налагана нѣкому глоба. И занаярѣдъ пакъ така ще бѣде, ако се остави редакцията на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. И като съмъ партизанинъ на това, издаденитѣ закони да се изпълняватъ безъ друго, азъ моля г. министърътъ да се съгласи, щото думитѣ „общински свѣтъ“ да се замѣнятъ съ думитѣ „окръжнии управител“. (Отъ крайната лѣвица: Хайде холаи!) Иначе, питамъ г. министра да обясни, или желая да знамъ, ако нѣкой общински свѣтъ не прилага тази наредба, която прѣдлежи сега да узаконимъ, какво ще стане, каква е санкцията?

Н. Шивачевъ: Г-да прѣдставители! Тукъ два дена ви разказватъ за независимостъ на общинското управление, за голѣми работи и най-сетѣ г. Мирски ви разказва днесъ окръжниятъ управителъ да налага глобитѣ на свѣтниците, които не присѣствуватъ на заседание. Е. да ви кажа, г-да прѣдставители, ние както говоримъ за избирателитѣ, ако отидемъ да говоримъ, че и избранитѣ съ такива, тогава тия „България“ трѣбва да я запа-

лимъ! Трѣбва да имаме довѣрие, че тия избрани ще разбератъ своитѣ длѣжности и, ако не разбератъ, самиятъ съставъ да налага наказания споредъ своя правилникъ. Въ всички народи се стремятъ, щото всѣко тѣло да си има свой правилникъ и, ако нѣкой наруши правилника, наказва го самото това тѣло, което е, въ дадения случай, общинскитѣ свѣтъ. Така щото, това възражение на почитаемия Варненски народенъ прѣдставителъ е свършено реакционерно и толкова даже реакционерно, щото и азъ се съпротивлявамъ, макаръ да съмъ старъ консерваторъ.

К. Мирски: Азъ мога да си оттегля поправката, ако чуя авторитетнитѣ обяснения на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Азъ държа за издаването на закони, които всѣкога и отъ всички да се изпълняватъ. И бихъ гласувалъ съ двѣ рѣци махването на този членъ, прѣдъ видъ на съществуването на другъ членъ, който дава право на свѣта, ако ще да налага глоби или не. Но вие, щомъ приемете принципа за налагане глоби, трѣбва да приемете и санкции — да се има гаранция за прилагането на закона.

Министъръ А. Людекановъ: Вие се връщате пакъ на онова, което г. Ковачевъ казва: „непрѣмѣнно“, „безусловно“. Ако вие нѣмате вѣра въ добросвѣтностѣта на хората и ако хората не желаятъ да назиятъ законитѣ, каквато щете санкция да турите, не можемъ да направимъ много нѣщо. Нека оставимъ малко и на добросвѣтностѣта на хората. Азъ тѣй мисля.

К. Мирски: Тогава азъ оттеглямъ поправката си, щомъ е факултативно: ако ще общинскитѣ свѣтъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване § 12, както се прочете отъ г. докладчика, и моля, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ И. Вобековъ: (Чете.) „§ 13. Забѣлѣжкитѣ подъ п. н. 11 и 13 на чл. 55 се изхвърлятъ, а къмъ втората алинея на чл. 56 се прибави: това трѣбва да стане не по-късно отъ 15 дена слѣдъ получаване рѣшението.“

Н. Цановъ: Г-да прѣдставители! Миналата година кога се внесе отъ бинния Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Сарафовъ, законопроектътъ за общинитѣ, заедно съ това ни се бѣше далъ и единъ списѣкъ за дълговетѣ, които тежатъ на разнитѣ общини въ България. Поразителни бѣха, наистина, цифритѣ, които бѣха изложени въ казания списѣкъ. (Гласове: Сега се докладва § 13.) Народъ тогава, азъ мислѣхъ, че е § 14.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване § 13 и моля ония, които приематъ

параграфа тъй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ И. Вобековъ: (Чете.) „§ 14. Къмъ чл. 60 се прибавя забѣлѣжка: Ако заемътъ прѣвишава сумата 10.000 л., разрѣшението му става по законодателенъ редъ.

„Заемътъ не може да бѣде употребенъ, освѣнъ за цѣльта, за която е сключенъ“.

Н. Цановъ: Тѣй щото, да си продължа думата. Мнозина си задаваха въпроса: коя е причината за това пропадане интереситъ на общинитъ, защото, дѣйствително, имаше общини, заемитъ на които бѣха до толкозъ голѣми, щото не се знаеше и не можеше да се опрѣдѣли кога ли тѣзи общини ще могатъ да се избавятъ отъ тѣхъ. Безспорно е, че една отъ главнитъ причини, по които общинитъ сж влѣзли въ тази забатаченостъ, е и начинътъ, по който сж вършени постановленията за правене заеми, и начинътъ, по който тѣ сж утвърждавани. Извѣстно е по какъвъ начинъ се избираха общинитъ управления едно врѣме; извѣстно е по какъвъ начинъ се създаваше едно съгласие между министра и общинското управление, защото единъ на други си правѣха услуги. И затова постановлението, съ което се постановяваше свързването на нѣкакъвъ заемъ отъ една община, винаги се утвърждаваше отъ министра и никога почти такова постановление не е отмѣнявано: всѣкога министърътъ е утвърждавалъ тѣзи постановления, защото такива постановления се явявали на сцената само тогава, когато е имало извѣстна духовна връзка между министра, отъ една страна, и общинскитъ съвѣтъ, отъ друга страна. За да излѣземъ отъ това положение, въ което общинитъ сж влѣзли, мислимъ да прѣдложимъ едно мѣроприятие, за което говорихме още миналата година, когато се внесе законопроектътъ, и което въ комисията по принципъ се прие. Тукъ е вече моментътъ, когато ще наблегнемъ за разширението на референдума и когато този институтъ ще намѣри пълното си примѣнение, та азъ мисля, че ако почитаемото Народно Събрание, въ лицето на своето болшинство, не пожела да се съгласи, щото да се прокара референдумътъ при случаитъ, когато общинитъ ще искатъ да обявятъ недовѣрие на своитъ общински съвѣтници, нека се съгласи поне въ настоящия случай да допусне това спасително, споредъ насъ, начало. Ние мислимъ, че три сж случаитъ, при които трѣбва да допуснемъ още сега референдума въ общината, а именно: по установяването на извънредни налози, защото сега, споредъ закона, за да може да се наложатъ извънредни налози, изисква се постановление на общинския съвѣтъ, утвърдено отъ министра. Но ние мислимъ, че по такова едно постановление, когато ще има нужда да се налагатъ извънредни налози, трѣбва да се попитатъ избирателитъ. Този е първиятъ случай, когато може и трѣбва да се допусне референдумътъ.

Вториятъ случай е отчуждаването или мѣняването общинскитъ непокрити стежания, като гори, мери, пасища и др. Вамъ, г-да прѣдставители, не е безизвѣстно, че извѣстни общини у насъ отчуждаваха, подаряваха, разхищаваха общинскитъ имоти и, благодарение пакъ на онази връзка, която съществува между кмета и министра, нито едно отъ тия постановления за опрощаване общинскитъ имоти не се отмѣняше. Тѣй щото и по този въпросъ би трѣбвало да се попитатъ най-накрая избирателитъ: съгласни ли сж това пасище, гора, мера и т. н. да се подари отъ общината и да се прѣдаде въ рѣцѣтъ на друго. Трети случай, по който искаме тоже да се допусне референдумътъ, то е по сключването на заеми, за които, както казахъ по-прѣди, бѣ прѣдставена въ миналата сесия една таблица — нѣмамъ я на рѣка сега, г. министърътъ може да ни улесни въ този случай, ако я има да я посочи, за да видите всички въ какво положение сж поставени нашитъ общини. За украсяване градоветъ, за правене на разходи съвсѣмъ непроизводителни, за гули сж сключвани заеми у насъ и общинитъ сж дошли до едно безизходно положение. Цѣрътъ, за да се тури край на това положение, е тоя: да се питатъ най-накрая избирателитъ, дали ще сж съгласни да се прокара извѣстенъ заемъ, да се отчужди извѣстенъ недвижимъ общински имотъ, т. е. непокрито стежание, или да се наложи извънреденъ налогъ. Дълга мотивировка по този случай не искамъ да излагамъ. Да ви убѣждаваме, не знамъ дали мога да ви убѣдя, защото виждамъ, че въ Народното Събрание сега съществува такава една атмосфера, каквата съществуаше и въ всички други болшинства — не искатъ да слушатъ, когато ние искаме искрено да прѣдложимъ едно мѣроприятие.

М. Павловъ: Г-нъ Цановъ, недѣйте оскърбява. Ние не сме пратени да слушаме Васъ; ние имаме съвѣсть и споредъ нея ще рѣшаваме.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля, не прѣкъсвайте оратора!

Н. Цановъ: Не Ви чухъ и не желая да Ви чуя. Може би ние да грѣшимъ въ нашитъ възгледи; хора сме и грѣшимъ, но ние претендираме едно нѣщо, а това е, че когато говоримъ, ние се отнасяме най-искрено и бихме ви молили да помислите върху казаното отъ насъ. Но азъ забѣлѣзвамъ, че вие прѣставате вече да мислите. Дали сега ще ви убѣдя или не, не знамъ, но ние сме длъжни, въ името на онзи мандатъ, за който ни сж пратили тукъ, да изкажемъ какво мислимъ и да направимъ прѣдложението си. И ето, слѣдователно, прѣдложението, което правимъ: (Чете.)

„§ 14 се измѣнява така:

„Чл. 60. Рѣшенията, които се полагатъ въ дѣйствието, слѣдъ утвърждението имъ съ княжески указъ, по докладъ отъ надлежния министъръ, сж:

„1. По отмѣнение редовни и извънредни налози;

„2. По проектът за разпланиране градоветъ, които иматъ повече отъ 5.000 жители, за прокарване въ тѣхъ нови улици, за исправяне и разширяване вехти и за отваряне площи, слѣдъ като се вземе мнѣнието на Дирекцията на Обществения Сгради, и

„3. По отчуждаване или мѣняване на общински покрити имоти.“

По-нататъкъ трѣбва новъ членъ да се прибави: (Чете.)

„Чл. 61. Рѣшенията, които се полагатъ въ дѣйствието, слѣдъ като се одобрятъ отъ болшинството на избирателитѣ въ общината, чрѣзъ особено гласоподаване, сж:

- „1. По установяване извънредни налози;
- „2. Отчуждаване или мѣняване общински непокрыти имоти (гори, мери, пасбища и др.), и
- „3. По сключване заеми.“

По-нататъкъ нова алинея слѣдва: (Чете.)

„Прѣписъ отъ всѣко рѣшение върху изброенитѣ по-горѣ прѣдмети въ течение най-късно на една седмица слѣдъ подписването му отъ присъстващитѣ членове на съвѣта се съобщава Министру на Вътрѣшнитѣ Работи, който е длъженъ най-късно 15 дена слѣдъ подписването му да разпореда да се произведе въ общината гласоподаване за утвърдението или отхвърлянето на рѣшението.

„Особеното гласоподаване се извършва по сжкия начинъ, по който се извършва изборътъ на общинскитѣ съвѣтници, съ тази само разлика, че въ бюлетинитѣ се пише „да“ или „не“.“

Понеже прѣдлагамъ това измѣнение да стане въ чл. 60 отъ закона за общинитѣ и понеже чл. 60 е въ свръзка съ чл. 54 отъ сжкия законъ, то азъ моля да се приеме и слѣдующето измѣнение на чл. 54. Къмъ чл. 54 да се прибави и слѣдующата нова точка. Чл. 54 казва: (Чете.) „Рѣшенията на общинскитѣ съвѣти сж три вида“. Сега трѣбва да се каже, че „рѣшенията на общинскитѣ съвѣти сж четири вида“ и послѣдната точка ще бжде: „рѣшения, които се полагатъ въ дѣйствието, слѣдъ като се одобрятъ отъ болшинството на избирателитѣ въ общината чрѣзъ особено гласоподаване (референдумъ), т. е. 1) рѣшения, които се изпълняватъ на право отъ кмета безъ прѣдварително одобрение отъ по-горна властъ, но съ упазване прѣдвидения редъ въ чл. 56 отъ настоящия законъ; 2) рѣшения, които трѣбва да се утвърдятъ отъ началството, прѣди да се турятъ въ дѣйствието; 3) рѣшения, които се полагатъ въ дѣйствието слѣдъ утвърдението имъ съ княжески указъ, и 4) рѣшения, които се турятъ въ дѣйствието, слѣдъ като се попитатъ съ референдумъ общинаритѣ съгласни ли сж или не сж на това рѣшение.“

Тѣзи сж измѣненията, които прѣдлагаме въ внесеното измѣнение на чл. 60 отъ закона.

Н. Шивачевъ: Г-да народни прѣдставители! Много хубаво е желанието на г. Цанова. Азъ би желалъ, щото за всѣко разпореждане, може би,

като захващамъ отъ едно, можемъ да вървимъ нагорѣ и прогресията може да отиде безгранично и не само за тѣзи пунктове, за които той говори, че е желателно да се апелира къмъ избирателитѣ, за да дадатъ тѣ своя вотъ, своето мнѣние — защото и тѣ ще отговарятъ материално за увеличението на данъцитѣ и понеже върху тия разпоредби на надлежния общински съвѣтъ ще го направятъ, — но, г-да народни прѣдставители, трѣбва да имате прѣдвидъ, че фактически е невъзможно това пѣщо. Ако ние ще да вървимъ по този пътъ, ние трѣбва да разбираме, че цѣлиятъ общински съвѣтъ и въобще избирателитѣ трѣбва постоянно да се занимаватъ само съ избори и само бюлетини да даватъ. Ако досега отъ това ограничено число на изборитѣ, което имаме, хората сж казали: аманъ и отъ избори, и отъ права, колко повече тогава ще викнатъ. Отъ друга страна, г-да народни прѣдставители, азъ не съмъ отъ тѣзи, които биха желали, щото българскитѣ народъ да прави много голѣми скокове, както желае почитаемииятъ Видински народенъ прѣдставителъ. Голѣмитѣ скокове сж опасни въ държавния животъ. Нека вървимъ по-полека, нека вървимъ по-бавно, но то е по-сигурно. Нѣма нужда да ви казвамъ, че много народи въ това отношение иматъ пословици, които сж осветили това начало. И италианцитѣ иматъ пословица, и френцитѣ иматъ пословица, но тукъ не искамъ да ги цитирамъ. Така щото, ние трѣбва, като вземемъ прѣдъ видъ настоящето положение, че и досега общинитѣ не можеха да правятъ съ милиони заеми, че и досега правятъ всички свои дѣйствия само по утвърдението на единъ докладъ на единъ министъръ, както много хубаво забѣлѣжи г. Цановъ, който по-нѣкога е духовно свързанъ съ кмета, сѣ таки е не само малъкъ шагъ, но голѣмъ, че се дава първо на Народното Събрание да разрѣшава заеми, които сж повече отъ 10.000 л. Ако, г-да народни прѣдставители, намъ ни даватъ право да разрѣшаваме стотици милиони заеми, а както върви нашата държава на голѣмо, може и милиарди да разрѣшаваме, защо да се опасяваме, че едно народно събрание ще злоупотрѣби съ тая властъ, която му се дава? Народното Събрание ще гласува въпроси за заемъ на една община, ще обсъди добритѣ и лошитѣ страни на този законопроектъ и, ако намѣри, че този заемъ, отъ економическа точка зрѣние, ще бжде полезенъ на общината, а отъ друга страна, че цѣлътъ, за която се прѣдзначава този законъ, е полезна за града, естествено е, че ще го разрѣши. Но ако намѣри, че този заемъ ще бжде вредителенъ за общината, нѣма да го разрѣши.

Ето защо азъ ще да ви моля, да се съгласите съ формулировката, която е приета въ § 14, защото съ това правимъ единъ доста голѣмъ шагъ, като даваме право на Народното Събрание, то да утвърждава заеми по-голѣми отъ 10.000 л., които общинитѣ ще правятъ. Мисля, че г. Цановъ не е отъ тѣзи, които да не върватъ на Народното Събрание. Каквото ще и да се каже, тѣзи тѣла

никога не могат да направят толкоз пакост, колкото могат да направят общинският съвет. Ето защо азъ ще да му кажа, че редактирането на този параграфъ въ тази смисъл е много добро и азъ се надя, че ще бъде полезно. Най-сетнѣ, ние правимъ опити, ние сме нова държава, всичките тия нови закони, които правимъ, ние обичаме да копираме, ние ги открадваме отъ други държави и ще ви кажа, че ако на нашата земя, въ нашата градина могат да вирѣятъ, ще ги заемемъ. Но ако видимъ, че не вирѣятъ, догодина пакъ има сесия, така щото можемъ да предложимъ измѣнение. Но на всѣки случай това нововъведение ще бъде добро, и азъ моля почитаемиѣ г. г. народни прѣдставители да го приематъ.

П. Шоповъ: И ние, отъ крайната лѣвица, сж убѣдихме да гласуваме за него.

Прѣседателствующъ А. Франгъ: Моля тишина, г-да народни прѣдставители!

И. Воденчаровъ: Прибавката, която се прѣдлага отъ законопроекта къмъ чл. 60, си има своя причина, своя цѣль. Причинитѣ сж извѣстни, както и цѣлитѣ. Искане да се тури една прѣграда, да не ставатъ злоупотребления такива, каквито сж вършеха досега, за да не ставатъ такива прехосничества, каквито ставаха досега и които сж доказали до едно забатачено положение общинскиѣ интереси. Азъ бихъ желалъ да зная тая цифра, която се прѣдлага отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи по отношение на заемитѣ. Какво би мислило правителството да прави съ ония дългове, които тежатъ сега на общинитѣ, защото трѣбва да знаете, г-да прѣдставители, че общинитѣ, право или криво, законно или незаконно, повечето отъ тѣхъ сж натоварени съ грамадни задължения. Тия задължения свързватъ рѣшитѣ на много частни лица. Частнитѣ лица не могатъ безконечно да чакатъ общинитѣ и съ това става свършено опропастване на извѣстни лица въ интересъ на единъ градъ, прѣдставителитѣ на който не сж знаяли какво правятъ и сж правили това, което не е било въ интереса на града. Азъ напълно съмъ съгласенъ съ прѣдложението, което се прави отъ новия законопроектъ по отношение сключването на бждщи заеми, но бихъ желалъ да зная — тукуъ му е мѣстото да се каже — какво мисли да прави правителството, какви мѣропріятия мисли да прѣдложи за урегулирането на досегашнитѣ задължения на общинитѣ, които задължения, както казахъ, сж свързани съ интереситѣ на много частни лица и сж станали причина да ги опропастватъ. Бихъ желалъ г. Министерътъ на Вътрѣшнитѣ Работи да даде обяснение по тая работа, за да се види единъ денъ, при бждщата дѣятелностъ на общинскиѣ управления, отдѣ, какво мисли да направи за урегулирането на старитѣ дългове, които сега тежатъ на общинскиѣ съвети.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣдложението, което направи Видинскиятъ прѣдставителъ г. Цановъ, е твърдѣ умѣстно. По принципъ е много хубаво. Тѣй се практикува въ много градове, между тѣмъ и у насъ въ Елена, и би трѣбвало навсѣкждѣ да се практикува така. Въпросътъ е само, че той го прѣдлага съ много формалности. Въпросътъ се касае, когато общинскиѣ съвети иматъ нужда да устройватъ театръ, да устройватъ увеселителни градинки, да направятъ каквото и да е за украшение на града, въобще работи непрѣдвидени отъ закона, за които ще направятъ извънредни разходи, ergo, тѣ трѣбва да свикатъ данъкоплатцитѣ да ги попитатъ: ще ли да дадатъ пари, съгласни ли сж тази тежестъ да легне на общината, дали помощъ ще дадатъ или заемъ да се направи и пр. Непрѣмѣнно трѣбва да попитатъ. Но възрази му г. Шивачевъ, че имало гаранция, че заемитѣ щѣли били да се одобряватъ отъ Народното Събрание. Това — заеми до 10.000 л. да се одобряватъ отъ Народното Събрание -- е тоже непрактично. Ами че общината въ януарий или февруарий може да крочи нѣщо и да има нужда отъ пари; Народното Събрание дѣ да го намѣримъ? Защо баремъ Министерскиятъ Съветъ за такава малка сума да се не произнася? Трѣбваше да има единъ държавенъ съветъ, който да стои и да се произнася. (Смѣхъ.) Навсѣкждѣ такава нѣщо има. По крайней-мѣрѣ Министерскиятъ Съветъ да го прави. Слѣдователно, това е непрактично. Единъ общински съветъ ще крочи да направи нѣщо, което струва 10—12.000 л., и трѣбва да чака сесията да се произнесе. Какъ ще става тая работа? За по-голъми суми отъ 50—100.000 л. трѣбва да одобрява Народното Събрание, а за такива суми отъ 10—15.000 л. нека Министерскиятъ Съветъ да одобрява. Но прѣди да се поднесе на одобрение на Министерския Съветъ, би трѣбвало да се попитатъ данъкоплатцитѣ: ще ли да дадатъ пари, заемъ ли ще стане, или волни помощи ще даватъ. Той ще легне на тѣхнитѣ плещи. Слѣдователно, прѣдложението на г. Найча Цановъ по принципъ е твърдѣ справедливо, само трѣбва да питатъ този, или онзи. По мое мнѣние, нѣма какво да се пита; трѣбва да се питатъ данъкоплатцитѣ и да се поднесе на надлежната властъ да одобри заема. По-неже сега е късно и азъ може да направя утрѣ едно прѣдложение, затова моля да се вдигне засѣданieto и утрѣ да се продължи.

Прѣседателствующъ А. Франгъ: Има думата г. Ковачевъ.

П. Каравеловъ: Азъ искахъ думата.

П. Ковачевъ: Азъ отстъпямъ на г. Каравелова

П. Каравеловъ: Искамъ да отговоря на г. Воденчарова. Той казва, какъ ще се регулиратъ тия работи? Ще плащате. Ако нѣмате, ще ви продадемъ мѣстата. Азъ просто не мога да се начудя

защо съчинявате само: не може ли някакъв държавата да плаща. Това искате вие. Както стана съ няколко заема, дѣто гарантира правителството. Трѣбва да се прѣкратятъ тия работи. Изберѣте си добри хора, нека да пѣстятъ. Въ тази форма, въ която прѣдлага г. Цановъ или други, може да се приеме, но въ всѣки случай онова, което сте се задължили, трѣбва да го платите безусловно до пара.

П. Ковачевъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ постановлението на § 14, обаче ще моля г. министра да обясни нѣкои работи, които ми се виждатъ тъмни. Казано е, че ако заемътъ прѣвишава сумата 10.000 л., разрѣшението му става по законодателенъ редъ; съ думитѣ разрѣшава „по законодателенъ редъ“, какъ разбира г. министърътъ? Условието ще се приготвятъ отъ общинския съвѣтъ и ще се внесатъ въ Народното Сѣбрание за одобрение, или Народното Сѣбрание само легализира?

Г. Пасаровъ: Г-да народни прѣдставители! Колкото и да е полезно постановлението, прѣдвидено въ тоя членъ, обаче то ще свърже рѣшѣтъ на общинитѣ и, намѣсто да направимъ добро, ние може да направимъ зло. Истина е, че много общини въ България, въ желанието имъ да взематъ заеми, сѣ забатачили и сѣ задължнѣли, та иматъ такива дългове, които не могатъ да посрѣщнатъ, но съгласѣте се, че има неотложни нужди, за които разрѣшение отъ Народното Сѣбрание е мѣчно да се добие. Като имамъ прѣдъ видъ, че ние сме държава неуредена и че у насъ обикновено много закони се внасятъ въ Народното Сѣбрание и мѣчно повечето отъ тѣхъ се изнасятъ, и като имаме прѣдъ видъ и правилника, който сега имаме, прѣдставѣте си каква мѣчнотия ще бѣде да се добие едно разрѣшение отъ Народното Сѣбрание за единъ заемъ. Като се казватъ думитѣ законодателенъ редъ, разбира се, че това прѣдложение ще мине прѣзъ три четения. Като поддържамъ, че трѣбва за заемитѣ Народното Сѣбрание да дава разрѣшение, азъ намирамъ, че цифрата отъ 10.000 л. е твърдѣ малка. Поне тя е твърдѣ малка за голѣмитѣ градове, дѣто може да се случи една неотложна нужда. Едно общинско здание пада, срутва се, едно училище, каквито ние нѣмаме, пада и има нужда да се направи ново; никой нѣма да отиде да заеме 10.000 л. на общината, прѣди тя да добие разрѣшение отъ Народното Сѣбрание. Понеже ще се явятъ голѣми нужди за общинитѣ, понеже съ това постановление се отива въ друга крайностъ — ще свържемъ рѣшѣтъ на общинитѣ, — правя прѣдложение и моля г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да се съгласи, щото една община да има право по този редъ, по който досега е правено, да прави заемъ, ако той не надминава цифрата 10% отъ нейния бюджетъ. Поне за 10% отъ нейния бюджетъ — това ще бѣде за по-голѣмитѣ общини — да иматъ право да правятъ заеми по този редъ,

по който е правено досега. Когато сумата на заема ще надминава процента 10% отъ нейния годишенъ бюджетъ, тогава да иска разрѣшение отъ Народното Сѣбрание. Даже и азъ съмъ прѣглеждалъ бюджетитѣ на нашитѣ общини и излиза, че на много малко градове бюджетитѣ надминаватъ сумата 100.000 л. Тѣй щото, обикновено бюджетитѣ на общинитѣ се движатъ отъ 200—400.000 л. съ изключение на Пловдивъ, Русчукъ, Варна и София. Останалитѣ ще иматъ право да правятъ заеми до 20.000 л., а за по-голѣмитѣ градове ще иматъ право да правятъ заеми до 50.000 л. (Д. Яблански: Може петъ пкти да направи по толкова!) Обикновено градоветѣ иматъ бюджети отъ 100 хиляди лева, значи за малкитѣ градове сѣ достатъчно 10.000 л. Обаче за по-голѣмитѣ градове, дѣто текуцитѣ нужди могатъ да бѣдатъ належащи, нека се разрѣши на общината да направи заемъ, ако този заемъ не надминава повече отъ 10% отъ нейния бюджетъ. Затова азъ моля г. министра да се съгласи на това, за да не бѣдемъ принудени да правимъ ново, специално прѣдложение по този въпросъ.

Когато общината има единъ бюджетъ отъ 1.000.000 л., тя има право да направи голѣмъ заемъ. Ако тя, обаче, е много задължнѣла, за това има единъ контролъ. На г. Яблански, който се страхува, че нѣколко пкти може да направи заемъ, ще му кажа, че общината само единъ пктъ може да направи заемъ, защото ти не може въ една година да направи обръщение повече отъ 1.000.000 л. Ние не можемъ да отстранимъ тоя произволъ; ти може и сега да направи 10 пкти заемъ по 10.000 л. и ставатъ пакъ 100.000 л. (Н. Гимиджийски: За 12.000 л. трѣбва да иска разрѣшението на Народното Сѣбрание.) Да, за 12.000 л. трѣбва да иска разрѣшение, а за 10.000 л. нѣма да иска разрѣшение. За една община, като Пловдивъ, Русе, Варна и пр. . . . (Не се чува.) нека има право, съгласно нейния бюджетъ отъ 500.000 л., да направи единъ заемъ отъ 50.000 л., но този заемъ ще стане пакъ подъ нужния контролъ. Ако искаме по-голѣмъ контролъ, нека постанови Министерскиятъ Сѣвѣтъ, въ всѣки случай има по-голѣма гаранция и тогава по-мѣчно. . . (Не се чува.)

Азъ моля г. министра да се съгласи на тази малка прибавка, която за малкитѣ градове не е голѣма, но която за голѣмитѣ градове ще помогне да иматъ по-голѣмъ просторъ.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ, който повдига г. Найчо Цановъ, не може да не обърне вниманието ни. Г-нъ Юрданъ Теодоровъ го поддържаше, като бѣше вѣренъ на българскиятъ обичай въ това отношение. Ние знаемъ още отъ турско вѣрме, че когато една наша община — като подъ името община се разбираха старѣйшинитѣ на града или селото — рече нѣщо да прѣдприеме отъ по-капитална важностъ, събиратъ се гражданитѣ или селянитѣ на съвѣщание и само

тогава се дава ходъ на работата, тогава се счита, че има рѣшение, ако събранието въ болшинството си одобри. Г-нъ Найчо Цановъ прѣдлага сѣщото, прѣдлага узаконението у насъ единъ обичай, само въ по-модерна форма, и като поменава думата „реферепдумъ“, вие се стрѣскате. Но при всичко че азъ симпатизирамъ на прѣдложението на г. Цанова и го приемамъ по принципъ, не мога да се съглася за приемането му сега, нѣма да гласувамъ за него, защото, тъй както е поставена работата, трѣбва повече да се обсъди. Туй прѣдложение малко прилича на снощното, въ което се обърна 25% на 40% и единъ денъ на 6 мѣсеца. Туй прѣдложение въ тая редакция не може да се приеме. Не за всѣки заемъ, който ще сключи една община, трѣбва да се иска прѣкиятъ гласъ на избирателитѣ, а само за извѣстни заеми; не за всѣки късъ земя, макаръ и отъ неотчуждаемо землище, така да кажемъ, когато рече да се продава, трѣбва да се иска вотътъ на избирателитѣ; и не за налагане на всѣки извънреденъ налогъ трѣбва да се иска прѣкиятъ вотъ на избирателитѣ, а само за отчуждаване — продаване, размѣна и подаряване — извѣстно количество земя и за налагане за извѣстно число години извънреденъ налогъ на данъкоплатцитѣ въ общината. Затова съжалявамъ, че не мога да гласувамъ сега за такова прѣдложение.

Другъ въпросъ повдигна г. Воденчаровъ. Той въ случая пъкъ пита: г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи какво мисли да направи въ полза на нашитѣ фалирала общини? По тоя въпросъ се говори и въ миналата сесия и азъ, доколкото видѣхъ, самъ г. Министеръ-Президентътъ си взе бѣлѣжка отъ говореното. Азъ наумихъ единъ декретъ, издаденъ отъ Наполеона I на 21 августъ 1810 г.; единъ законъ въ смисълъ на тоя декретъ, на който вече имамъ цѣлия текстъ — намѣрихъ го въ Репертуара на Далоа при Commune, — може като този декретъ да се издаде у насъ единъ законъ, та да се помогне и по тая частъ на нашитѣ общини.

Трети въпросъ се повдигна отъ г. Ковачева: какъ ще се разрѣшаватъ заеми на общинитѣ отъ Народното Събрание. Това ще става тъй, както се прави и въ други държави, дѣто има сѣщиятъ редъ, напр. въ Франция. Министерътъ, на основание рѣшението на общинския съвѣтъ, ще изработи законопроектъ; тоя законопроектъ ще гласи приблизително въ такъвъ смисълъ: „Чл. 1. Разрѣшава се на еди-коя си община, напр. на Варненската градска община, да сключи заемъ отъ 100.000 л. Чл. 2. Тоя заемъ да се употреби за еди-коя работа, която е подробно изложена въ еди-кое рѣшение на общинския съвѣтъ, отъ еди-коя дата. Чл. 3. Заемътъ ще се изплати въ течение на еди-колко години, като ще се разхвърлятъ на година по еди-колко добавѣчни врѣхнини, или пъкъ отъ еди-кой си общински доходъ, отъ еди-кой си налогъ, който ще се събира за тая работа.“ Този законопроектъ ще се внесе

въ Камарата и отъ него ще стане единъ законъ отъ мѣстенъ интересъ. Такива законопроекта по принципъ нѣма да се обсъждатъ, а само членъ по членъ ще се разискватъ и послѣ ще се направи окончателно гласуване, и то само съ вдигане рѣка, не поименно.

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Азъ съмъ за редакцията, изложена въ законопроекта на г. министра. По-голяма гаранция да искате, освѣтъ туй, е свършено излишно. Азъ не съмъ съгласенъ съ г. Пасарова, че трѣбва да се прави нѣкакво изключение, защото общинитѣ най-напрѣдъ прѣдвиждатъ тѣзи работи въ бюджетитѣ, прѣдвиждатъ това, което ще имъ трѣбва за прѣзъ годината. Само тогава може да има редъ.

Ако направимъ такова скачане, бждѣте увѣрени, че ще дойдемъ до туй, което е било досега. Ако всички осъждате миналото и казвате, че сѣ имали възможностъ да се натрупатъ общинитѣ съ дългове, това е благодарение на туй обстоятелство, че законоположенията бѣха такива: законътъ даваше право на общинитѣ да правятъ извѣстни работи и министърътъ утвърждаваше — върховната санкция бѣше у Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Сега, ако искате да се тури дѣйствително единъ редъ за въ бждѣще, тая редакция дава една голяма гаранция. Нѣма нужда да влизамъ въ тия подробности, за които говори г. Мирски, какъ ще стане прѣдложението; то се знае, най-напрѣдъ общинитѣ ще изложатъ своитѣ нужди, министърътъ ще съзнае тия нужди и той ще прѣдложи на своя отговорностъ въ Народното Събрание. Тъй ще става; не може да бжде друго-яче — както единъ законъ или рѣшение се прѣдлага въ Народното Събрание. Що се касае до принципа, който г. Цановъ излага, азъ, безъ да давамъ мнѣние и безъ да влизамъ въ подробности, ще ви кажа, че азъ съмъ противъ този принципъ, защото съ това ще създадемъ у насъ само да се биемъ по улицитѣ. При нашето лошо партизанство, при състоянието на нашето население, не е желателно да въвеждаме такива нови работи. Менѣ ми се струва, че е достатѣчна гаранция Народното Събрание да рѣшава въпроса, даже и за 10.000 л. заемъ да не може да прави една община безъ разрѣшение на Народното Събрание. Ако единъ денъ населението достигне, както искате, да бжде тъй интелигентно, може тогава да се намѣри едно правителство и да приеме туй нѣщо, но засега не вѣрвамъ и самото правителство да го възприеме. И азъ ви казвамъ откровенно — не ще ви укорявамъ, всѣки има право да изкаже своето мнѣние, — че подобно нѣщо не мога да приема и не му симпатизирамъ. Мисля, че редакцията, изложена въ законопроекта, е най-правилна и трѣбва да се приеме безъ всѣкаква поправка.

Министъръ А. Людскановъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Петковъ даде нѣкои обяснения

отъ практическо значение на работата. Азъ ще поясня повече, за да видите, че работата е малко по-инакъ. Г-нъ Ковачевъ най-напрѣдъ пита, какъ ще става тая работа, за да може да се съгласи съ мене. Разрѣшението на Народното Събрание не изисква три четения, а изисква само едно четене. „По законодателенъ редъ“, е казано. Ние приемаме на служба чужди подданици съ рѣшение отъ Народното Събрание съ едно четене; ние гласувахме овиъ денъ 20.000 л. за посрѣщането на Ромѣнския Кралъ съ едно четене. Тия прѣдложения сѫ отъ законодателенъ характеръ и се гласуватъ съ едно четене. Значи, нѣма да има мжнотии и нѣма да има такива формалности, да се искатъ три четения; едно четене е достатъчно. За да може да даде Народното Събрание разрѣшение, ще става тѣй, както сега става, само че сега става отъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи съ единъ докладъ до Княза, а тогава ще стане до васъ. Ето какъ ще става. Обръща се къмъ мене една община, да кажемъ Пловдивската, иска да направи заемъ; азъ ѝ казвамъ: намѣрихте ли кредиторъ, който да ви даде заемъ? — Намѣрихме. Кого? — Банката. Дайте ми писмо отъ Банката, че тя ще ви даде пари! Банката пъкъ, за да ви даде пари, какво прави? Тя казва на общината: дайте ми 5-годишнитѣ ваши бюджети, за да видя какво хазийство водите. Ще вземе бюджетитѣ на общината, ще види какво е заложено и какво не, какви доходи и разходи иматъ и, най-сетнѣ, Банката, като вземе и съгласието на Министра на Финанситѣ, тогава ще отговори на общинското управление и на мене, че е съгласна да даде пари. Тогава азъ правя докладъ на Княза, като му обясня за какво ще се дадатъ паритѣ, отдѣ се взематъ, съ какви условия и пр. Туй, което правя сега прѣдъ Държавния Глава, туй ще го правя и прѣдъ васъ. Значи, освѣтлени подробно по тая работа, ще дадете вашето рѣшение. Вмѣсто контрольтъ да бѣде отъ мене, ще бѣде отъ васъ; по-голъма гаранция не е нужна. Значи, г-нъ Ковачевъ, рѣшението тѣй се разбира. Макаръ и да похвалявамъ г. Цанова, задѣто се мжи да въвежда у насъ либерални учрѣждения отъ първа степенъ, но по отношение референдума, струва ми се, че е мжчно да се поддържа въ случая. Правилно забѣлѣжи г. Петковъ, и азъ ще добавя, ако ще дозволимъ, ако ще дадемъ право на населението направо то да контролира всичкитѣ тия работи, ще се даде възможность да се вълинува общественото мнѣние, да се хвърлятъ всевъзможни инсинуации по адресъ на кметството, ще се отворятъ рани заздравѣли и ще ставатъ нескончаеми бъркотии въ общинитѣ при взимането подобни рѣшения. Така щото, тази мѣрка въ случая не може да се поддържа, и по никой начинъ азъ поне не мога да я възприема.

Г-нъ Юрданъ Теодоровъ пита: не е ли възможно, вмѣсто Народното Събрание, понеже то всекога не заседава, да възложимъ тая работа на Министерския Свѣтъ, понеже нѣмало държавенъ

свѣтъ? Г-да народни прѣдставители! Въ отсъствието на държавенъ свѣтъ у насъ, Министерскиятъ Свѣтъ е прѣтоваренъ съ всевъзможни работи. Понеже другъ изходъ нѣма, нашитѣ закони за всеко нѣщо пращатъ въ Министерския Свѣтъ и тамъ е единъ голѣмъ чувалъ, въ който всичко хвърлятъ. Една кариера не може да се даде безъ разрѣшение на Министерския Свѣтъ; една концесия за мина да се даде, трѣбва да разрѣши Министерскиятъ Свѣтъ. И какви ли не още работи Министерскиятъ Свѣтъ разрѣшава. Всички работи, които не може да разрѣши министрътъ, Министерскиятъ Свѣтъ ги разрѣшава. Велѣдствие на това, Министерскиятъ Свѣтъ е прѣтрупанъ съ твърди много работи, поради което не може подробно да се провѣрява и въобще приеме, както докладва надлежниятъ министръ. И азъ бихъ желалъ да се отърве Министерскиятъ Свѣтъ отъ тази работа; много по-хубаво е отъ васъ да се разрѣшаватъ тия въпроси.

На послѣдно мѣсто има искането на г. Пасарова. Ако го приемемъ, както правилно каза г. Петковъ, то нѣма да помогне на злото, а ще оставимъ пакъ една отворена врата. Ето ви цифри, които говорятъ въ полза на това, което ви казвамъ. По редъ ще ви цитирамъ бюджетитѣ на нѣкои общински свѣти. Бургасъ има бюджетъ отъ 209.000 л.; ако приемете принципа 10%, ще му позволите да прави заемъ 21.000 л. безъ разрѣшение на Народното Събрание. Имаме Сливенъ — още не е забатаченъ толкова, — той има бюджетъ 217.000 л., значи, може да прави заемъ 21.000 л. безъ разрѣшение на Народното Събрание Ямболската община, единъ малкъ градъ, ще може да прави заемъ безъ разрѣшение 15—16.000 л. Варна има бюджетъ 622.000 л., значи, може да прави заемъ 62.000 л. безъ наше разрѣшение. Ще ви взема и голѣми градове. Пловдивъ има бюджетъ 818.000 л., може да прави заемъ безъ разрѣшение 81.000 л. Ние гонимъ ужъ да стегнемъ кнсията така, щото да не може лесно да се отвара. Гаранцията туряме въ вашитѣ рѣцѣ. И колкото по-трудно става отпущането на заеми, толкова е по-хубаво. Нека общинитѣ да станатъ стѣпени за вѣкое врѣме; нека само да подобрятъ финансовото си положение въ извѣстни години и, като се подобри това положение, лесно ще е да имъ се разрѣши сами да си правятъ заеми. При това, онии, които казватъ, че имало голѣми мжки да се имало пари за всичко, не сж прави. На това нѣщо отчасти г. Петковъ отговори. Каквито извѣстни разходи и да има, трѣбва да се прѣдвиздатъ въ бюджетитѣ. Бюджетътъ се прави въ края на годината, той се утвърждава отъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Въ бюджета трѣбва да се впишатъ каквито разходи се прѣдвиздатъ. А ще се внесе въ Народното Събрание, когато се подготви цѣлата работа и се впише тя въ бюджета. Въ Народното Събрание ще стане дебатиране, освѣтление по въпроса, и всѣки ще разбере и, който се

интересува, ще може да изучи книгата. Ето ви гаранцията. А като се осветли въпросът, и печатът ще пише по него. Понеже е мъчна работата, ако излезем от тия рамки, и понеже няма да се постигне целта въобще, азъ поддържамъ тая редакция, защото се страхувамъ за голѣмитѣ градове.

Г. Пасаровъ: Които иматъ бюджетъ отъ 250.000 л., поне 20.000 л. заемъ да могатъ да правятъ.

Министъръ А. Людскановъ: Ако направимъ тази отстъпка — не е голѣма, — нямамъ нищо противъ; но трѣбва да се тури за общини, които иматъ бюджети повече отъ 250.000 л.

Г. Пасаровъ: Ако съ това се съгласявате, азъ моля да се измѣни параграфътъ и да туримъ, вмѣсто думитѣ „по законодателенъ редъ“, „отъ Народното Собрание“.

Министъръ А. Людскановъ: Сѣ едно е, г-нъ Пасаровъ.

Г. Пасаровъ: Тогава приемѣте, че за бюджети отъ 250.000 л. до 20.000 л. заемъ могатъ да правятъ.

Министъръ А. Людскановъ: Да, това може да стане.

Б. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Ако г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, па и другитѣ г. г. министри внасяха законопроекти тъй, както се внасятъ въ другитѣ културни страни, именно съ обстоятелствено изложение на мотивитѣ, съ указание отъ тѣхъ, кое какъ ще става или какъ трѣбва да става, не щѣхме, може би, да говоримъ. Ето сега се принуждавамъ да вземамъ повторно думата, защото азъ се различавамъ отъ г. министра по въпроса. Нашето Министерство на Вжтрѣшнитѣ Работи е възпроизвело въ случая легислацията на Франция. Тамъ се иска разрѣшение отъ законодателството не за подписване договора за заема, а за сключване заема и условията му. Прѣди малко, като говорихъ, азъ пропуснахъ още двѣ точки, които сега ще кажа. Въ закона още ще стои: заемътъ се разрѣшава да се направи най-много съ еди-колко на сто лихва, и заемътъ ще може да се направи въ Българската Народна Банка, или въ земеделѣтската каса, или въ еди-кое си кредитно учрѣждение, било по доброволно съгласие, било чрѣзъ публична подписка. А послѣ, когато общинскиятъ съвѣтъ сключи заема, тогава чрѣзъ кмета ще пратятъ проект-договора на министра въ окончателна форма тъй, както сж го приели, двѣтѣ страни — съвѣтътъ и кредитното лице или учрѣждение, и министърътъ тогавъ ще имъ утвърди административно сключения договоръ, за да има вече сила. Така щото, законодателно рѣшение не ще се иска за подпис-

ване на договора, а за да се пристѣпи къмъ прѣговори и къмъ сключване на заема, като се оцѣнятъ обстоятелствено всички прѣдложени по него условия. И не е вѣрно, че на едно четене трѣбва да се приематъ такива законопроекти. Въ Франция, както казахъ, законопроектътъ се гласува членъ по членъ и послѣ се приема изцѣло. Когато се приема разрѣшителното законодателно прѣдложение членъ по членъ, ще се дебатира. Иначе сѣ едно би било да не се внасятъ никакви такива прѣдложения. Нали разрѣшението се иска за да проконтролира работата? Съвѣтъ не е вѣрно, че се дава разрѣшение за сключване заемъ отъ една община тъй, както се гласуватъ у насъ свръхсмѣтни кредити — слѣдъ едно четене. Комисия първо ще се произнесе и послѣ членъ по членъ ще се дебатира въ Народното Собрание, и тогавъ ще става гласуването, само че няма нужда отъ поименно гласуване, но то е работа, която трѣбва да се уреди въ правилника за вжтрѣшни редъ на Камарата.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване § 14. По този параграфъ има двѣ поправки сложени на масата на прѣдседателството: една отъ г. Цанова и още една поправка, направена отъ г. Пасарова.

Първата поправка на г. Цанова гласи: (Чете.) „Чл. 60. Рѣшенията, които се полагатъ въ дѣйствиетъ, слѣдъ утвърждението имъ съ княжески указъ, по докладъ отъ надлежния министъръ, сж:

„1. По отгѣнение редовни и извънредни налози;

„2. По проектътъ за разпланване градовѣтъ, които иматъ повече отъ 5.000 жители, за прокарване въ тѣхъ нови улици, за изправяне и за разширяване вехти и за отваряне площи, слѣдъ като се вземе мнѣнието на Дирекцията на Обществениитѣ Сгради, и

„3. По отчуждаване или мѣняване на общински покрити имоти.

„Новъ чл. 61. Рѣшенията, които се полагатъ въ дѣйствиетъ, слѣдъ като се одобратъ отъ болшинството на избирателитѣ въ общината чрѣзъ особено гласоподаване, сж:

„1. По установяване извънредни налози;

„2. Отчуждаване или мѣняване общински непо-
крити имоти (гори, мери, пасбища и др.), и

„3. По сключване заеми.

„Прѣписъ отъ всѣко рѣшение върху изброенитѣ по-горѣ прѣдмети въ течение най-късно на една седмица, слѣдъ подписването му отъ присѣдствующитѣ членове на съвѣта, се съобщава Министру на Вжтрѣшнитѣ Работи, който е длъженъ най-късно 15 дена слѣдъ подписването му да разпоре-
ди да се произведе въ общината гласоподаване за утвърждението или отхвърлянето на рѣшението.

„Особеното гласоподаване се извършва по сѣщия начинъ, по който се извършва изборътъ на общинскиятъ съвѣтъ, съ тази само разлика, че въ бюлетинитѣ се пише „да“ или „не“.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ тая поправка, както я прочетохъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Има втора поправка отъ г. Пасарова, която се приема и отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи: (Чете.) „Градове съ бюджети повече отъ 250.000 л. иматъ право да правятъ заемъ до 20.000 л.“ Моля г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 14 съ тая поправка, приета отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема. (Гласове: Нѣма болшинство !)

Понеже има съмнѣние, моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ § 14 съ поправката, която приема г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи, да станатъ на крака. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Г-да народни прѣдставители! Часътъ е 8 безъ 5 минути; ако искате, можемъ да продължаваме, но за това ще консултирамъ Камарата. (Възречения отъ всички страни.)

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Прѣдлагамъ утрѣ да имаме засѣдание и да продължаваме второто четене на тоя законопроектъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Министъръ-Прѣседателъ прѣдлага да имаме засѣдание утрѣ и моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение на г. Министъръ-Прѣседателя, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема. Значи, утрѣ ще имаме засѣдание и ще продължаваме сѣщия дневенъ редъ. Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. и 55 м. вечерта.)

Прѣседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣседатели: { **А. Франгя.**
 { **Д-ръ А. Ходжевъ.**

Секретаръ: **П. Шоповъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**